

UCHWAŁA NR XXXI/449/17
SEJMIKU WOJEWÓDZTWA ŚWIĘTOKRZYSKIEGO

z dnia 13 marca 2017 r.

**w sprawie przyjęcia raportu z działań podejmowanych w ramach realizacji Wojewódzkiego Programu
Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011-2016 w 2016 r.**

Na podstawie art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2016 r. poz. 224 z późn. zm.)

§ 1. Przyjmuje się raport z działań podjętych w ramach realizacji Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011-2016 w 2016 r., stanowiący załącznik do niniejszej uchwały.

§ 2. Uchwała wchodzi w życie z dniem podjęcia.

Przewodniczący Sejmiku

Arkadiusz Bąk

UZASADNIENIE

Zgodnie z zapisami ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (Dz. U. z 2016 r. poz. 224 z późn. zm.), samorząd województwa podejmuje i wspiera działania mające na celu przeciwdziałanie i zwalczanie narkomanii.

Uchwałą Nr XVI/297/12 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 30 stycznia 2012 r. został przyjęty Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011-2016.

W myśl art. 11 ust. 1 cyt. ustawy, raport z działań podjętych w ramach realizacji Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii winien być przedłożony sejmikowi województwa, w terminie do dnia 31 marca roku następującego po roku, którego dotyczy raport.

Na podstawie pozyskanych informacji opracowano niniejszy raport mówiący o działaniach podejmowanych przez instytucje, prowadzące na terenie województwa świętokrzyskiego działania z zakresu zwalczania narkomanii.

Załącznik
do Uchwały Nr XXXI/449/17
Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego
z dnia 13 marca 2017 roku

RAPORT
z działań podejmowanych w ramach realizacji
Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011 - 2016
w 2016 r.

Beata Nowak
Ekspert Wojewódzki
ds. Informacji o Narkotykach i Narkomanii

Kielce
Luty 2017 r.

Opracowanie: Olga Adamska - Departament Ochrony Zdrowia, Beata Nowak - Ekspert Wojewódzki ds.
Informacji o Narkotykach i Narkomanii

Spis treści:

Wprowadzenie	3
I. Realizacja priorytetu I – profilaktyka narkomanii w województwie świętokrzyskim w 2016 r.	4
1.1. Synteza działań podejmowanych przez poszczególne samorzady lokalne województwa świętokrzyskiego w 2015 r.	5
1.2. Działalność prewencyjna Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach w 2016 r.....	48
1.3. Współpraca Samorządu Województwa Świętokrzyskiego z organizacjami pozarządowymi	52
1.4. Działania edukacyjno – informacyjne podejmowane przez Samorząd Województwa Świętokrzyskiego w zakresie profilaktyki narkomanii	55
1.5. Działania profilaktyczne podejmowane przez Państwowe Inspekcje Sanitarne z terenu województwa świętokrzyskiego	58
1.6. Realizacja Programu Wczesnej Interwencji „FreD Goes Net”, Programu Terapeutycznego „Candis” oraz programu wychowawczo – profilaktycznego „Spójrz Inaczej”	58
1.7. Profilaktyczna działalność Aresztu Śledczego w Kielcach.....	63
II. Realizacja priorytetu II – leczenie, rehabilitacja, ograniczanie szkód zdrowotnych i reintegracja społeczna w zakresie przeciwdziałania narkomanii w województwie świętokrzyskim w 2016 r.	64
2.1. Wykonanie świadczeń zdrowotnych w zakresie leczenia i rehabilitacji osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych.....	64
2.2. Działalność poradni/ośrodków leczenia uzależnień od substancji psychoaktywnych w województwie świętokrzyskim.....	67
2.3. Lecznicza działalność Aresztu Śledczego w Kielcach	75
2.4. Programy readaptacji społecznej i redukcji szkód.....	80
III. Realizacja priorytetu III - Badania, monitoring w tym uprawa maku i konopi i ewaluacja podejmowanych działań w zakresie przeciwdziałania narkomanii w województwie świętokrzyskim w 2016 r.	86
IV. Środki zastępcze – skala zjawiska na terenie województwa świętokrzyskiego w 2016 r.	88
Podsumowanie	92
Spis tabel	98

Wprowadzenie

Raport z działań podejmowanych w ramach realizacji Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii sporządzany jest na podstawie art. 11 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii przez organ wykonawczy samorządu województwa, który przedkłada odpowiednio sejmikowi województwa w terminie do dnia 31 marca roku następującego po roku, którego raport dotyczy.

Ponadto, wytyczne do działań w zakresie przeciwdziałania narkomanii określa Rozporządzenie Rady Ministrów z dnia 22 marca 2011 r. w sprawie Krajowego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011 - 2016 (Dz. U. z 2011r. Nr 78, poz. 428). W dokumencie wytyczone zostały: kierunki i rodzaje działań w zakresie przeciwdziałania narkomanii, harmonogram przyjętych działań, cele oraz sposoby ich osiągnięcia, a także podmioty odpowiedzialne za ich realizację i właściwe do podejmowania określonych działań. Wskazane obszary działań zostały ujęte w „Wojewódzkim Programie Przeciwdziałania Narkomanii

na lata 2011 - 2016” (Uchwała Nr XVI/297/12 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 30 stycznia 2012r.) w 3 wiodących priorytetach:

- priorytet I – profilaktyka,
- priorytet II – leczenie, rehabilitacja, ograniczenie szkód zdrowotnych i reintegracja społeczna,
- priorytet III – badania, monitoring i ewaluacja podejmowanych działań.

Wykonanie zadań Programu oparte jest na współpracy samorządu z podmiotami prowadzącymi działania w zakresie profilaktyki i rozwiązywania problemów uzależnienia od substancji psychoaktywnych.

Niniejszy raport stanowi zbiór informacji za 2016 r. dotyczący problemu narkotyków i narkomanii w województwie świętokrzyskim.

Pierwszy rozdział stanowi informację o działaniach profilaktycznych podejmowanych przez samorządy lokalne województwa oraz jednostki prowadzące działania w zakresie przeciwdziałania narkomanii.

Rozdział drugi stanowi o ilości wykonanych świadczeń zdrowotnych w zakresie leczenia i rehabilitacji osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych w województwie świętokrzyskim w 2016 r.

Kolejny rozdział przedstawia realizację Programu poprzez badania, monitoring i ewaluację podejmowanych działań w zakresie przeciwdziałania narkomanii w województwie świętokrzyskim w 2016 r.

Rozdział IV mówi o środkach zastępczych i skali występowania tego problemu na terenie województwa świętokrzyskiego.

I. Realizacja priorytetu I – profilaktyka narkomanii w województwie świętokrzyskim w 2016 r.

W myśl art. 11 ust. 2 ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii organ wykonawczy samorządu gminy opracowuje informację z realizacji działań podejmowanych w danym roku wynikających z Gminnego Programu Przeciwdziałania Narkomanii. Na podstawie opracowanej w tym celu ankiety samorządy gminne zobowiązane są do przesłania przedmiotowych informacji do Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii. Poprzez analizę zawartych w kwestionariuszach informacji dokonano charakterystyki działań podejmowanych przez jednostki samorządu terytorialnego.

Obszary tematyczne są zgodne z Rozporządzeniem Rady Ministrów z dnia 22 marca 2011 r. w sprawie Krajowego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011 - 2016 (Dz. U. z 2011r. Nr 78, poz. 428) oraz Wojewódzkim Programem Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011-2016 przyjętym do realizacji Uchwałą XVI/297/12 z dnia 30 stycznia 2012 r. przez Sejmik Województwa Świętokrzyskiego.

W poniższym rozdziale zostały przedstawione działania profilaktyczne podejmowane przez: jednostki samorządu terytorialnego województwa świętokrzyskiego, Komendę Wojewódzką Policji w Kielcach, organizacje pozarządowe, Państwowe Inspekcje Sanitarne z terenu województwa oraz przez samorząd województwa świętokrzyskiego na rzecz przeciwdziałania uzależnieniom na terenie województwa świętokrzyskiego.

1.1. Synteza działań podejmowanych przez poszczególne samorządy lokalne województwa świętokrzyskiego w 2015 r.¹

Na podstawie przesyłanych przez gminy kwestionariuszy sprawozdawczych do Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii została opracowana skala aktywności gmin w zakresie przeciwdziałania narkomanii w następujących obszarach:

1. Profilaktyka
2. Leczenie, rehabilitacja, ograniczanie szkód zdrowotnych i reintegracji społecznej
3. Badania i monitoring

Z uwagi na terminy sprawozdawczości, które podyktowane ustawą o przeciwdziałaniu narkomanii dane w tym podrozdziale dotyczą 2015 roku.

Powiat buski

Profilaktyka

Kierunek: Wspieranie rozwoju programów profilaktyki uniwersalnej

W powiecie buskim prawie wszystkie gminy były zaangażowane we wspieranie rozwoju programów profilaktyki uniwersalnej. Najczęściej realizowano programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji. Wspierano również programy profilaktyki narkomanii adresowanych do rodziców oraz oferty pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży. W działaniach uczestniczyło łącznie 20 szkół i 15 placówek systemu oświaty innych niż szkoła z terenu powiatu. Działaniami objęto ok. 2354 osób.

Samorząd gminy Busko-Zdrój wspierał program „Archipelag skarbów”.

Samorząd gminy Tuczępy wspierał program „Przyjaciele Zippiego”, w którym uczestniczyły 3 szkoły, a działaniami objęto 30 osób.

Samorządy gmin Stopnica oraz Tuczępy wspierały finansowo program „Spójrz Inaczej”.

Kierunek: Wspieranie rozwoju programów profilaktyki selektywnej i wskazującej

W gminie Nowy Korczyn zostały zrealizowane następujące działania :

- a) pomoc psychologiczna i prawna rodzinom, w których występuje problem narkomanii oraz problem przemocy;

---

¹ Dane przesłane przez wszystkie jednostki gmin województwa świętokrzyskiego

b) wspieranie programów obozów profilaktycznych;

c) wspieranie innych programów skierowanych do dzieci i młodzieży z grup ryzyka.

Kierunek: Wspieranie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i możliwości zapobiegania temu zjawisku

Gmina Busko – Zdrój wsparła inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, poprzez przedsięwzięcie kulturalno – profilaktyczne (koncert) pn. „Miłość, sport i adrenalina, tam gdzie dopalacze śmierć się zaczyna”.

Gminy Gnojno oraz Stopnica wsparły upowszechnianie materiałów informacyjno – edukacyjnych, ponadto samorząd gminy Stopnica wspierał prowadzenie kampanii edukacyjnych.

Gmina Tuczępy wsparła opracowanie materiałów informacyjno – edukacyjnych oraz upowszechnianie ich.

Kierunek: Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w działalność profilaktyczną

Z zakresu podnoszenia kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w działalność profilaktyczną w gminach Nowy Korczyn oraz Stopnica wspierano szkolenia w zakresie profilaktyki narkomanii adresowanych do pracowników, w szczególności pomocy społecznej, policji, straży miejskiej. Ponadto, w gminie Wiślica wspierano szkolenia rozwijające umiejętności zawodowe realizatorów programów profilaktycznych.

Leczenie, rehabilitacja, ograniczanie szkód zdrowotnych i reintegracja społeczna

Kierunek: Zwiększenie dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków

W gminie Tuczępy wspierano upowszechnianie informacji nt. placówek i programów dla osób uzależnionych.

Kierunek: Zwiększenie dostępności programów ograniczania szkód zdrowotnych dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków

Z zakresu zwiększania dostępności programów ograniczania szkód zdrowotnych dla osób szkodliwie używających i uzależnionych od narkotyków samorząd gminy Wiślica wspierał programy niskoprogowe typu noclegownie, schroniska.

Kierunek: Zmniejszanie marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyków szkodliwie oraz osób uzależnionych

Żadna z gmin powiatu buskiego nie udzieliła wsparcia na działania dotyczące zmniejszania marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyków szkodliwie oraz osób uzależnionych.

Kierunek: Wspieranie rozwoju zawodowego pracowników zatrudnionych w placówkach prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od narkotyków oraz innych grup zawodowych mających styczność z osobami uzależnionymi od narkotyków (np. policjantów, pracowników społecznych, kuratorów, lekarzy, organizacji pozarządowych)

Gmina Nowy Korczyn wspierała superwizje.

Badania i monitoring

Kierunek: Monitorowanie epidemiologiczne problemu narkotyków i narkomanii na szczeblu lokalnym

Samorząd gminy Tuczępy, jako jedyny w powiecie buskim, zbierał i analizował dane epidemiologiczne dotyczące zgłaszalności do leczenia oraz korzystania z innych rodzajów pomocy, zgonów związanych z narkotykami, zakażeń HIV i HCV wśród osób używających narkotyków w iniekcji oraz notowania przez policję w związku z używaniem narkotyków.

Kierunek: Monitorowanie postaw społecznych na temat problemu narkotyków i narkomanii

Samorząd gminy Tuczępy, jako jedyny w powiecie buskim, zbierał dane statystyczne nt. reakcji instytucjonalnej na problem narkotyków i narkomanii.

Kierunek: Rozwój i konsolidacja systemu informacji o narkotykach i narkomanii

Żaden z samorządów gminnych powiatu buskiego nie prowadził działań mających na celu rozwój i konsolidację systemu informacji o narkotykach i narkomanii.

Powiat jędrzejowski

Profilaktyka

Kierunek: Wspieranie rozwoju programów profilaktyki uniwersalnej

W powiecie jędrzejowskim z zakresu rozwoju programów profilaktyki uniwersalnej wsparcia udzieliły gminy: Małogoszcz, poprzez wspieranie następujących programów: programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji, programów profilaktyki narkomanii adresowanych do rodziców i ofert pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży. Działaniami objęto 5 szkół.

Gmina Imielno wspierała programy profilaktyki narkomanii adresowane do rodziców oraz przygotowała spektakle z elementami profilaktyki.

Gmina Jędrzejów wspierała programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji oraz ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży. Działania obejmowały 15 szkół i około 2500 osób.

Gmina Sędziszów wspierała programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji, ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży oraz inne działania zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1 - 3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Gmina Słupia Jędrzejowska wspierała programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji, z których skorzystały 2 szkoły - 147 osób.

Gmina Sobków wspierała programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji oraz programy profilaktyki narkomanii adresowanych do rodziców. Z powyższych działań skorzystało 10 szkół i 16 świetlic wiejskich.

Gmina Wodzisław wspierała inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, którymi objęto 6 szkół.

Kierunek: Wspieranie rozwoju programów profilaktyki selektywnej i wskazującej

Gmina Małogoszcz realizowała działania w zakresie: wspierania działalności profilaktyczno – wychowawczej świetlic socjoterapeutycznych i ognisk wychowawczych, pomocy psychologicznej i prawnej rodzinom, w których występuje problem narkomanii oraz problem przemocy, wspierania programów obozów profilaktycznych, oraz inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Gmina Sędziszów wsparła inne programy, skierowane do dzieci i młodzieży w grupie ryzyka poprzez inne działania zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Kierunek: Wspieranie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i możliwości zapobiegania temu zjawisku

Gminy Jędrzejów, Małogoszcz i Sędziszów wspierały upowszechnianie materiałów informacyjno – edukacyjnych. Oprócz tego, gmina Jędrzejów i Wodzisław wspierały prowadzenie kampanii edukacyjnej. Ponadto, gmina Sędziszów wspierała działania z zakresu współpracy z mediami.

Kierunek: Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w działalność profilaktyczną

Żadna z gmin powiatu jędrzejowskiego nie udzieliła wsparcia z zakresu podnoszenia kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w działalność profilaktyczną.

Leczenie, rehabilitacja, ograniczanie szkód zdrowotnych i reintegracja społeczna

Kierunek: Zwiększenie dostępności i pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków

W ramach gminnego programu, dotyczącego zwiększenia dostępności i pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków najczęściej realizowanym działaniem w powiecie jędrzejowskim było upowszechnianie informacji nt. placówek i programów dla osób uzależnionych.

Kierunek: Zmniejszanie marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyków szkodliwie oraz osób uzależnionych

Poprzez udzielanie świadczeń pomocy społecznej samorządy gmin Małogoszcz i Sędziszów przyczyniały się do zmniejszania marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyków szkodliwie oraz osób uzależnionych.

Kierunek: Wspieranie rozwoju zawodowego pracowników zatrudnionych w placówkach prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od narkotyków oraz innych grup zawodowych mających styczność z osobami uzależnionymi od narkotyków (np. policjantów, pracowników społecznych, kuratorów, lekarzy, organizacji pozarządowych)

Żaden z samorządów lokalnych nie przyczynił się do wspierania rozwoju zawodowego pracowników zatrudnionych w placówkach prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od narkotyków oraz innych grup zawodowych mających styczność z osobami uzależnionymi od narkotyków.

Badania i monitoring

Kierunek: Monitorowanie epidemiologiczne problemu narkotyków i narkomanii na szczeblu lokalnym

Gmina Sędziszów działała aktywnie w obszarze monitorowania epidemiologicznego problemu narkotyków i narkomanii na szczeblu lokalnym poprzez zbieranie danych dotyczących notowania przez policję w związku z używaniem narkotyków.

Kierunek: Monitorowanie postaw społecznych na temat problemu narkotyków i narkomanii

Żaden z samorządów gminnych powiatu jędrzejowskiego nie zbierał danych statystycznych nt. reakcji instytucjonalnej na problem narkotyków i narkomanii.

Kierunek: Rozwój i konsolidacja systemu informacji o narkotykach i narkomanii

W ramach gminnego programu żadna z gmin nie realizowała działań na rzecz rozwoju i konsolidacji systemu informacji o narkotykach i narkomanii.

Powiat kazimierski

Profilaktyka

Kierunek: Wspieranie rozwoju programów profilaktyki uniwersalnej

Prawie wszystkie gminy powiatu kazimierskiego realizowały działania mające na celu wspieranie rozwoju programów profilaktyki uniwersalnej. Udział w nich wzięło ok. 2 506 osób z 15 szkół oraz 9 placówek systemu oświaty innych niż szkoła. Najczęściej realizowano programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji, wspierano także programy

profilaktyki narkomanii adresowane do rodziców, ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży.

Kierunek: Wspieranie rozwoju programów profilaktyki selektywnej i wskazującej

Gminy: Kazimierza Wielka, Skalbmierz, Czarnocin i Opatowiec wspierały rozwój programów profilaktyki selektywnej i wskazującej. Wspierano działalność profilaktyczno – wychowawczą świetlic socjoterapeutycznych i ognisk wychowawczych, programy profilaktyki selektywnej w miejscowościach o zwiększonym narażeniu na kontakt z narkotykami (kluby, dyskoteki), pomoc psychologiczna i prawna rodzinom, w których występuje problem narkomanii i problem przemocy, wspieranie programów obozów profilaktycznych oraz wspieranie innych programów adresowanych do dzieci i młodzieży z grup ryzyka.

Żaden z samorządów lokalnych powiatu kazimierskiego nie realizował rekomendowanych programów profilaktyki selektywnej.

Kierunek: Wspieranie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i możliwości zapobiegania temu zjawisku

Samorządy gminne z Kazimierzy Wielkiej, Skalbmierza i Bejsce wspierały działania mające na celu podniesienie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i możliwości zapobiegania temu zjawisku.

Gmina Kazimierza Wielka upowszechniała materiały informacyjno – edukacyjne i prowadziła kampanię edukacyjną.

Gmina Skalbmierz współpracowała z mediami oraz prowadziła kampanie edukacyjne. Z kolei gmina Bejsce upowszechniała materiały informacyjno – edukacyjne oraz prowadziła inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust.1 -3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Kierunek: Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w działalność profilaktyczną

Żaden z samorządów nie przyczyniał się do podnoszenia kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w działalność profilaktyczną.

Leczenie, rehabilitacja, ograniczanie szkód zdrowotnych i reintegracja społeczna

Kierunek: Zwiększenie dostępności i pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków.

Gmina Czarnocin zwiększała dostępność i pomoc terapeutyczną i rehabilitacyjną dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków poprzez obozy i turnusy rehabilitacyjne.

Kierunek: Zwiększenie dostępności programów ograniczania szkód zdrowotnych dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków.

Żaden z samorządów nie podejmował działań mających na celu zwiększenie dostępności programów ograniczania szkód zdrowotnych dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków.

Kierunek: Zmniejszanie marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyków szkodliwie oraz osób uzależnionych

Żaden z samorządów nie podejmował działań mających na celu zmniejszanie marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyków szkodliwie oraz osób uzależnionych.

Kierunek: Wspieranie rozwoju zawodowego pracowników zatrudnionych w placówkach prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od narkotyków oraz innych grup zawodowych mających styczność z osobami uzależnionymi od narkotyków (np. policjantów, pracowników społecznych, kuratorów, lekarzy, organizacji pozarządowych)

Żaden z samorządów nie podejmował działań mających na celu wspieranie rozwoju zawodowego pracowników zatrudnionych w placówkach prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od narkotyków oraz innych grup zawodowych mających styczność z osobami uzależnionymi od narkotyków.

Badania i monitoring

Kierunek: Monitorowanie epidemiologiczne problemu narkotyków i narkomanii na szczeblu lokalnym

Gmina Skalbmierz prowadziła działania mające na celu monitorowanie epidemiologiczne problemu narkotyków i narkomanii na szczeblu lokalnym. Czyniła to poprzez analizowanie cen narkotyków oraz obserwację notowań przez policję w związku z używaniem narkotyków.

Kierunek: Monitorowanie postaw społecznych nas temat problemu narkotyków i narkomanii

Gmina Skalbmierz prowadziła działania mające na celu monitorowanie postaw społecznych nas temat problemu narkotyków i narkomanii.

Kierunek: Rozwój i konsolidacja systemu informacji o narkotykach i narkomanii

Gmina Skalbmierz przygotowała 9 konferencji nt. wdrażania i prowadzenia monitoringu.

Powiat kielecki

Profilaktyka

Kierunek: Wspieranie rozwoju programów profilaktyki uniwersalnej

W gminie Pierzchnica udzielono wsparcia na programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji. Program zrealizowano na terenie 3 szkół. W programie uczestniczyło 212 osób.

W gminach zarówno Bieliny, jak i Sitkówka–Nowiny wspierano programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji, wspierano również ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży oraz inne działania zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii. W gminie Bieliny program odbył się w 8 szkołach, wzięło w nim udział 1350 osób, natomiast w gminie Sitkówka –Nowiny działania odbyły się w 4 szkołach i 2 placówkach systemu oświaty innych niż szkoła, a udział w działaniach wzięło około 900 osób.

Gmina Strawczyn udzieliła wsparcia na programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji. Program został zrealizowany w 3 szkołach, a udział w nim wzięło 64 osoby.

Gmina Chęciny udzieliła wsparcia na ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży. Programem zostało objętych 10 szkół, a liczba uczestników wyniosła ok. 700 osób.

Gmina Chmielnik udzieliła wsparcia na programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji oraz na ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży. Programem zostało objętych sześć szkół oraz jedna placówka systemu oświaty inna niż szkoła. W programie wzięło udział 1 800 osób.

W gminie Nowa Słupia wspierano programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji oraz programy profilaktyki narkomanii adresowane do rodziców. Program zrealizowano w dwóch szkołach, wzięło w nim udział 224 osoby.

Gmina Daleszyce wsparła inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

W gminie Mniów wspierano programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji oraz ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży. Program zrealizowano na terenie 2 szkół oraz 2 placówek systemu oświaty innych niż szkoła, a uczestniczyło w nim 266 osób.

Z kolei w gminie Miedziana Góra oprócz programów profilaktycznych na wszystkich poziomach edukacji i oferty pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży wspierano również inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii. Programem objęto 5 szkół.

Gmina Górnio wsparła ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży. Program został zrealizowany na terenie dwunastu szkół, wzięło w nim udział 1 1724 osób.

Gmina Łopuszno, podobnie jak gmina Mniów udzieliły wsparcia na programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji oraz na ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży. Program został zrealizowany w 3 szkołach i wzięło w nim udział 181 osoby.

Gmina Morawica udzieliła wsparcia na takie działania jak programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji, programy profilaktyki narkomanii adresowanych do rodziców oraz inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii. Programem zostało objęte 4 szkoły, wzięło w nim udział 546 osób.

Gmina Masłów wsparła ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży.

Gmina Zagnańsk udzieliła wsparcia na: programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji, wspieranie programów profilaktyki narkomanii adresowanych do

rodziców oraz ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży. Program został zrealizowany na terenie 5 szkół z udziałem 974 osób.

Gmina Raków wspierała programy profilaktyki uniwersalnej. Wsparcie to dotyczyło programów profilaktyki narkomanii adresowanych do rodziców oraz oferty pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży. Działania przeprowadzono wśród grupy 280 osób, na terenie 2 szkół i 4 placówek systemu oświaty innych niż szkoły.

Gmina Bodzentyn nie wspierała rozwoju programów profilaktyki uniwersalnej.

Gmina Morawica wsparła program Archipeląg Skarbów, który realizowano w 1 placówce systemu oświaty, a skorzystało z niego 296 osób.

Samorzady gmin Masłów i Chmielnik wspierały program „Spójrz Inaczej”. Ponadto gmina Chmielnik wspierała program Unplugged.

Kierunek: Wspieranie rozwoju programów profilaktyki selektywnej i wskazującej

W zakresie wspierania rozwoju programów profilaktyki selektywnej i wskazującej inicjatywę wykazały gminy takie jak: Pierzchnica, Bieliny, Chęciny, Chmielnik, Nowa Słupia oraz Sitkówka Nowiny.

Gmina Pierzchnica wspierała działalność profilaktyczno – wychowawczą świetlic socjoterapeutycznych i ognisk wychowawczych, wspierała programy profilaktyki selektywnej w miejscowościach o zwiększonym narażeniu na kontakt z narkotykami (kluby, dyskoteki), wspierała programy obozów profilaktycznych oraz udzieliła wsparcia innym programom skierowanych do dzieci i młodzieży z grup ryzyka, a także realizowała inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Gmina Bieliny udzieliła wsparcia na pomoc psychologiczną i prawną rodzinom, w których występuje problem narkomanii oraz problem przemocy.

To samo działanie wsparła również gmina Chęciny, poza tym gmina udzieliła wsparcia na inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Z zakresu wspierania rozwoju programów profilaktyki selektywnej i wskazującej gmina Chmielnik wspierała działalność profilaktyczno – wychowawczą świetlic socjoterapeutycznych i ognisk wychowawczych.

Samorząd gminy Nowa Słupia wsparł działanie dotyczące pomocy psychologicznej i prawnej rodzinom, w których występuje problem narkomanii.

W gminie Sitkówka-Nowiny udzielono wsparcia na pomoc psychologiczną i prawną rodzinom, w których występuje problem narkomanii oraz problem przemocy, a także wspierano programy obozów profilaktycznych, oraz innych programów, skierowanych do dzieci i młodzieży z grup ryzyka.

Gmina Raków brała czynny udział we wspieraniu rozwoju programów profilaktyki selektywnej i wskazującej. Czyniła to poprzez działalność profilaktyczną – wychowawczą świetlic socjoterapeutycznych i ognisk wychowawczych, pomoc psychologiczną i prawną rodzinom, w których występuje problem narkomanii oraz problem przemocy, także poprzez realizację innych programów, skierowanych do dzieci i młodzieży z grup ryzyka.

Gmina Bodzentyn udzieliła wsparcia na działania w zakresie: pomocy psychologicznej i prawnej rodzinom, w których występuje problem narkomanii oraz problem przemocy, wspierania programów obozów profilaktycznych oraz wspierania innych programów skierowanych do dzieci i młodzieży z grup ryzyka.

Kierunek: Wspieranie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i możliwości zapobiegania temu zjawisku

Najczęściej realizowanym działaniem przez gminy powiatu kieleckiego było upowszechnianie materiałów informacyjno – edukacyjnych oraz prowadzenie kampanii edukacyjnych.

Kierunek: Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w działalność profilaktyczną

W ramach podnoszenia kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w działalność profilaktyczną gmina Bieliny wsparła szkolenia rozwijające umiejętności zawodowe realizatorów programów profilaktycznych oraz szkolenia w zakresie profilaktyki narkomanii adresowane w szczególności do pracowników pomocy społecznej, policji, straży miejskiej.

Gmina Łopuszno wspierała szkolenia w zakresie profilaktyki narkomanii adresowane do pracowników pomocy społecznej, policji, straży miejskiej.

Gmina Masłów wspierała szkolenia rozwijające umiejętności zawodowe realizatorów programów profilaktycznych.

Gminy Zagnańsk i Raków brały czynny udział w podnoszeniu kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w działalność gospodarczą poprzez wspieranie szkoleń rozwijających umiejętności zawodowe realizatorów programów profilaktycznych.

Leczenie, rehabilitacja, ograniczanie szkód zdrowotnych i reintegracja społeczna

Kierunek: Zwiększenie dostępności i pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków.

W gminach Pierzchnica, Bieliny, Strawczyn i Chęciny udzielono wsparcia na upowszechnianie informacji nt. placówek i programów dla osób uzależnionych. Ponadto gminy Bieliny, Strawczyn, Chęciny i gmina Sitkówka – Nowiny wspierały programy skierowane do specyficznych grup odbiorców.

Ponadto, w ramach zwiększania dostępności i pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków gmina Masłów upowszechniała informacje na temat placówek i programów dla osób uzależnionych.

Kierunek: Zwiększenie dostępności programów ograniczania szkód zdrowotnych dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków

Żaden z samorządów lokalnych nie przyczyniał się do zwiększania dostępności programów ograniczania szkód zdrowotnych dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków.

Kierunek: Zmniejszanie marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyków szkodliwie oraz osób uzależnionych

Żaden z samorządów gmin powiatu kieleckiego nie przyczyniał się do zmniejszania marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyków szkodliwie oraz osób uzależnionych.

Kierunek: Wspieranie rozwoju zawodowego pracowników zatrudnionych w placówkach prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od narkotyków oraz innych grup zawodowych mających styczność z osobami uzależnionymi od narkotyków (np. policjantów, pracowników społecznych, kuratorów, lekarzy, organizacji pozarządowych)

W gminie Chęciny w ramach gminnego programu wspierano szkolenia w zakresie specjalisty terapii uzależnień i instruktora terapii uzależnień, realizowanych zgodnie z ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Badania i monitoring

Kierunek: Monitorowanie epidemiologiczne problemu narkotyków i narkomanii na szczeblu lokalnym

Samorządy gmin Pierzchnica, Raków, Mniów i Górnio zbierały i analizowały dane na temat narkotyków i narkomanii, dotyczące notowania przez policję w związku z używaniem narkotyków.

Kierunek: Monitorowanie postaw społecznych na temat problemu narkotyków i narkomanii

Samorząd gminy Mniów zbierał dane statystyczne na temat reakcji instytucjonalnej na problem narkotyków i narkomanii.

Kierunek: Rozwój i konsolidacja systemu informacji o narkotykach i narkomanii

Żaden samorządów lokalnych nie wspierał działań służących rozwojowi i konsolidacji systemu informacji o narkotykach i narkomanii.

Powiat grodzki Kielce

Profilaktyka

Kierunek: Wspieranie rozwoju programów profilaktyki uniwersalnej

W mieście Kielce w 2015 roku w ramach gminnego programu wspierano programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji a także inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii. W programach profilaktyki uniwersalnej uczestniczyło 7482 osób ze 108 szkół.

Kierunek: Wspieranie rozwoju programów profilaktyki selektywnej i wskazującej

Samorząd miasta Kielce wspierał rozwój programów profilaktyki selektywnej i wskazującej. Realizował to poprzez następujące działania:

- wspieranie działalności profilaktyczno – wychowawczej świetlic socjoterapeutycznych i ognisk wychowawczych;
- udzielania pomocy psychologicznej i prawnej rodzinom, w których występuje problem narkomanii oraz problem przemocy;
- wspieranie innych programów, skierowanych do dzieci i młodzieży z grup ryzyka.

Kierunek: Wspieranie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i możliwości zapobiegania temu zjawisku

Samorząd miasta Kielce wspierał działania mające na celu podniesienie wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i możliwości zapobiegania temu zjawisku. Czynił to poprzez:

- opracowywanie materiałów informacyjno - edukacyjnych z zakresu promocji zdrowia i profilaktyki narkomanii,
- upowszechnianie materiałów informacyjno - edukacyjnych z zakresu promocji zdrowia i profilaktyki narkomanii,
- współpracy z mediami.

Kierunek: Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w działalność profilaktyczną

Samorząd miasta Kielce w ramach gminnego programu dotyczącego podnoszenia kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w działalność profilaktyczną wspierał szkolenia w zakresie profilaktyki narkomanii adresowanych w szczególności do pracowników pomocy społecznej, policji, straży miejskiej.

Leczenie, rehabilitacja, ograniczanie szkód zdrowotnych i reintegracja społeczna

Kierunek: Zwiększenie dostępności i pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków.

Samorząd miasta Kielce nie wspierał działań służących zwiększeniu dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków.

Kierunek. Zmniejszanie marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyków szkodliwie oraz osób uzależnionych

W mieście Kielce, w ramach gminnego programu służącemu zmniejszeniu marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyków szkodliwie oraz osób uzależnionych, wspierano hostele i mieszkania readaptacyjne oraz centra integracji społecznej.

Kierunek: Wspieranie rozwoju zawodowego pracowników zatrudnionych w placówkach prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od narkotyków oraz innych grup zawodowych mających styczność z osobami uzależnionymi od narkotyków (np. policjantów, pracowników społecznych, kuratorów, lekarzy, organizacji pozarządowych)

W mieście Kielce, w ramach gminnego programu, mającego na celu rozwój zawodowy pracowników zatrudnionych w placówkach prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od narkotyków oraz innych grup zawodowych mających styczność z osobami uzależnionymi od narkotyków, wspierano szkolenia w zakresie problematyki narkomanii dla innych grup zawodowych.

Badania i monitoring

Kierunek: Monitorowanie epidemiologiczne problemu narkotyków i narkomanii na szczeblu lokalnym

Samorząd miasta Kielce nie realizował działań dotyczących monitorowania epidemiologicznego problemu narkotyków i narkomanii na szczeblu lokalnym.

Kierunek: Monitorowanie postaw społecznych nas temat problemu narkotyków i narkomanii

Samorząd Kielce nie zbierał danych statystycznych nt. reakcji instytucjonalnej na problem narkotyków i narkomanii.

Kierunek: Rozwój i konsolidacja systemu informacji o narkotykach i narkomanii

Samorząd miasta Kielce nie wspierał żadnych działań mających na celu rozwój i konsolidację systemu informacji o narkotykach i narkomanii.

Powiat konecki

Profilaktyka

Kierunek: Wspieranie rozwoju programów profilaktyki uniwersalnej

Prawie wszystkie gminy powiatu koneckiego wspierały rozwój programów profilaktyki uniwersalnej. Najczęściej wspierano programy profilaktyczne: na wszystkich poziomach edukacji, adresowane do rodziców oraz ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży. Dodatkowo samorząd gminy Ruda Malenicka wspierał inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Samorząd gminy Końskie wspierał finansowo program Archipelag Skarbów w 3 szkołach, z którego skorzystało 868 osób.

Kierunek: Wspieranie rozwoju programów profilaktyki selektywnej i wskazującej

Gminy Końskie, Radoszyce oraz Stąporków wspierały realizację profilaktyki selektywnej i wskazującej. Największą popularnością cieszyły się programy skierowane do dzieci i młodzieży z grup ryzyka. Ponadto wspierano działalność profilaktyczną – wychowawczą świetlic socjoterapeutycznych i ognisk wychowawczych, pomoc psychologiczną i prawną rodzinom, w których występuje problem narkomanii oraz problem przemocy a także programy obozów profilaktycznych.

Kierunek: Wspieranie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i możliwości zapobiegania temu zjawisku

Gmina Końskie przyczyniała się do podnoszenia poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i możliwości zapobiegania temu zjawisku. Działania realizowała poprzez opracowanie i upowszechnianie materiałów informacyjno – edukacyjnych, prowadzenie kampanii edukacyjnych, a także podejmowała działania z zakresu współpracy z mediami.

Gmina Słupia Konecka wspierała upowszechnianie materiałów informacyjno – edukacyjnych oraz prowadzenie kampanii edukacyjnych.

Samorząd gminy Stąporków realizował swoje działania poprzez opracowanie i upowszechnianie materiałów informacyjno – edukacyjnych oraz prowadzenie kampanii edukacyjnych.

Kierunek: Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w działalność profilaktyczną

Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w działalność profilaktyczną odbywało się w gminie Końskie. Organizowano szkolenia w zakresie profilaktyki narkomanii adresowane w szczególności do pracowników pomocy społecznej, policji, straży miejskiej.

Leczenie, rehabilitacja, ograniczanie szkód zdrowotnych i reintegracja społeczna

Kierunek: Zwiększenie dostępności i pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków.

W zakresie leczenia, rehabilitacji, ograniczania szkód zdrowotnych i reintegracji społecznej aktywność wykazały gminy Końskie, Słupia Konecka oraz Stąporków.

Samorząd gminy Końskie wspierał powstawanie nowych placówek ambulatoryjnym, finansowanie programów pomocy terapeutycznej, upowszechnianie informacji nt placówek i programów dla osób uzależnionych oraz programy skierowane do specyficznych grup odbiorców.

Gmina Słupia Konecka wspierała inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Gmina Stąporków upowszechniała informacje nt placówek i programów dla osób uzależnionych.

Kierunek: Zwiększenie dostępności programów ograniczania szkód zdrowotnych dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków

Żaden z samorządów lokalnych powiatu koneckiego nie realizował działań mających na celu zwiększenie dostępności programów ograniczania szkód zdrowotnych dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków.

Kierunek: Zmniejszanie marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyków szkodliwie oraz osób uzależnionych

Gminy Końskie i Stąporków poprzez udzielanie świadczeń pomocy społecznej przyczyniały się do zmniejszania marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyków szkodliwie oraz osób uzależnionych.

Kierunek: Wspieranie rozwoju zawodowego pracowników zatrudnionych w placówkach prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od narkotyków oraz innych grup zawodowych mających styczność z osobami uzależnionymi od narkotyków (np. policjantów, pracowników społecznych, kuratorów, lekarzy, organizacji pozarządowych)

Żaden samorząd z terenu powiatu koneckiego nie wspierał rozwoju zawodowego pracowników zatrudnionych w placówkach prowadzących leczenie i rehabilitację osób

uzależnionych od narkotyków oraz innych grup zawodowych mających styczność z osobami uzależnionymi od narkotyków.

Badania i monitoring

Kierunek: Monitorowanie epidemiologiczne problemu narkotyków i narkomanii na szczeblu lokalnym

Monitoring epidemiologiczny problemu narkotyków i narkomanii na szczeblu lokalnym prowadziła gmina Końskie poprzez zbieranie danych nt. notowań przez policję w związku z używaniem narkotyków.

Kierunek: Monitorowanie postaw społecznych nas temat problemu narkotyków i narkomanii

Monitorowanie postaw społecznych nas temat problemu narkotyków i narkomanii prowadziła gmina Końskie.

Kierunek: Rozwój i konsolidacja systemu informacji o narkotykach i narkomanii

Żadna z gmin nie prowadziła działań mających na celu rozwój i konsolidację systemu informacji o narkotykach i narkomanii.

Powiat opatowski

Profilaktyka

Kierunek: Wspieranie rozwoju programów profilaktyki uniwersalnej

Z zakresu wspierania rozwoju programów profilaktyki uniwersalnej gmina Tarłów wspierała programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji, programy profilaktyki narkomanii adresowane do rodziców, ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży, inne działania zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Gminy Ożarów, Tarłów i Lipnik wspierały programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji, wspierały programy profilaktyki narkomanii adresowane do rodziców oraz ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży.

Gmina Iwaniska tak jak i gmina Baćkowice wspierała programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji, ponadto samorząd gminy Iwaniska wspierał ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży. Samorzady gmin Wojciechowice i Sadowie wspierały ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży oraz prowadziły inne działania,

zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Samorząd gminy Opatów wspierał finansowo program Archipelag Skarbów w 1 szkole, który obejmował 223 osoby.

Kierunek: Wspieranie rozwoju programów profilaktyki selektywnej i wskazującej

Gminy Ożarów, Iwaniska, Tarłów oraz Lipnik wspierały rozwój programów profilaktyki selektywnej i wskazującej. Największą aktywnością wykazała się gmina Tarłów, która działania w zakresie wspierania programów obozów profilaktycznych, wspierania innych programów, skierowanych do dzieci i młodzieży z grup ryzyka. Swoją aktywność wykazały również samorządy gmin: Ożarów, Iwaniska i Lipnik. Gminy Iwaniska oraz Lipnik realizowały takie działania jak: pomoc psychologiczna i prawna rodzinom, w których występuje problem narkomanii oraz problem przemocy a także wspieranie programów obozów profilaktycznych. Natomiast gmina Ożarów wspierała pomoc psychologiczną i prawną rodzinom, w których występuje problem narkomanii oraz problem przemocy a także wspierała inne programy, skierowane do dzieci i młodzieży z grup ryzyka.

Kierunek: Wspieranie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i możliwości zapobiegania temu zjawisku

W kierunku wspierania poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i możliwości zapobiegania temu zjawisku działania podejmowały gminy Opatów, Iwaniska, Tarłów, Lipnik, Sadowie. Gminy wspierały upowszechnianie materiałów informacyjno – edukacyjnych, opracowanie materiałów informacyjno – edukacyjnych oraz upowszechnienie ich, prowadzenie kampanii edukacyjnych, oraz inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Kierunek: Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w działalność profilaktyczną

W ramach gminnego programu, dotyczącego podnoszenia kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w działalność profilaktyczną jedynie gmina Ożarów udzieliła wsparcia na szkolenia dotyczące konstruowania programów profilaktycznych opartych na podstawach naukowych.

Leczenie, rehabilitacja, ograniczanie szkód zdrowotnych i reintegracja społeczna

Kierunek: Zwiększenie dostępności i pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków.

W ramach gminnego programu dotyczącego zwiększenia dostępności i pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków, gminy Tarłów i Sadowie udzieliły wsparcia poprzez upowszechnienie informacji nt placówek i programów dla osób uzależnionych, obozy i turnusy rehabilitacyjne oraz inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Kierunek: Zmniejszanie marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyków szkodliwie oraz osób uzależnionych.

W ramach gminnego programu żadna gmina powiatu opatowskiego nie udzieliła wsparcia na działania dotyczące zmniejszania marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyków szkodliwie oraz osób uzależnionych.

Kierunek: Wspieranie rozwoju zawodowego pracowników zatrudnionych w placówkach prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od narkotyków oraz innych grup zawodowych mających styczność z osobami uzależnionymi od narkotyków (np. policjantów, pracowników społecznych, kuratorów, lekarzy, organizacji pozarządowych)

Żaden z samorządów lokalnych nie przyczynił się do wspierania rozwoju zawodowego pracowników zatrudnionych w placówkach prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od narkotyków oraz innych grup zawodowych mających styczność z osobami uzależnionymi od narkotyków.

Badania i monitoring

Kierunek: Monitorowanie epidemiologiczne problemu narkotyków i narkomanii na szczeblu lokalnym

Żaden z samorządów gmin powiatu opatowskiego nie zbierał i nie analizował danych epidemiologicznych dotyczących narkotyków i narkomanii.

Kierunek: Monitorowanie postaw społecznych na temat problemu narkotyków i narkomanii

Żaden z samorządów gminnych powiatu opatowskiego nie zbierał danych statystycznych nt. reakcji instytucjonalnej na problem narkotyków i narkomanii.

Kierunek: Rozwój i konsolidacja systemu informacji o narkotykach i narkomanii

W ramach gminnego programu jedynie gmina Tarłów udzieliła wsparcia na inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Powiat ostrowiecki

Profilaktyka

Kierunek: Wspieranie rozwoju programów profilaktyki uniwersalnej

Gmina Ostrowiec Świętokrzyski wsparła programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji, ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży, inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii. Programem zostało objętych 6 szkół, a udział wzięło 2 157 osób.

Gmina Ćmielów udzieliła wsparcia na programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji oraz na ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży. W programie udział wzięły 4 szkoły.

Gmina Kunów wsparła podobnie jak poprzednie gminy programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji oraz ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży. Program został zrealizowany w 6 szkołach oraz w 1 placówce oświaty innej niż szkoła. W programach udział wzięło 300 osób.

Gmina Bałtów wsparła programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji, programy profilaktyki narkomanii adresowane do rodziców oraz ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży.

Gmina Bodzechów wspierała programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji.

Gmina Waśniów wspierała programy profilaktyki narkomanii adresowane do rodziców oraz ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży. Programy realizowano na terenie sześciu szkół oraz w dwóch placówkach systemu oświaty innych niż szkoła. Programem zostało objętych 370 osób.

Gmina Ostrowiec Świętokrzyski udzieliła wsparcia na takie programy jak: Program Wzmacniania Rodziny 10-14 oraz Przyjaciele Zippiego.

Gmina Bodzechów wsparła finansowo program Archipelag Skarbów. Samorząd gminy Ostrowiec wspierał finansowo program Spójrz Inaczej w 3 szkołach wśród 789 osób.

Kierunek: Wspieranie rozwoju programów profilaktyki selektywnej i wskazującej

W ramach wspierania rozwoju programów profilaktyki selektywnej i wskazującej gmina Ostrowiec Świętokrzyski udzieliła wsparcia na pomoc psychologiczną i prawną rodzinom, w których występuje problem narkomanii oraz problem przemocy, a także na inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii. Gmina Bałtów wsparła działalność profilaktyczną – wychowawczą świetlic socjoterapeutycznych i ognisk wychowawczych, pomoc psychologiczną i prawną rodzinom, w których występuje problem narkomanii oraz problem przemocy, wspieranie innych programów, skierowanych do dzieci i młodzieży w grup ryzyka oraz inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Kierunek: Wspieranie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i możliwości zapobiegania temu zjawisku

Takie gminy jak Ostrowiec Świętokrzyski, Ćmielów i Bałtów udzieliły wsparcia na upowszechnianie materiałów informacyjno – edukacyjnych. Ponadto, wspierano prowadzenie kampanii edukacyjnych, działania z zakresu współpracy z mediami oraz inne działania, zgodnie z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, oraz działania z zakresu współpracy z mediami.

Kierunek: Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w działalność profilaktyczną

Gmina Bałtów wsparła szkolenia na temat konstruowania programów profilaktycznych opartych na podstawach naukowych oraz szkolenia w zakresie profilaktyki narkomanii adresowanych w szczególności do pracowników pomocy społecznej, policji, straży miejskiej.

Leczenie, rehabilitacja, ograniczanie szkód zdrowotnych i reintegracja społeczna

Kierunek: Zwiększenie dostępności i pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków

Z zakresu zwiększania dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków gmina Ostrowiec Świętokrzyski i gmina Bałtów wspierała upowszechnianie informacji nt. placówek i programów dla osób uzależnionych. Dodatkowo gmina Bałtów wspierała obozy i turnusy rehabilitacyjne.

Kierunek: Zwiększenie dostępności programów ograniczania szkód zdrowotnych dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków

Żaden z samorządów gminnych powiatu ostrowieckiego nie wspierał działań mających na celu zwiększenie dostępności programów ograniczania szkód zdrowotnych dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków.

Kierunek: Zmniejszanie marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyków szkodliwie oraz osób uzależnionych

W ramach zwiększania marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyki szkodliwie oraz osób uzależnionych. Gmina Ostrowiec Świętokrzyski wspomogła centra integracji społecznej.

Kierunek: Wspieranie rozwoju zawodowego pracowników zatrudnionych w placówkach prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od narkotyków oraz innych grup zawodowych mających styczność z osobami uzależnionymi od narkotyków (np. policjantów, pracowników społecznych, kuratorów, lekarzy, organizacji pozarządowych)

W ramach wspierania działań dotyczących rozwoju zawodowego pracowników zatrudnionych w placówkach prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od narkotyków oraz innych grup zawodowych mających styczność z osobami uzależnionymi od narkotyków gmina Ostrowiec Świętokrzyski wspierała szkolenia w zakresie specjalisty terapii uzależnień i instruktora terapii uzależnień, realizowanych zgodnie z ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, a także wspierała superwizje.

Badania i monitoring

Kierunek: Monitorowanie epidemiologiczne problemu narkotyków i narkomanii na szczeblu lokalnym

Samorząd gminy Waśniów, jako jedyny w powiecie, zbierał i analizował dane epidemiologiczne dotyczące narkotyków i narkomanii. Dotyczyło to zgłaszalności do leczenia oraz korzystania z innych rodzajów pomocy, a także notowania przez policję w związku z używaniem narkotyków.

Kierunek: Monitorowanie postaw społecznych na temat problemu narkotyków i narkomanii

Samorząd gminy Waśniów zbierał dane statystyczne nt. reakcji instytucjonalnej na problem narkotyków i narkomanii.

Kierunek: Rozwój i konsolidacja systemu informacji o narkotykach i narkomanii

W żadnej z gmin powiatu ostrowieckiego nie wspierano działań związanych z rozwojem i konsolidacją systemu informacji o narkotykach i narkomanii.

Powiat pińczowski

Profilaktyka

Kierunek: Wspieranie rozwoju programów profilaktyki uniwersalnej

W ramach wspierania rozwoju programów profilaktyki uniwersalnej gmina Pińczów wspierała programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji oraz ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży.

Gmina Działoszyce wspierała programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji oraz programy profilaktyki narkomanii skierowane do rodziców. Działaniami objęte zostały 3 szkoły – około 225 osób.

Samorząd gminy Złota wspierał programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji w trzech szkołach, z których skorzystało 90 osób.

Gminy Michałów oraz Kije wspierały ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży.

W gminie Michałów łącznie udział wzięło 170 osób z 4 szkół.

Samorząd gminy Kije wspierał program Unplugged.

Kierunek: Wspieranie rozwoju programów profilaktyki selektywnej i wskazującej

W ramach wspierania rozwoju programów profilaktyki selektywnej i wskazującej samorząd gminy Pińczów wspierał działalność profilaktyczną – wychowawczą świetlic

socjoterapeutycznych i ognisk wychowawczych, wspierał programy wczesnej interwencji FreD oraz Szkolną Interwencję Profilaktyczną, programy obozów profilaktycznych oraz wspierał inne programy, skierowane do dzieci i młodzieży z grup ryzyka. Samorząd gminy Złota wspierał programy obozów profilaktycznych.

Kierunek: Wspieranie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i możliwości zapobiegania temu zjawisku

Na terenie powiatu pińczowskiego wyłącznie gmina Złota oraz gmina Michałów przyczyniały się do podnoszenia poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i możliwości zapobiegania temu zjawisku. Zadania w gminach realizowano poprzez upowszechnianie materiałów informacyjno – edukacyjnych. Gmina Złota prowadziła dodatkowo kampanie edukacyjne.

Kierunek: Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w działalność profilaktyczną

W ramach podnoszenia kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w działalność profilaktyczną, samorząd gminy Złota wspierał szkolenia w zakresie profilaktyki narkomanii adresowanych w szczególności do pracowników pomocy społecznej, policji, straży miejskiej.

Leczenie, rehabilitacja, ograniczanie szkód zdrowotnych i reintegracja społeczna

Kierunek: Zwiększenie dostępności i pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków

Gmina Michałów przyczyniała się do zwiększania dostępności pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków. Zadanie realizowano poprzez upowszechnianie informacji nt. placówek i programów dla osób uzależnionych.

Kierunek: Zwiększenie dostępności programów ograniczania szkód zdrowotnych dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków

Żaden z samorządów nie wspierał programów ograniczania szkód zdrowotnych dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków.

Kierunek: Zmniejszanie marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyków szkodliwie oraz osób uzależnionych

Żaden z samorządów nie podejmował działań mających na celu zmniejszenie marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyków szkodliwie oraz osób uzależnionych.

Kierunek: Wspieranie rozwoju zawodowego pracowników zatrudnionych w placówkach prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od narkotyków oraz innych grup zawodowych mających styczność z osobami uzależnionymi od narkotyków (np. policjantów, pracowników społecznych, kuratorów, lekarzy, organizacji pozarządowych)

Żaden z samorządów nie wspierał działań mających na celu rozwój zawodowy pracowników zatrudnionych w placówkach prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od narkotyków oraz innych grup zawodowych mających styczność z osobami uzależnionymi od narkotyków.

Badania i monitoring

Kierunek: Monitorowanie epidemiologiczne problemu narkotyków i narkomanii na szczeblu lokalnym

W ramach monitorowania epidemiologicznego problemu narkotyków i narkomanii na szczeblu lokalnym, samorząd gminy Złota zbierał i analizował dane dotyczące notowania przez policję w związku z używaniem narkotyków.

Kierunek: Monitorowanie postaw społecznych na temat problemu narkotyków i narkomanii

Żaden z samorządów nie zbierał danych statystycznych nt. reakcji instytucjonalnej na problem narkotyków i narkomanii.

Kierunek: Rozwój i konsolidacja systemu informacji o narkotykach i narkomanii

Żaden z samorządów nie podejmował ww. działań.

Powiat sandomierski

Profilaktyka

Kierunek: Wspieranie rozwoju programów profilaktyki uniwersalnej

Gminy Sandomierz, Łoniów oraz Klimontów wsparły następujące działania: programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji, programy profilaktyki narkomanii adresowanych do rodziców oraz ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży. W Sandomierzu wsparciem objęto 6 szkół oraz 2 placówki systemu oświaty inne niż szkoła, a z działań skorzystało około 700 osób, w gminie Łoniów - 7 szkół oraz 1 placówka systemu oświaty inna niż szkoła – około 1250 osób, natomiast w gminie Klimontów działaniami objęto 7 szkół oraz 2 placówki systemu oświaty inne niż szkoła – 1 062 osoby.

W gminie Zawichost wspierano ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży. Działaniami objęto 2 szkoły oraz 3 placówki systemu oświaty inne niż szkoła – ogółem około 359 osób.

Gmina Samborzec wspierała ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży oraz inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii. Działaniami objęto 2 szkoły – 121 osób.

Samorząd gminy Obrazów wspierał programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji oraz ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży. Działaniami objęto 4 szkoły.

Samorząd gminy Wilczyce wspierał programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji w 4 szkołach.

Kierunek: Wspieranie rozwoju programów profilaktyki selektywnej i wskazującej

W gminie Klimontów w ramach wspierania rozwoju programów profilaktyki selektywnej i wskazującej podejmowano działania w zakresie wspierania działalności profilaktyczno – wychowawczej świetlic socjoterapeutycznych i ognisk wychowawczych, wspierania programów wczesnej interwencji FreD oraz Szkolnej Interwencji Profilaktycznej, wspieranie programów profilaktyki selektywnej w miejscowościach o zwiększonym narażeniu na kontakt z narkotykami (kluby, dyskoteki), pomocy psychologicznej i prawnej rodzinom, w których występuje problem narkomanii oraz problem przemocy, wspierania programów obozów profilaktycznych, wspierania innych programów skierowanych do dzieci i młodzieży z grup ryzyka, oraz inne działania, zgodne z zadaniami określonymi

w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Samorząd gminy Sandomierz wspierał działalność profilaktyczno – wychowawczą świetlic socjoterapeutycznych i ognisk wychowawczych, pomoc psychologiczną i prawną rodzinom, w których występuje problem narkomanii oraz problem przemocy, wspierał inne programy skierowane do dzieci i młodzieży z grup ryzyka.

Gmina Dwikozy wspierała działalność profilaktyczno – wychowawczą świetlic socjoterapeutycznych i ognisk wychowawczych oraz programy obozów profilaktycznych.

Samorzady gmin Obrazów i Wilczyce swoimi działaniami wspierały pomoc psychologiczną i prawną rodzinom, w których występuje problem narkomanii oraz problem przemocy.

Kierunek: Wspieranie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i możliwości zapobiegania temu zjawisku

W ramach wspierania poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i możliwości zapobiegania temu zjawisku, działania podjęły samorzady gmin: Sandomierz, Klimontów, Łoniów, Obrazów oraz Wilczyce. Najwięcej działań podjęła gmina Klimontów, która wspierała: opracowanie i upowszechnianie materiałów informacyjno – edukacyjnych, prowadzenie kampanii edukacyjnych, współpracę z mediami, inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Gmina Wilczyce wspierała opracowanie i upowszechnianie materiałów informacyjno – edukacyjnych oraz prowadzenie kampanii edukacyjnych.

Gminy Łoniów i Obrazów wspierały upowszechnianie materiałów informacyjno – edukacyjnych oraz prowadzenie kampanii edukacyjnych.

Kierunek: Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w działalność profilaktyczną

Gminy Sandomierz, Klimontów i Wilczyce udzieliły wsparcia na szkolenia w zakresie profilaktyki narkomanii adresowanych w szczególności do pracowników pomocy społecznej, policji i straży miejskiej.

Ponadto, gmina Sandomierz wspierała superwizje osób realizujących działania profilaktyczne.

Gmina Klimontów wspierała także szkolenia na temat konstruowania programów profilaktycznych opartych na podstawach naukowych, szkolenia rozwijające umiejętności zawodowe realizatorów programów profilaktycznych, superwizje osób realizujących działania profilaktyczne oraz podjęła inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art.2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Leczenie, rehabilitacja, ograniczanie szkód zdrowotnych i reintegracja społeczna

Kierunek: Zwiększenie dostępności i pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków.

Gminy Sandomierz, Klimontów i Wilczyce wsparły działanie, związane z upowszechnianiem informacji nt placówek i programów dla osób uzależnionych. Ponadto, gmina Klimontów wspierała programy skierowane do specyficznych grup odbiorców, obozy i turnusy rehabilitacyjne oraz wspierała inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Kierunek: Zwiększenie dostępności programów ograniczania szkód zdrowotnych dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków

Żaden samorząd lokalny nie przyczyniał się do zwiększania dostępności programów ograniczania szkód zdrowotnych dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków.

Kierunek: Zmniejszanie marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyków szkodliwie oraz osób uzależnionych

W zakresie zmniejszenia marginalizacji społecznej wśród osób używających szkodliwie narkotyków oraz osób uzależnionych, wsparcie udzieliły jedynie samorzady gmin Sandomierz i Wilczyce.

Gmina Sandomierz wspierała udzielania świadczeń pomocy społecznej, natomiast gmina Wilczyce wspierała szkolenia zawodowe dla osób używających narkotyków.

Kierunek: Wspieranie rozwoju zawodowego pracowników zatrudnionych w placówkach prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od narkotyków oraz innych grup zawodowych mających styczność z osobami uzależnionymi od narkotyków (np. policjantów, pracowników społecznych, kuratorów, lekarzy, organizacji pozarządowych)

W ramach gminnego programu gmina Sandomierz wsparła szkolenia w zakresie specjalisty terapii uzależnień i instruktora terapii uzależnień, realizowanych zgodnie z ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Gmina Wilczyce wsparła szkolenia w zakresie problematyki narkomanii dla innych grup zawodowych.

Badania i monitoring

Kierunek: Monitorowanie epidemiologiczne problemu narkotyków i narkomanii na szczeblu lokalnym

Samorządy gmin Sandomierz, Klimontów i Wilczyce zbierały i analizowały dane epidemiologiczne, dotyczące narkotyków i narkomanii pod względem notowania przez policję w związku z używaniem narkotyków. Ponadto, gmina Klimontów zbierała dane z zakresu zgłaszalności do leczenia oraz korzystania z innych rodzajów pomocy.

Kierunek: Monitorowanie postaw społecznych na temat problemu narkotyków i narkomanii

Żadna z gmin powiatu sandomierskiego nie monitorowała postaw społecznych na temat problemu narkotyków i narkomanii.

Kierunek: Rozwój i konsolidacja systemu informacji o narkotykach i narkomanii

Żaden z samorządów nie wspierał rozwoju i konsolidacji systemu informacji o narkotykach i narkomanii.

Powiat skarżyski

Profilaktyka

Kierunek: Wspieranie rozwoju programów profilaktyki uniwersalnej

Największą liczbę programów profilaktyki uniwersalnej zrealizowała gmina Skarżysko – Kamienna. Uczestniczyło w nich 1101 osób z 12 szkół.

W pozostałych gminach najczęściej realizowano programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji. W gminie Bliżyn uczestniczyło 350 osób z 5 szkół, w gminie Skarżysko – Kościelne 90 osób oraz z gminy Łączna 200 osób.

Gmina Skarżysko - Kamienna wspierała program Archipelag Skarbów. Uczestniczyły w nim 2 szkoły i ok. 248 osób. Gmina Skarżysko – Kościelne także wspierała program Archipelag Skarbów, którym objęto 1 szkołę – 90 osób.

Kierunek: Wspieranie rozwoju programów profilaktyki selektywnej i wskazującej

Gmina Skarżysko - Kamienna wspierała działania mające na celu rozwój programów profilaktyki selektywnej i wskazującej. Działania opierały się na wspieraniu działalności profilaktyczno – wychowawczej świetlic socjoterapeutycznych i ognisk wychowawczych, wspieraniu programów wczesnej interwencji FreD oraz Szkolnej Interwencji Profilaktycznej, programach profilaktyki selektywnej w miejscowościach o zwiększonym narażeniu na kontakt z narkotykami (kluby, dyskoteki), pomocy psychologicznej i prawnej rodzinom, w których występuje problem narkomanii oraz problem przemocy, wspieraniu programów obozów profilaktycznych, wspieraniu innych programów, skierowanych do dzieci i młodzieży z grup ryzyka.

Gminy Suchedniów i Bliżyn prowadziły działania z zakresu pomocy psychologicznej i prawnej rodzinom, w których występuje problem narkomanii oraz problem przemocy.

Gmina Skarżysko – Kamienna wspierała finansowo program Fred goes net. Programem zostało objęte 32 osoby.

Kierunek: Wspieranie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i możliwości zapobiegania temu zjawisku

Wyłącznie gmina Skarżysko – Kamienna i gmina Suchedniów przyczyniały się do podnoszenia poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i możliwości zapobiegania temu zjawisku. Działania realizowane były poprzez upowszechnianie materiałów informacyjno – edukacyjnych.

Kierunek: Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w działalność profilaktyczną

Gmina Bliżyn brała czynny udział w podnoszeniu kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w działalność profilaktyczną. Samorząd przygotował szkolenia w zakresie profilaktyki narkomanii adresowanych do pracowników, w szczególności pomocy społecznej, policji, straży miejskiej. Ponadto gmina Bliżyn wspierała inne działania, zgodne z zadaniami

określonymi w art.2 ust.1-3 oraz w art.10 ust.1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Leczenie, rehabilitacja, ograniczanie szkód zdrowotnych i reintegracja społeczna

Kierunek: Zwiększenie dostępności i pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków.

Gminy Skarżysko – Kamienna, Suchedniów, Bliżyn i Łączna poprzez upowszechnianie informacji nt. placówek i programów dla osób uzależnionych zwiększały dostępność i pomoc terapeutyczną i rehabilitacyjną dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków. Ponadto gmina Bliżyn podejmowała inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art.2 ust.1-3 oraz w art.10 ust.1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Kierunek: Zwiększenie dostępności programów ograniczania szkód zdrowotnych dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków

Żaden samorząd lokalnych nie przyczyniał się do zwiększania dostępności programów ograniczania szkód zdrowotnych dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków.

Kierunek. Zmniejszanie marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyków szkodliwie oraz osób uzależnionych

Poprzez udzielenie świadczeń pomocy społecznej samorząd Skarżyska - Kamiennej przyczyniał się do zmniejszania marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyków szkodliwie oraz osób uzależnionych.

Kierunek: Wspieranie rozwoju zawodowego pracowników zatrudnionych w placówkach prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od narkotyków oraz innych grup zawodowych mających styczność z osobami uzależnionymi od narkotyków (np. policjantów, pracowników społecznych, kuratorów, lekarzy, organizacji pozarządowych)

Samorząd gminy Skarżysko Kamienna wspierał rozwój zawodowy pracowników zatrudnionych w placówkach prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od narkotyków oraz innych grup zawodowych mających styczność z osobami uzależnionymi od narkotyków poprzez szkolenia w zakresie specjalisty terapii uzależnień i instruktora terapii

uzależnień, realizowanych zgodnie z ustawą z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Badania i monitoring

Kierunek: Monitorowanie epidemiologiczne problemu narkotyków i narkomanii na szczeblu lokalnym

Samorządy gminne Suchedniowa i Łącznej wykazywały inicjatywę w zakresie monitorowania epidemiologicznego problemu narkotyków i narkomanii na szczeblu lokalnym poprzez zbieranie i analizowanie danych z zakresu notowań przez policję w związku z używaniem narkotyków.

Kierunek: Monitorowanie postaw społecznych nas temat problemu narkotyków i narkomanii

Żaden z samorządów gmin powiatu skarżyskiego nie zbierał danych statystycznych nt. reakcji instytucjonalnej na problem narkotyków w narkomanii.

Kierunek: Rozwój o konsolidacja systemu informacji o narkotykach i narkomanii

Żaden z samorządów nie wspierał rozwoju konsolidacji systemu informacji o narkotykach i narkomanii.

Powiat starachowicki

Profilaktyka

Kierunek: Wspieranie rozwoju programów profilaktyki uniwersalnej

Gmina Mirzec i Brody wsparły rozwój programów profilaktycznych na wszystkich poziomach edukacji. W gminie Brody odbyło się to na terenie 11 szkół, a w zajęciach wzięło udział 560 osób, natomiast w gminie Mirzec odbyło się w 9 szkołach, a udział wzięło 574 osoby.

Gmina Pawłów i Wąchock wspierały rozwój programów profilaktyki uniwersalnej poprzez wspieranie programów profilaktyki narkomanii adresowanych do rodziców oraz ofert pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży.

W gminie Starachowice wspierano wszystkie programy łącznie w 17 szkołach, 1 placówce systemu oświaty innej niż szkoła, a udział w nich wzięło 10 639 osób.

Samorząd gminy Starachowice wspierał program „Spójrz Inaczej” w 11 szkołach i placówkach systemu oświaty. Łącznie programem objęto około 1445 osób.

Kierunek: Wspieranie rozwoju programów profilaktyki selektywnej i wskazującej

Gmina Starachowice dokonała realizacji takich działań jak wspieranie działalności profilaktyczno-wychowawczej świetlic socjoterapeutycznych i ognisk wychowawczych wspieranie programów wczesnej interwencji Fred oraz Szkolnej Interwencji Profilaktycznej, pomocy psychologicznej i prawnej rodzinom, w których występuje problem narkomanii oraz problem przemocy, wspieranie innych programów, skierowanych do dzieci i młodzieży w grupie ryzyka oraz inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Programy profilaktyki selektywnej i wskazującej realizowane były również przez gminę Brody poprzez wspieranie działalności profilaktyczno – wychowawczej świetlic socjoterapeutycznych i ognisk wychowawczych, gminę Pawłów poprzez pomoc psychologiczną i prawną rodzinom, w których występuje problem narkomanii oraz problem przemocy.

Gmina Wąchock podjęła działania w zakresie wspierania programów obozów profilaktycznych oraz wspieranie innych programów, skierowanych do dzieci i młodzieży z grup ryzyka.

Gmina Starachowice udzieliła wsparcia finansowego na rzecz realizacji programu Fred goes net, z którego działaniami objęto 60 uczniów oraz 21 rodziców.

Kierunek: Wspieranie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i możliwości zapobiegania temu zjawisku

W ramach gminnego programu gmina Starachowice wsparła działania z zakresu podnoszenia poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i możliwości zapobiegania temu zjawisku poprzez działania, zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Kierunek: Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w działalność profilaktyczną

W ramach gminnego programu gmina Starachowice, wsparła działania w zakresie szkolenia rozwijającego umiejętności zawodowe realizatorów programów profilaktycznych oraz inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Gmina Wąchock wspierała szkolenia w zakresie profilaktyki narkomanii adresowane w szczególności do pracowników pomocy społecznej, policji, straży miejskiej.

Leczenie, rehabilitacja, ograniczanie szkód zdrowotnych i reintegracja społeczna

Kierunek: Zwiększenie dostępności i pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków.

Gmina Starachowice wsparła zadania w zakresie finansowania programów pomocy terapeutycznej, upowszechniania informacji nt placówek i programów dla osób uzależnionych oraz programów skierowanych do specyficznych grup odbiorców.

Gmina Wąchock wsparła upowszechnianie programów pomocy terapeutycznej oraz obozy i turnusy rehabilitacyjne.

Kierunek: Zwiększenie dostępności programów ograniczania szkód zdrowotnych dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków

Żadna z gmin nie udzieliła wsparcia na rzecz zwiększenia dostępności programów ograniczania szkód zdrowotnych dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków.

Kierunek: Zmniejszanie marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyków szkodliwie oraz osób uzależnionych

W ramach gminnego programu żadna z gmin nie udzieliła wsparcia, mającego na celu zmniejszanie marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyków szkodliwi oraz osób uzależnionych.

Kierunek: Wspieranie rozwoju zawodowego pracowników zatrudnionych w placówkach prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od narkotyków oraz innych grup zawodowych mających styczność z osobami uzależnionymi od narkotyków (np. policjantów, pracowników społecznych, kuratorów, lekarzy, organizacji pozarządowych)

W ramach gminnego programu, jedynie gmina Wąchock udzieliła wsparcia na rzecz rozwoju zawodowego pracowników zatrudnionych w placówkach prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od narkotyków oraz innych grup zawodowych mających styczność z osobami uzależnionymi od narkotyków poprzez szkolenia w zakresie problematyki narkomanii dla innych grup zawodowych.

Badania i monitoring

Kierunek: Monitorowanie epidemiologiczne problemu narkotyków i narkomanii na szczeblu lokalnym

Samorządy Starachowic oraz Brodów zbierały dane epidemiologiczne nt. narkotyków i narkomanii.

Kierunek: Monitorowanie postaw społecznych nas temat problemu narkotyków i narkomanii

Żaden z samorządów gmin nie zbierał danych statystycznych nt. reakcji instytucjonalnej na problem narkotyków i narkomanii.

Kierunek: Rozwój i konsolidacja systemu informacji o narkotykach i narkomanii

W ramach gminnego programu żadna z gmin nie realizowała działań na rzecz rozwoju i konsolidacji systemu informacji o narkotykach i narkomanii.

Powiat staszowski

Profilaktyka

Kierunek: Wspieranie rozwoju programów profilaktyki uniwersalnej

Gmina Bogoria jako jedyna spośród wszystkich gmin powiatu staszowskiego udzieliła wsparcia na wszystkie działania rozwoju programów profilaktyki uniwersalnej. Program został zrealizowany w pięciu szkołach, udział w programie wzięło ok.3 000 osób.

Gmina Połaniec udzieliła wsparcia na programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji, wspieranie programów profilaktyki narkomanii adresowanych do rodziców oraz ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży. Działania realizowano w 4 szkołach, a udział w nich wzięło 2 650 osób. Gmina Rytwiany wspierała programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji oraz ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży, które realizowano w 3 szkołach a udział wzięło 150 osób.

Gmina Staszów wspierała programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji oraz ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży, ponadto podejmowano inne działania określone zapisami ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii - zajęcia edukacyjne nt substancji psychoaktywnych. Działania te realizowano w 2 szkołach a udział w nich wzięło 135 osób.

Gmina Łubnice wspierała programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji w 2 szkołach.

Gmina Osiek wspierała ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży.

Samorząd gminy Połaniec udzielił finansowego wsparcia na takie programy jak „Archipelag Skarbów” oraz na „Szkoła dla Rodziców i Wychowawców”.

Gmina Oleśnica udzieliła wsparcia finansowego na program „Archipelag Skarbów”. Działaniami programu objęto jedną szkołę.

Samorząd gminy Bogoria wspierał finansowo program „Spójrz Inaczej”.

Kierunek: Wspieranie rozwoju programów profilaktyki selektywnej i wskazującej

W ramach wspierania rozwoju programów profilaktyki selektywnej i wskazującej samorząd gminy Połaniec wspierał działalność profilaktyczno – wychowawczą świetlic socjoterapeutycznych i ognisk wychowawczych oraz wspierał inne programy, skierowane do dzieci i młodzieży z grup ryzyka. Samorząd gminy Oleśnica zrealizował takie działanie jak pomoc psychologiczna i prawna rodzinom, w których występuje problem narkomanii. Z kolei gmina Rytwiany wspierała obozy profilaktyczne.

Kierunek: Wspieranie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i możliwości zapobiegania temu zjawisku

Gminy Bogoria, Oleśnica i Staszów udzieliły wsparcia na działania w zakresie opracowania i upowszechniania materiałów informacyjno – edukacyjnych. Ponadto gmina Bogoria wspierała prowadzenie kampanii edukacyjnych, działania z zakresu współpracy z mediami oraz inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Kierunek: Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w działalność profilaktyczną

Gmina Bogoria udzieliła wsparcia na szkolenia rozwijające umiejętności zawodowe realizatorów programów profilaktycznych oraz na szkolenia w zakresie profilaktyki narkomanii adresowanych do pracowników, w szczególności pomocy społecznej, policji, straży miejskiej.

Gmina Staszów wsparła szkolenia rozwijające umiejętności zawodowe realizatorów programów profilaktycznych.

Leczenie, rehabilitacja, ograniczanie szkód zdrowotnych i reintegracja społeczna

Kierunek: Zwiększenie dostępności i pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków.

Gmina Bogoria wspierała upowszechnianie informacji nt placówek i programów dla osób uzależnionych. Pozostałe gminy powiatu staszowskiego nie udzieliły żadnego wsparcia na działania mające na celu zwiększenie dostępności i pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków.

Kierunek: Zwiększenie dostępności programów ograniczania szkód zdrowotnych dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków

W żadnej z gmin powiatu staszowskiego nie wspierano działań, mających na celu zwiększenie dostępności programów ograniczania szkód zdrowotnych dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków.

Kierunek: Zmniejszanie marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyków szkodliwie oraz osób uzależnionych

W ramach gminnego programu, dotyczącego zmniejszania marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyków szkodliwie oraz osób uzależnionych gmina Staszów wsparła centra integracji społecznej.

Kierunek: Wspieranie rozwoju zawodowego pracowników zatrudnionych w placówkach prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od narkotyków oraz innych grup zawodowych mających styczność z osobami uzależnionymi od narkotyków (np. policjantów, pracowników społecznych, kuratorów, lekarzy, organizacji pozarządowych)

Żadna z gmin powiatu staszowskiego nie udzieliła wsparcia w kierunku rozwoju zawodowego pracowników zatrudnionych w placówkach prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od narkotyków oraz innych grup zawodowych mających styczność z osobami uzależnionymi od narkotyków.

Badania i monitoring

Kierunek: Monitorowanie epidemiologiczne problemu narkotyków i narkomanii na szczeblu lokalnym

Samorządy gmin Bogoria i Połaniec zbierały i analizowały dane epidemiologiczne, dotyczące narkotyków i narkomanii w zakresie notowania przez policję w związku z używaniem narkotyków.

Kierunek: Monitorowanie postaw społecznych nas temat problemu narkotyków i narkomanii

Samorząd gminy Oleśnica zbierał dane statystyczne nt. reakcji instytucjonalnej na problem narkotyków i narkomanii.

Kierunek: Rozwój i konsolidacja systemu informacji o narkotykach i narkomanii

Gmina Bogoria udzieliła wsparcia na wdrażanie i prowadzenie monitoringu, szkolenia podnoszące kwalifikacje osób zaangażowanych w prowadzenie monitoringu oraz inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art. 2 ust. 1-3 oraz w art. 10 ust. 1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Powiat włoszczowski

Profilaktyka

Kierunek: Wspieranie rozwoju programów profilaktyki uniwersalnej

Gmina Kluczewsko prowadziła działania z zakresu rozwoju profilaktyki uniwersalnej poprzez wspieranie programów profilaktycznych na wszystkich poziomach edukacji, wspieranie programów profilaktyki narkomanii adresowanych do rodziców oraz inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art.2 ust.1-3 oraz w art.10 ust.1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii. Realizacja tych działań obejmowała 5 szkół, a udział w nich wzięło około 800 osób.

Gminy Radków i Włoszczowa wspierały ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży oraz prowadziły inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art.2 ust.1-3 oraz w art.10 ust.1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii. W przypadku gminy Włoszczowa były to: konkursy o tematyce dotyczącej zagrożeń narkomanią, zajęcia pozalekcyjne, warsztaty prowadzone dla dzieci i młodzieży szkolnej o tematyce HIV/AIDS, spektakle o tematyce dotyczącej zagrożeń narkomanią, współorganizacja Światowego Dnia Walki z AIDS, organizacja wypoczynku letniego z programem profilaktycznym. Powyższe działania realizowano w jednej szkole, a skorzystało z nich 190 osób. Działania samorządu gminy Włoszczowa obejmowały pięć szkół oraz jedną placówkę systemu oświaty inna niż szkoła, a udział w nich wzięło około 1 000 osób.

Samorząd gminy Secemin wspierał: programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji oraz ofertę pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży. Realizacja powyższych działań odbywała się na terenie dwóch szkół, a działaniami objęto 250 osób.

Samorząd gminy Krasocin wspierał programy profilaktyczne na wszystkich poziomach edukacji, natomiast działaniami objęto 6 szkół (100 osób).

Żaden z samorządów poszczególnych gmin nie wspierał finansowo następujących programów: Archipelag skarbów, Fantastyczne możliwości, Program Domowych Detektywów, Program Profilaktyczno – Wychowawczy Epsilon, Program Wzmacniania Rodziny 10-14, Przyjaciele Zippiego, Szkoła dla Rodziców i Wychowawców, Laboratorium Wiedzy Pozytywnej.

Samorzady gmin Krasocin oraz Włoszczowa wspierały finansowo program profilaktyczny Spójrz Inaczej. W gminie Krasocin realizacja odbyła się na terenie sześciu szkół i placówek systemu oświaty, a działaniami objęto 200 osób, natomiast w gminie Włoszczowa realizacja programu odbyła się na terenie jednej szkoły, a działaniami objęto 45 osób.

Kierunek: Wspieranie rozwoju programów profilaktyki selektywnej i wskazującej

W obszarze rozwoju programów profilaktyki selektywnej i wskazującej gminy Kluczewsko, Radków i Włoszczowa zrealizowały działania, dotyczące pomocy psychologicznej i prawnej rodzinom, w których występuje problem narkomanii oraz problem przemocy. Oprócz tego gmina Kluczewsko wsparła inne programy skierowane do dzieci i młodzieży w grupie ryzyka. Dodatkowym działaniem gminy Włoszczowa było wspieranie programów obozów profilaktycznych. Gmina Krasocin prowadziła działania z zakresu wspierania działalności profilaktyczno – wychowawczej świetlic socjoterapeutycznych i ognisk wychowawczych. Gmina Secemin nie podjęła żadnych działań z zakresu profilaktyki selektywnej i wskazującej.

Żaden z samorządów poszczególnych gmin nie wspierał finansowo następujących programów: FreD goes net, Program Przeciwdziałania Młodzieżowej Patologii Społecznej, Szkolna Interwencja Profilaktyczna, Środowiskowa Profilaktyka Uzależnień, Program wspomaganie rozwoju psychospołecznego dzieci nieśmiały”, Program wspomaganie rozwoju psychospołecznego dzieci nie lubianych przez rówieśników z powodu zachowań antyspołecznych”

Kierunek: Wspieranie poziomu wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i możliwości zapobiegania temu zjawisku

Gmina Włoszczowa wspierała opracowanie materiałów informacyjno – edukacyjnych, upowszechnianie materiałów informacyjno – edukacyjnych oraz prowadzenie kampanii edukacyjnych. Samorzady gmin Kluczewsko, Krasocin Radków i Secemin wspierały upowszechnianie materiałów informacyjno edukacyjnych, ponadto, gminy Kluczewsko i Secemin wspierały prowadzenie kampanii edukacyjnych.

Kierunek: Podnoszenie kwalifikacji zawodowych osób zaangażowanych w działalność profilaktyczną

W ramach gminnych programów, samorzady gmin Kluczewsko i Radków wspierały szkolenia w zakresie profilaktyki narkomanii adresowanych do pracowników, w szczególności pomocy społecznej, policji, straży miejskiej. Ponadto, samorząd gminy Kluczewsko wspierał szkolenia rozwijające umiejętności zawodowe realizatorów programów profilaktycznych.

Leczenie, rehabilitacja, ograniczanie szkód zdrowotnych i reintegracja społeczna

Kierunek: Zwiększenie dostępności i pomocy terapeutycznej i rehabilitacyjnej dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków.

Gminy Kluczewsko, Radków i Włoszczowa wsparły działanie, dotyczące upowszechniania informacji nt placówek i programów dla osób uzależnionych. Dodatkowo, samorzady gmin Kluczewsko i Krasocin wsparły programy skierowane do specyficznych grup odbiorców.

Kierunek: Zwiększenie dostępności programów ograniczania szkód zdrowotnych dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków

W ramach gminnego programu, na działania, dotyczące zwiększania dostępności programów ograniczania szkód zdrowotnych dla osób używających szkodliwie i uzależnionych od narkotyków działania podejmowała jedynie gmina Krasocin poprzez wspieranie programów niskoprogowych typu noclegowanie, schroniska.

Kierunek: Zmniejszanie marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyków szkodliwie oraz osób uzależnionych

Żadna z gmin powiatu włoszczowskiego nie udzieliła wsparcia na działania, służące zmniejszeniu marginalizacji społecznej wśród osób używających narkotyków szkodliwie oraz osób uzależnionych.

Kierunek: Wspieranie rozwoju zawodowego pracowników zatrudnionych w placówkach prowadzących leczenie i rehabilitację osób uzależnionych od narkotyków oraz innych grup zawodowych mających styczność z osobami uzależnionymi od narkotyków (np. policjantów, pracowników społecznych, kuratorów, lekarzy, organizacji pozarządowych)

W ramach gminnego programu Gmina Radków wsparła szkolenia w zakresie problematyki narkomanii dla innych grup zawodowych.

Badania i monitoring

Kierunek: Monitorowanie epidemiologiczne problemu narkotyków i narkomanii na szczeblu lokalnym

Samorząd gminy Kluczewsko zbierał i analizował dane dotyczące monitorowania epidemiologicznego problemu narkotyków i narkomanii na szczeblu lokalnym poprzez monitorowanie cen narkotyków.

Kierunek: Monitorowanie postaw społecznych nas temat problemu narkotyków i narkomanii

Samorząd gminy Kluczewsko zbierał dane statystyczne nt. reakcji instytucjonalnej na problem narkotyków w narkomanii.

Kierunek: Rozwój i konsolidacja systemu informacji o narkotykach i narkomanii

Z zakresu rozwoju i konsolidacji systemu informacji o narkotykach i narkomanii jedynie gmina Włoszczowa wsparła wdrażanie i prowadzenie monitoringu oraz prowadziła inne działania, zgodne z zadaniami określonymi w art.2 ust.1-3 oraz w art.10 ust.1 ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii.

Z analizy informacji zawartych w ankietach wynika, iż samorzady najczęściej podejmowały działania z zakresu wspierania rozwoju programów profilaktyki uniwersalnej m.in. poprzez wspieranie programów profilaktycznych na wszystkich poziomach edukacji oraz poprzez wspieranie ofert pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży. Ponadto,

samorządy gminne realizowały działania dotyczące wspierania rozwoju programów profilaktyki selektywnej i wskazujące. Największą popularnością cieszyły się programy skierowane do dzieci i młodzieży z grup ryzyka, ponadto wspierano działalność profilaktyczno – wychowawczą świetlic socjoterapeutycznych i ognisk wychowawczych, pomoc psychologiczną i prawną rodzinom, w których występuje problem narkomanii oraz problem przemocy a także programy obozów profilaktycznych.

1.2. Działalność prewencyjna Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach w 2016 r.²

W ramach realizacji „Koncepcji działań Policji w zakresie profilaktyki społecznej na lata 2015 – 2018”, w obszarze „narkotyków, dopalaczy i innych środków odurzających” oprócz działań ukierunkowanych bezpośrednio na zwalczanie przestępczości narkotykowej, świętokrzyscy policjanci w 2016 r. prowadzili różnego rodzaju przedsięwzięcia na rzecz uświadamiania dzieci, młodzieży i osób dorosłych o konsekwencjach wynikających z nieprzestrzegania przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz szkodliwości zażywania substancji psychoaktywnych.

Głównym przedsięwzięciem było prowadzenie działań w ramach kampanii edukacyjnej pn.: „Trzeba zacząć od dorosłych”, wpisującej się w priorytety działań podejmowanych przez KGP pod nazwą: „Dopalacze kradną życie”. Celem tej kampanii jest:

- koordynacja działań międzyinstytucjonalnych w zakresie profilaktyki uzależnień z uwzględnieniem zadań, kompetencji i planowanych działań w przedmiotowym zakresie;
- podniesienie poziomu wiedzy wśród dorosłych na temat zjawiska dopalaczy – dostępność, kontrola, odpowiedzialność prawna;
- podniesienie świadomości na temat skutków zażywania dopalaczy poprzez prowadzenie działań edukacyjnych opartych na profilaktyce rówieśniczej i zintegrowanej profilaktyce skierowanej do dzieci i młodzieży;
- inwentaryzacja dostępnych materiałów edukacyjnych posiadanych na terenie województwa świętokrzyskiego z uwzględnieniem opracowań i materiałów rekomendowanych przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii;
- pozyskanie do stałej współpracy specjalistów z terenu województwa świętokrzyskiego, którzy będą stanowić wsparcie merytoryczne dla grona pedagogicznego i policjantów realizujących zadania z zakresu profilaktyki uzależnień;

---

² Dane i informacje przesłane przez Komendę Wojewódzką Policji w Kielcach

- jednolity przekaz medialny zawierający informacje o podejmowanych wspólnie działaniach interdyscyplinarnych.

W ramach prowadzonych działań profilaktycznych z zakresu ograniczania zjawiska zażywania „dopalaczy” świętokrzyscy policjanci w roku 2016 przeprowadzili łącznie 577 spotkań z udziałem ponad 33 000 uczestników (dzieci, młodzieży i dorosłych). W wielu pogadankach współprowadzącymi byli przedstawiciele: Powiatowych Stacji Sanitarno – Epidemiologicznych, służby Zdrowia, Gminnych Komisji Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Monaru w Kielcach, Stowarzyszenia Pomocy „Arka Noego” oraz kuratorzy sądowi. Podejmowane inicjatywy organizowane były przy udziale lokalnych samorządów, organizacji społecznych, mediów i innych podmiotów. Prelekcje prowadzone były przede wszystkim w szkołach podstawowych, gimnazjalnych, ponadgimnazjalnych, ale także w Domach Pomocy Społecznej, Ośrodkach Kuratorskich, Młodzieżowych Ośrodkach Socjoterapii, świetlicach środowiskowych i wiejskich oraz podczas festynów organizowanych na terenie działania jednostek policji. Podczas prowadzonych spotkań, policjanci prezentowali m.in. spot profilaktyczny opracowany i zrealizowany w Komendzie Wojewódzkiej Policji w Kielcach.

W ramach prowadzonych przez KWP szkoleń dotyczących problematyki narkotykowej dla osób dorosłych (pedagodzy, rodzice, rodziny zastępcze, pracownicy socjalni) wykorzystywana była walizka z atrapami narkotyków „Drug – box”. Aktualnie w garnizonie świętokrzyskim są 4 takie walizki, tj. w: KWP w Kielcach, KPP w Busku – Zdroju, KPP w Ostrowcu Świętokrzyskim i KPP w Staszowie. Dodatkowo w KWP w Kielcach znajduje się walizka wykorzystywana w działaniach profilaktycznych, zawierająca atrapy narkotyków i dopalaczy oraz akcesoria wykorzystywane m.in. do ich przechowywania, porcjowania i zażywania.

Przykładowe przedsięwzięcia zrealizowane przez Świętokrzyską Policję w zakresie przeciwdziałania narkomanii na terenie woj. świętokrzyskiego:

➔ w dniu 03 marca 2016 r. odbyło się spotkanie w siedzibie Starostwa Powiatowego w Kielcach. Podczas debaty wiele uwagi poświęcono profilaktyce uzależnień, o której mówili funkcjonariusze Wydziału Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach. Powiatowe Centrum pomocy Rodzinie w Kielcach, jako organizator spotkania zaprosiło wszystkie rodziny pieczy zastępczej z terenu powiatu kieleckiego. W czasie spotkania rodzice zastępczy, wychowawcy i opiekunowie zostali zapoznani z podstawowymi informacjami na temat używania i nadużywania dopalaczy. Policjanci omówili psychiczne, społeczne

i środowiskowe przyczyny używania przez młodzież środków psychoaktywnych. W spotkaniu wykorzystano profilaktyczno – dydaktyczną „walizkę narkotykową”, za pomocą której wskazano rodzicom jak wyglądają przedmioty do kamuflowania narkotyków jak i same substancje psychoaktywne. Podczas spotkania, policjanci zaprezentowali film profilaktyczny dotyczący dopalaczy, który został opracowany przez Komendę Wojewódzką Policji w Kielcach w ramach kampanii społecznej „Trzeba zacząć od dorosłych”. W spotkaniu udział wzięli: przedstawiciel Świętokrzyskiego Centrum Profilaktyki i Edukacji w Kielcach, który przeprowadził warsztaty o substancjach psychoaktywnych XXI wieku oraz przedstawicielka Departamentu Ochrony Zdrowia Urzędu Marszałkowskiego w Kielcach prezentująca wyniki badań Europejskiego Programu Badań Ankietowych w szkołach (ESPAD). Szkolenie to miało na celu poprawę poziomu wiedzy na temat nowych substancji psychoaktywnych. Uczestnicy spotkania mieli wiele wątpliwości i zadawali pytania, np. gdzie szukać wsparcia, jaka jest odpowiedzialność prawna rodziców, jakie mogą podjąć działania, w sytuacji kiedy mają podejrzenie, że dziecko posiada narkotyki oraz jakie konsekwencje prawne może ponieść młody człowiek w związku z ich posiadaniem. Podczas spotkania uczestnicy otrzymali materiały profilaktyczne i gadżety w ramach ogólnopolskiej kampanii „Dopalacze kradną życie”;

→ w dniu 22 marca 2016 r. funkcjonariusze Wydziału Prewencji Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach, spotkali się z młodzieżą w jednej z kieleckich bibliotek w ramach kampanii „Dopalacze kradną życie”. Celem spotkania było uświadamianie młodych ludzi o niebezpieczeństwach związanych z zażywaniem dopalaczy. Policjanci omówili problem uzależnienia oraz negatywne skutki zażywania narkotyków i dopalaczy, opowiedzieli też o działaniach podejmowanych przez Policję, które mają uświadomić młodzieży jak wiele zagrożeń niesie zażywanie narkotyków oraz dopalaczy. Przekazali również uczniom informację na temat przestępczości i demoralizacji nieletnich, rozmawiali o postępowaniach prowadzonych wobec nieletnich, które coraz częściej dotyczą poważnych przestępstw;

→ w dniu 04 maja 2016 r. w Parku Etnograficznym w Tokarni, świętokrzyscy policjanci wraz z gwiazdami polskiego kina i teatru promowali bezpieczeństwo oraz życie wolne od nałogów;

→ w dniu 01 czerwca 2016 r. z okazji Dnia Dziecka Świętokrzyska Grupa Wojewódzka IPA (International Police Association) zorganizowała festyn edukacyjny pod nazwą „Z nami bezpiecznie i ekologicznie” podczas którego m.in. promowali życie wolne od uzależnień. W przedsięwzięciu udział wzięli przedstawiciele świętokrzyskich policjantów na czele z Komendantem Wojewódzkim Policji w Kielcach, Prezydent Miasta Kielce, a także

funkcjonariusze straży granicznej, żandarmerii wojskowej, straży miejskiej oraz strażacy. W imprezie uczestniczyli uczniowie klas I – III kieleckich szkół podstawowych. Podczas festynu, wszyscy mieli okazję obejrzyć specjalistyczny sprzęt służący do ratowania życia i zdrowia;

➔ w dniu 23 czerwca 2016 r. w kieleckim Teatrze Lalki i Aktora „Kubuś” odbyło się uroczyste podsumowanie kolejnej edycji wojewódzkiego konkursu „Przeglądu Małych Form Teatralnych” dla uczniów klas podstawowych z województwa świętokrzyskiego. Corocznie w kieleckim Teatrze „Kubuś” odbywa się „Wojewódzki przegląd małych form teatralnych” w ramach akcji „Wychowanie przez sztukę”. Tematyka wystawianych spektakli przygotowanych przez dzieci i młodzież z terenu województwa świętokrzyskiego dotyczyła promowania zdrowego stylu życia, wolnego od nałogów i używek, zasad bezpiecznego zachowania na drogach oraz bezpieczeństwa w internecie. Organizatorami przedsięwzięcia była Komenda Wojewódzka Policji w Kielcach, Wojewoda Świętokrzyski, Kuratorium Oświaty w Kielcach oraz Wojewódzki Ośrodek Ruchu Drogowego w Kielcach. W finale udział wzięło 11 zespołów – laureatów etapów powiatowych. Spektakle wystawiane przez młodzież prezentowały bardzo wysoki poziom artystyczny, zawierając bogate treści merytoryczne i edukacyjno – profilaktyczne;

➔ w dniu 26 października 2016 r. funkcjonariusz KWP w Kielcach był prelegentem konferencji „Dopalacze – dlaczego są tak niebezpieczne” skierowanej do świętokrzyskich dyrektorów szkół i placówek oświatowo – wychowawczych, pedagogów szkolnych i pielęgniarek środowiska szkolnego. Celem konferencji było przedstawienie zagrożeń wynikających z zażywania narkotyków w tym dopalaczy. Konferencja zorganizowana została przez Głównego Inspektora Sanitarnego w Kielcach oraz Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego w Kielcach. Szczególną wartością realizowanych działań ograniczających zjawisko zażywania dopalaczy jest wielopłaszczyznowa współpraca instytucji i organizacji zaangażowanych w ich rozpoznawanie, leczenie i zapobieganie. Połączenie działań nadzorowych, prewencyjnych i edukacyjnych daje większą szansę na osiągnięcie sukcesu w walce z wszelkimi substancjami psychoaktywnymi.

Komenda Wojewódzka Policji w Kielcach w swoich działaniach wysuwa na pierwszy plan realizację zadań, prowadzących do zwiększenia skuteczności zwalczania przestępczości narkotykowej oraz podejmuje i promuje profilaktykę ograniczającą to negatywne zjawisko. Zdarzenia kryminalne dotyczące tego obszaru są poddawane bieżącej analizie w celu wypracowania nowych metod i podniesienia efektywności prowadzonych działań. Ważną rolę

odgrywa współpraca międzyinstytucjonalna pomiędzy podmiotami realizującymi zadania w zakresie przestępczości narkotykowej na terenie województwa świętokrzyskiego.

1.3. Współpraca Samorządu Województwa Świętokrzyskiego z organizacjami pozarządowymi

W ramach ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 239 z późn. zm.), oraz współpracy z organizacjami pozarządowymi w Departamencie Ochrony Zdrowia przeprowadzono dwie edycje otwartych konkursów ofert w zakresie zwalczania narkomanii.

Na wsparcie realizacji zadań publicznych przeznaczono kwotę 60 000,00 zł., dzięki czemu organizacje pozarządowe wykonały następujące działania:

➔ zadanie 1: „Wspieranie w szczególności rekomendowanych przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii i Ośrodek Rozwoju Edukacji programów edukacyjno – szkoleniowych skierowanych do dzieci i młodzieży w środowisku szkolnym, rodzinnym z zakresu profilaktyki uzależnień od substancji psychoaktywnych, w tym dopalaczy”

Realizatorem zadania były: Fundacja „Przyjazny Dom Dziecka” ul. Sandomierska 126 25 – 324 Kielce oraz Fundacja Wychowanie i Profilaktyka im. Jana Pawła II, ul. Skałki 4, 28 – 100 Busko – Zdrój.

Fundacja „Przyjazny Dom Dziecka” w ramach zadania wykonała projekt „Dopalacze? To nie dla mnie”. W celu przeciwdziałania uzależnieniom i patologiom społecznym przeprowadzono warsztaty profilaktyczne dla dzieci i młodzieży wg programu profilaktyki uniwersalnej, który został przygotowany z inicjatywy Ministerstwa Zdrowia oraz Krajowego Biura do spraw Przeciwdziałania Narkomanii pn. „Smaki życia czyli debata o „dopalaczach”. W ramach zadania przeprowadzono także spotkania z rodzicami, opiekunami i wychowawcami.

Samorząd Województwa Świętokrzyskiego w roku 2016, udzielił dotacji dla Fundacji Wychowanie i Profilaktyka im. Jana Pawła II, ul. Skałki 4, 28 – 100 Busko - Zdrój, która złożyła ofertę realizacji zadania z zakresu zwalczania narkomanii w trybie art. 19a ustawy o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (Dz. U. z 2016 r. poz. 239 z późn. zm.). Fundacja zorganizowała konferencję pn. „Młodzież – Rodzina – Samorząd”, której uczestnikami byli przedstawiciele władz samorządowych z terenu województwa, dyrektorzy wydziałów edukacji, zdrowia i spraw społecznych urzędów z terenu województwa oraz dyrektorzy lub przedstawiciele innych urzędów, jednostek samorządowych, organizacji i stowarzyszeń z terenu Województwa Świętokrzyskiego działających w obszarze zdrowia,

edukacji i spraw społecznych. Konferencja pozwoliła uczestnikom zapoznać się z wiedzą i rekomendacjami, które można wykorzystać do tworzenia całościowej, racjonalnej i ekonomicznej strategii zarządzania w zakresie wychowania i zdrowia młodzieży, wspierania rodziny i demografii. Ponadto, podczas spotkania przedstawiono posumowania wyników badań nad młodzieżą prowadzonych przez Instytut Profilaktyki Zintegrowanej w latach 2007 – 2014. Kolejnym aspektem konferencji była prezentacja dobrych praktyk z zakresu diagnozy problemów młodzieży oraz dobrych praktyk opartych na zintegrowanym podejściu do profilaktyki ryzykownych zachowań i problemów młodzieży.

Kolejnym elementem zadania była realizacja rekomendowanego przez Krajowe Biuro ds. Przeciwdziałania Narkomanii, Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych, Ośrodek Rozwoju Edukacji i Instytut Psychiatrii i Neurologii programu profilaktyki zintegrowanej „Archipelag Skarbów”. Realizacja programu przyczyniła się do wspierania prawidłowego rozwoju młodzieży, promocji zdrowego trybu życia oraz przeciwdziałania uzależnieniom, problemom i zachowaniom ryzykownym wśród młodzieży. Realizacja programu odbyła się poprzez prowadzenie zajęć profilaktyczno – wychowawczych dla młodzieży gimnazjalnej, prowadzenie spotkań edukacyjnych dla rodziców uczniów biorących udział w programie oraz poprzez prowadzenie spotkań szkoleniowych z zakresu profilaktyki zintegrowanej dla nauczycieli szkół gimnazjalnych.

➔ zadanie 2: „Wspieranie działań mających na celu prowadzenie działalności wychowawczej, edukacyjno – informacyjnej i readaptacyjnej z zakresu przeciwdziałania narkomanii i uzależnieniom behawioralnym.”

Realizatorami zadania było Stowarzyszenie Psychoprofilaktyki „Spójrz Inaczej”, ul. Radomska 72 , 27 – 200 Starachowice oraz Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie” ul. Karczówkowska 36, 25 – 711 Kielce.

W ramach zadania Stowarzyszenie Psychoprofilaktyki „Spójrz Inaczej” zorganizowało warsztaty edukacyjno – superwizyjne dla realizatorów programów i osób prowadzących działania profilaktyczne w szkołach województwa świętokrzyskiego. W wyniku realizacji zadania, 30 nauczycieli z województwa świętokrzyskiego osiągnęło wgląd poznawczy w trudności, z którymi styka się w kontaktach z rodzicami i uczniami przy realizacji działań wychowawczych i profilaktycznych w szkołach. Uczestnictwo w warsztatach przyczyniło się do poszerzenia wiedzy i umiejętności w obszarach współpracy z rodzicami, radzenia sobie z dyscypliną wśród uczniów i trudnymi kontaktami z rodzicami

oraz odreagowania przez nauczycieli negatywnych emocji, związanych z napotykanymi trudnościami oraz uzyskania inspiracji do podejmowania nowych aktywności.

Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie” w ramach zadania zorganizowało warsztaty profilaktyczne, podczas których podnoszono świadomość dzieci i młodzieży nt. przyczyn i skutków uzależnień. Uczono odpowiedzialności za dokonywane wybory, wskazywano wzorce i autorytety, sposoby radzenia sobie w sytuacjach problemowych, w tym umiejętne szukanie pomocy. Poza tym kształtowano nawyki aktywnego, prozdrowotnego spędzania czasu wolnego ze wskazaniem różnych alternatyw. Prowadzono naukę asertywności, wskazywano mocne strony charakterologiczno - osobowościowe. Ponadto przedstawiono metody odreagowania stresu i radzenia sobie w sytuacjach problemowych oraz przekazano informacje nt. HIV/AIDS w aspekcie uzależnień.

→ zadanie 3: „Wspieranie działań mających na celu podniesienie kompetencji grup zawodowych zajmujących się profilaktyką, leczeniem i rehabilitacją osób uzależnionych, współuzależnionych od substancji psychoaktywnych i uzależnionych behawioralnie.”

Realizatorami tego zadania były: Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie PRO, ul. Jana Kochanowskiego 7/16, 25 – 384 Kielce, Stowarzyszenie Bezpieczny Powiat Starachowicki, ul. Armii Krajowej 24, 27 – 200 Starachowice oraz Fundacja „Nadzieja Rodzinie”, ul. Witosa 6, 26 – 020 Chmielnik.

Stowarzyszenie Pomocy Rodzinie PRO przeprowadziło szkolenia, których celem było poszerzenie wiedzy i umiejętności z zakresu pracy z osobami narażonymi na uzależnienia od narkotyków, dopalaczy, hazardu i internetu. Szkolenia skierowane były do pracowników, członków instytucji i organizacji z województwa świętokrzyskiego zajmujących się profilaktyką lub pracujących z osobami narażonymi na różne uzależnienia lub uzależnionymi. Dzięki realizacji szkoleń 70 uczestników zdobyło wiedzę i umiejętności z zakresu tematyki narkotyków, dopalaczy, hazardu i internetu oraz umiejętności samodzielnego prowadzenia warsztatów profilaktycznych z zakresu uzależnień. Nabyta przez adresatów wiedza i umiejętności pozwolą sprawniej działać w zakresie wczesnej interwencji, pierwszego kontaktu oraz profilaktyki uzależnień wśród młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej.

Stowarzyszenie Bezpieczny Powiat starachowicki zorganizowało szkolenia dla osób prowadzących działania z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom. Program przedmiotowego szkolenia obejmował zagadnienia dotyczące m.in.: cyberprzemocy i cyberprzestępstwa, charakterystykę zamachów samobójczych na terenie województwa, zajęcia warsztatowe „Interwencja wobec klienta suicydalnego”, warsztaty „uzależnienia behawioralne”.

Uczestnicy szkolenia opracowali scenariusz spotu edukacyjnego wspierającego działania z zakresu profilaktyki uzależnień. Ponadto, Stowarzyszenie zorganizowało cykl szkoleń z rodzicami w szkołach podstawowych i gimnazjalnych, wspierających wojewódzką kampanię „Trzeba zacząć od dorosłych”.

Fundacja „Nadzieja Rodzinie” zrealizowała szkolenia pn.: „Profilaktyka uzależnień. Substancje psychoaktywne i uzależnienia behawioralne”. uzyskali dodatkowe kompetencje z zakresu profilaktyki uniwersalnej, selektywnej i wskazującej niezbędne do pracy profilaktycznej z perspektywy zdrowia publicznego. Doskonalono swoje umiejętności społeczne, zarządzania grupą, prowadzenia warsztatów oraz kompetencje interpersonalne, co sprzyja pracy pomocowej we wsparciu osób. Ponadto, poszerzono wiedzę o nowe informacje z zakresu uzależnień i substancji psychoaktywnych, zachowań ryzykownych i mechanizmów działania uzależniającego oraz powodującego powstawanie patologii, a także sposobów ich przeciwdziałania na podstawie rekomendowanych programów. Poznano mechanizmy powstawania patologii i nieprzystosowania społecznego oraz metod oddziaływań wychowawczych. W rezultacie działań, nastąpił wzrost kluczowych kompetencji dotyczących zasad opracowania programów profilaktycznych, analizy, realizacji, ewaluacji, zagadnień etycznych i prawnych, współpracy z instytucjami i władzami samorządowymi.

➔ **zadanie 4: „Wspieranie działań sprzyjających reintegracji społecznej oraz zawodowej osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych.”**

Realizatorem zadania było Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie”, ul. Karczówkowska 36, 25 – 711 Kielce, swoimi działaniami objęło grupę osób przebywających w związku z terapią uzależnień w ośrodku dla osób uzależnionych. Zadanie polegało na podniesieniu poziomu rehabilitacji społecznej i zawodowej wśród uczestników projektu, poprzez wyjazd integracyjny oraz warsztaty z doradcą zawodowym. Wyjazd beneficjentów zadania przyczynił się do podniesienia poziomu integracji i adaptacji społecznych poprzez doświadczenie spędzania czasu wolnego na trzeźwo. W trakcie spotkań z doradztwa zawodowego uczestnicy zapoznawali się z zagadnieniami mającymi przygotować ich do funkcjonowania na rynku pracy, ponadto zagadnieniami poruszanymi na zajęciach z poradnictwa zawodowego były m.in.: komunikacja interpersonalna, bilans predyspozycji zawodowych, przygotowywanie dokumentów aplikacyjnych, negocjacje, etyka i savoir vivre pracy zawodowej.

1.4. Działania edukacyjno – informacyjne podejmowane przez Samorząd Województwa Świętokrzyskiego w zakresie profilaktyki narkomanii

W 2016 r. zrealizowano szereg działań o charakterze edukacyjno - informacyjnym tj.:

→ przygotowano i opublikowano na stronie internetowej raport z Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii za 2015 rok;

→ na podstawie ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 239 z późn. zm.), Zarząd Województwa Świętokrzyskiego ogłosił otwarty konkurs ofert na wspieranie realizacji zadań publicznych w zakresie zwalczania narkomanii. Na ten cel przeznaczono 60 000,00 zł;

→ opracowano oraz udostępniono na stronie internetowej [tut.](#) Urzędu bazę podmiotów świadczących usługi w zakresie leczenia uzależnień od substancji psychoaktywnych w 2016 roku;

→ brano czynny udział w konferencji „Nowe narkotyki i dopalacze – zjawisko i uwarunkowania” zorganizowaną przez Wyższą Szkołę Biznesu i Przedsiębiorczości w Ostrowcu Świętokrzyskim. Podczas konferencji wygłoszono wykład „Profilaktyka uzależnień dzieci i młodzieży na terenie województwa świętokrzyskiego”;

→ upowszechniono informację o internetowej transmisji konferencji „Programy rekomendowane – szansa czy bariera profilaktyki uzależnień” wśród jednostek samorządu terytorialnego z terenu województwa świętokrzyskiego;

→ opracowano ankietę sprawozdawczą z realizacji Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii w 2015 roku;

→ zorganizowano i przeprowadzono szkolenia w zakresie profilaktyki uzależnień behawioralnych i od substancji psychoaktywnych wśród dzieci i młodzieży. Odbiorcami szkoleń były rodziny, opiekunowie i wychowawcy pieczy zastępczej z terenu województwa świętokrzyskiego;

Tematem spotkań szkoleniowych były zagrożenia wśród dzieci i młodzieży wynikające z zażywania alkoholu, narkotyków i dopalaczy. Zaprezentowano skalę zjawiska zażywania substancji psychoaktywnych, w tym: tytoniu, alkoholu, narkotyków i dopalaczy na terenie województwa świętokrzyskiego.

Podczas spotkań omawiane były również konsekwencje prawne wynikające z naruszenia przepisów ustawy z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii, a także poruszano kwestię udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej w przypadku nadużycia substancji psychoaktywnych.

Głównym celem prowadzonych działań była nauka umiejętności reagowania i rozmowy uczestników szkolenia z dziećmi i młodzieżą sięgającą po substancje psychoaktywne oraz zagrożoną uzależnieniami behawioralnymi. Celem prowadzonych szkoleń było również

podniesienie wiedzy i świadomości opiekunów, wychowawców z zakresu uzależnień chemicznych i niechemicznych;

➔ brano czynny udział w XXIV konferencji Ekspertów Wojewódzkich ds. Informacji o narkotykach i narkomanii;

➔ wypożyczano walizkę „Drug - Box” zawierającą atrapy narkotyków. Walizka była wykorzystywana jako narzędzie dydaktyczne na szkoleniach, prelekcjach, pogadankach dotyczących tematyki uzależnień od substancji psychoaktywnych, z których skorzystało około 243 osób. Walizka „Drug - Box” była wypożyczana 6 razy przez: placówki oświatowe, organizacje pozarządowe z terenu całego województwa, Świętokrzyskie Centrum Doskonalenia Nauczycieli w Kielcach;

➔ brano czynny udział w konferencji „Razem przeciw dopalaczom” zorganizowanej przez Państwowy Powiatowy Inspektor Sanitarny ze Starachowic. Podczas konferencji zaprezentowane zostały wyniki badań ESPAD, przeprowadzone w województwie świętokrzyskim w 2015 roku. Ponadto, zaprezentowano działania jakie podejmowane były w powiecie starachowickim z zakresu przeciwdziałania narkomanii w roku ubiegłym. W spotkaniu uczestniczyli pedagodzy szkolni z terenu powiatu starachowickiego, nauczyciele szkół podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych;

➔ uczestniczono w spotkaniach Zespołu ds. Rodziny i Uzależnień, które poświęcone było problematyce zażywania dopalaczy. Na potrzeby Świętokrzyskich Dni Profilaktyki udostępniono materiały edukacyjne z zakresu narkomanii;

➔ opracowano i upowszechniono raport pt. „Monitorowanie problemów narkotykowych w województwie świętokrzyskim w 2015 r.”. Przedmiotowe opracowanie stanowi informację zbiorczą o aktualnych kwestiach związanych z narkomanią na terenie województwa świętokrzyskiego. W dokumencie znalazły się dane pochodzące:

- z Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii,
- ze Świętokrzyskiego Oddziału Narodowego Funduszu Zdrowia,
- z podmiotów leczenia uzależnień,
- z Komendy Głównej i Komendy Wojewódzkiej Policji w Kielcach,
- z Kuratorium Oświaty w Kielcach,
- z Aresztu Śledczego w Kielcach,
- z Urzędów Miast i Gmin.

W dokumencie zostały przedstawione działania podmiotów współrealizujących Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011-2016 na terenie województwa świętokrzyskiego;

- opracowano „Wojewódzki Program Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2017 – 2020”;
- powołano Eksperta Wojewódzkiego do spraw informacji o narkotykach i narkomanii.

1.5 Działania profilaktyczne podejmowane przez Państwowe Inspekcje Sanitarne z terenu województwa świętokrzyskiego³

W trosce o zdrowie publiczne pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego podejmowali w 2016 r. szereg inicjatyw o charakterze informacyjno – edukacyjnym, mających na celu przekazywanie wiedzy o zagrożeniach dla zdrowia lub życia ludzi spowodowanych zażywaniem tzw. „dopalaczy” oraz aspektach prawnych związanych z produkcją i wprowadzaniem do obrotu środków zastępczych.

Adresatami tych działań byli przede wszystkim uczniowie szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, rodzice, nauczyciele, a także wychowankowie domów dziecka czy też domów poprawczych i ich opiekunowie.

W ramach podejmowanych inicjatyw prozdrowotnych, organizowano szkolenia, konferencje oraz spotkania edukacyjne, w trakcie których poza wykładami rozdawano materiały edukacyjne (ulotki, broszury), a także wyświetlano film o tzw. „dopalaczach” i profilaktyce uzależnień.

Na szczególną uwagę zasługuje zorganizowana w dniu 26 października 2016 roku przez Głównego Inspektora Sanitarnego w Warszawie i Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego konferencja pod hasłem „Dopalacze – dlaczego są tak niebezpieczne”. W konferencji uczestniczyli: Wojewoda Świętokrzyski, Świętokrzyski Kurator Oświaty oraz przedstawiciele: władz samorządowych, Policji, Izby Celnej, Prokuratury, Narodowego Funduszu Zdrowia, Uniwersytetu Jana Kochanowskiego, nauczyciele, pedagodzy, lekarze oraz pracownicy Państwowej Inspekcji Sanitarnej – łącznie 192 osoby.

1.6. Realizacja Programu Wczesnej Interwencji „FreD Goes Net”, Programu Terapeutycznego „Candis” oraz programu wychowawczo – profilaktycznego „Spójrz Inaczej”

Program „Fred goes net” jest programem profilaktyki selektywnym do osób młodych w wieku 14-21 lat, którzy używają substancji psychoaktywnych w sposób okazjonalny lub szkodliwy. Program nie jest przeznaczony dla osób uzależnionych oraz używających takich

---

³ Dane przesłane przez Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny

substancji jak opiaty. Program jest realizowany we współpracy ze szkołami, policją, sądami rodzinnymi i innymi placówkami służby zdrowia⁴.

CANDIS to indywidualny, krótkoterminowy program terapeutyczny dla osób mających problemy z powodu używania marihuany lub haszyszu. W programie mogą uczestniczyć osoby powyżej 16 roku życia, które chciałyby ograniczyć lub zrezygnować z używania konopi⁵.

Na terenie województwa świętokrzyskiego 7 jednostek realizuje Program Profilaktyki Selektywnej „Fred Goes Net” są to: Świętokrzyskie Towarzystwo Zapobiegania Patologiom Społecznym Kuźnia z Ostrowca Świętokrzyskiego, „Zdrowa Szkoła” Stowarzyszenie Nauczycieli w Starachowicach, Punkt Informacyjno-Konsultacyjny z siedzibą w Stąporkowie, Stowarzyszenie Terapeutów i Osób Wspierających w Morawicy, NZOZ Nadzieja Rodzinie z Mniowa, Stowarzyszenie Pomocy Arka Noego ze Skarżyska – Kamiennej oraz Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie” z Kielc⁶.

Realizatorami Programu Candis w 2016 roku były: Poradnia Profilaktyki i Terapii Uzależnień MONAR oraz Stowarzyszenie Nauczycieli „Zdrowa Szkoła” z siedzibą w Starachowicach⁷.

Stowarzyszenie Nauczycieli „Zdrowa Szkoła” w Starachowicach⁸

W ramach działalności Stowarzyszenia oraz realizacji zadań wynikających z Programu Przeciwdziałania Narkomanii, realizowano Program Candis, Program Fred goes net oraz Program „Spójrz Inaczej”.

Program Candis zrealizowano podczas 120 sesji, których odbiorcami było 14 osób, z czego pełen cykl ukończyło 10 osób – 110 sesji.

Program Fred goes net zrealizowano podczas zajęć warsztatowych dla 6 grup – 40 uczestników oraz 20 rodziców.

Z osobami uzależnionymi w Stowarzyszeniu pracuje 3 specjalistów terapii uzależnień (2 trenerzy programu CANDIS oraz programu Fred goes Net) oraz 1 psycholog.

Gmina Starachowice w 2015 roku brała udział w badaniach szkolnych (według metodologii ESPAD). Zaobserwowano pewne tendencje stabilizacyjne (na tle wyników z lat poprzednich). Wyłoniła się specyficzna grupa – dziewczęta gimnazjalne: w ich przypadku odnotowano wzrost używania substancji psychoaktywnych (wskaźniki wyższe niż

⁴ <http://www.kbpn.gov.pl/portals?id=106315>, [20.02.2017 r.];

⁵ <http://www.candisprogram.pl/program>, [20.02.2017 r.];

⁶ <http://www.kbpn.gov.pl/portals?id=784622>, [dn. 20.02.2017 r.];

⁷ www.kbpn.gov.pl, [20.02.2017 r.];

⁸ Dane przesłane przez Stowarzyszenie Nauczycieli „Zdrowa Szkoła” w Starachowicach

u chłopców z tej grupy wiekowej). W związku z powyższym, zostały podjęte oddziaływania wobec tej grupy odbiorców – na terenie placówek oświatowych, współpraca z rodzicami.

Jak dowodzą wyniki badań, wśród nielegalnych środków wiodącą substancją są przetwory konopi indyjskich, a wśród legalnych alkohol – piwo.

Tak jak w całym kraju widocznym problemem było używanie dopalaczy. Nie chodzi o skalę zjawiska, ale o jego obraz. W mediach nagłośniony był film ze Starachowic pokazujący młodego człowieka po zażyciu dopalaczy. W szpitalu na oddziale dziecięcym w 2016 roku znalazło się 10 osób w związku z używaniem tego środka. Personel oddziału od razu przesyła pacjentów i rodziców do Poradni Psychologiczno – Pedagogicznej lub do Stowarzyszenia Nauczycieli „Zdrowa Szkoła”. Funkcjonuje ścisła współpraca między placówkami.

Dużym problemem, jak na razie ukrytym (to znaczy nie nagłaśnianym), jest zjawisko używania substancji psychoaktywnych przez osoby dorosłe w środowisku pracy.

Oddziaływania prowadzone w placówkach przez pedagogów szkolnych, nauczycieli wynikają ze zdiagnozowanych problemów, są wynikiem współpracy m.in. w ramach spotkań pedagogów szkolnych w PPP Starachowice.

Działania profilaktyczne podejmowane przez Stowarzyszenie „Zdrowa Szkoła”:

- realizacja programów „Spójrz Inaczej”, „Fred goes Net”;
- organizacja programów profilaktycznych w placówkach oświatowych – kampanie, dyskusje międzyszkolne, zajęcia informacyjno -edukacyjne np. na temat zakażeń HIV, HCV: 170 godzin: 3 gimnazja, 6 szkół ponadgimnazjalnych;
- objęci pomocą: 1000 uczniów;
- poradnictwo dla rodziców (w placówkach oświatowych oraz w ramach pracy punktu dla Uzależnionych i ich Rodzin);
- grupa wsparcia dla rodziców,
- szkolenia dla pedagogów szkolnych (8 osób).

Z zakresu leczenia, Stowarzyszenie realizowało:

- program CANDIS,
- terapia indywidualna
- terapia grupowa (10 osób dorosłych).

Stowarzyszenie Pomocy Arka Noego

W Rodzinnej Poradni Leczenia Uzależnień objęto stałą opieką terapeutyczną 33 osoby, które w 2016 roku odbyły terapię w związku z szkodliwym używaniem substancji psychoaktywnej, w tym 20% stanowiły dziewczyny. 70 osób uzyskało pomoc doraźną.

Głównie do placówki trafiają osoby w wieku od 14 do 20 lat. Z diagnozy wynika, że w 60% beneficjenci klasyfikują się na etapie używania szkodliwego, 20% stanowi uzależnienie od narkotyków oraz 20% eksperymentują z narkotykami.

Stowarzyszenie zrealizowało 4 programy profilaktyki selektywnej „Fred Goes Net”, w którym uczestniczyło 37 osób, natomiast ukończyło 32 osoby. Były to osoby w wieku 14 – 18 lat – 22 dziewczyny oraz 15 chłopców.

Stowarzyszenie zrealizowało 90 sesji programu Candis, w którym uczestniczyło 12 osób – z czego 6 osób ukończyło pełny program, natomiast pozostałe 6 uczestniczyło w niepełnej liczbie części sesji. W trakcie spotkań, osoby uczestniczące w realizacji programu wyrażały pozytywną opinię oraz zadowolenie z powodu szybkich efektów w postaci ograniczenia lub abstynencji. W terapii Candis uczestniczyli chłopcy w wieku 16 – 21 lat.

W 2016 roku Stowarzyszenie zorganizowało również grupę wsparcia dla kobiet doświadczających trudności wychowawczych z dziećmi.

W poradni Leczenia Uzależnień pracuje 2 specjalistów terapii uzależnień, jeden w trakcie specjalizacji oraz jeden psycholog.

Jak wynika z obserwacji pracowników Poradni, osoby trafiająca do leczenia to głównie młodzież w fazie eksperymentowania i używania szkodliwego, zażywająca marihuanę, dopalacze oraz rzadziej amfetaminę.

Pracownicy Poradni napotykają na szereg trudności wynikających z pracy z młodzieżą, a są to trudności m.in. w motywowaniu do zmiany, zaangażowania co do wspólnych oddziaływań wychowawczych.

Stowarzyszenie Psychoprofilaktyki „Spójrz Inaczej”⁹

Założenia programu wychowawczo - profilaktycznego „Spójrz Inaczej” opracowane zostały w zespole specjalistów pod kierownictwem Andrzeja Kołodziejczyka.

Autorami scenariuszy zajęć, metodyki ich prowadzenia i podręczników są Andrzej Kołodziejczyk, Ewa Czerniewska i Tomasz Kołodziejczyk – Członkowie Stowarzyszenia Spójrz Inaczej z siedzibą w Starachowicach przy ul. Radomskiej 72. Prawa do programu posiadają autorzy podręczników i Stowarzyszenie Psychoprofilaktyki Spójrz inaczej w Starachowicach. Program ten w odróżnieniu od większości programów profilaktycznych w Polsce jest ciągle monitorowany, modyfikowany i doskonalony by odpowiadał zmieniającej się rzeczywistości społecznej. Program wychowawczo - profilaktyczny "Spójrz

---

⁹ www.spojrzinaczej.pl, [22.02.2017 r.]

Inaczej" to zbiór scenariuszy zajęć do systematycznej pracy ze wszystkimi klasami szkoły podstawowej i gimnazjum oraz w świetlicach socjoterapeutycznych.

Głównym celem programu jest zapobieganie uzależnieniom i innym destrukcyjnym zachowaniom oraz nieprawidłowej adaptacji społecznej dzieci w wieku wczesnoszkolnym poprzez wspieranie prawidłowego rozwoju i rozwijanie umiejętności psychospołecznych kluczowych dla tego okresu rozwojowego.

Zajęcia z dziećmi prowadzone metodami aktywnymi odbywają się jeden raz w tygodniu na wydzielonej godzinie i obejmują pięć działów tematycznych, ważnych dla profilaktyki uzależnień, które są spiralnie rozwijane w kolejnych latach:

1. Przeżywanie i wyrażanie uczuć i emocji
2. Funkcjonowanie w grupie
3. Budowanie poczucia własnej wartości
4. Rozwiązywanie problemów i konfliktów
5. Troskę o zdrowie i problemy uzależnień

Treści Programu „Spójrz Inaczej” w poszczególnych klasach są realizowane metodami i technikami odpowiednimi do wieku uczniów; rozkład treści również bierze pod uwagę cele rozwojowe właściwe dla danego etapu nauczania i wychowania.

Zajęcia w klasach I-III poświęcone są w dużej mierze rozumieniu swoich uczuć i emocji, braniu za nie odpowiedzialności oraz dawaniu sobie rady z trudnymi uczuciami.

Zajęcia w klasach IV-VI rozwijają w dalszym ciągu świadomość siebie oraz własnych uczuć i emocji. Dużo uwagi poświęcane jest postrzeganiu zmian, dawaniu sobie rady ze zmienioną sytuacją szkolną w IV klasie oraz planowaniu przyszłości w klasie VI. Dział dotyczący uczestnictwa w grupie koncentruje się na zagadnieniach związanych z relacjami w grupie rówieśników oraz umiejętnościami nie ulegania naciskom rówieśników w sytuacjach, które mogą być niebezpieczne. Poruszana jest także kwestia rozwiązywania problemów w klasie oraz rozwój umiejętności podejmowania decyzji.

Zajęcia w klasach I-III gimnazjum koncentrują się na rozwijaniu umiejętności kontaktów i współpracy z innymi, także w sytuacjach trudnych.

Badania nad skutecznością programu „Spójrz Inaczej” pokazują znaczne zwiększenie świadomości uczestników dotyczące zasad zdrowego życia, zwiększenie spójności klasy, polepszenie relacji między wychowawcą a uczniami. W szkołach, które swój program wychowawczo-profilaktyczny oparły na programie „Spójrz Inaczej” i systematycznie prowadzą zajęcia z uczniami, dochodzi do zmniejszenia liczby zachowań agresywnych o około 50 %.

1.7. Profilaktyczna działalność Aresztu Śledczego w Kielcach¹⁰

W strukturę Aresztu Śledczego w Kielcach wchodzi cztery działy, w których realizowane są oddziaływania wobec osób uzależnionych oraz zażywających środki odurzające, mianowicie: Dział Ochrony, Dział Penitencjarny, Dział Terapeutyczny dla Skazanych z Niepsychotycznymi Zaburzeniami Psychicznymi lub Upośledzonych Umysłowo oraz Dział Terapeutyczny dla Skazanych Uzależnionych od Środków Odurzających lub Psychotropowych. Z uwagi na odmienną specyfikę poszczególnych działów, oddziaływania te mają odmienny charakter.

W 2016 roku Areszt Śledczy podejmował szereg działań wynikających z Krajowego i Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011-2016, polegające m.in. na:

- współpracy z pełnomocnikiem Wojewody Świętokrzyskiego ds. uzależnień celem poszerzenia kwalifikacji personelu O.T dla skazanych uzależnionych i uzyskania pomocy dydaktycznej;
- uczestnictwie w Świętokrzyskich Dniach Profilaktyki;
- kontynuowaniu współpracy z uczelniami wyższymi (praktyk zawodowych dla studentów);
- kontynuowaniu przez personel oddziału terapeutycznego dla skazanych uzależnionych od narkotyków współpracy ze szkołami ponadgimnazjalnymi z terenu Kielc i okolic.

Celem tej współpracy było:

- a) prowadzenie oddziaływań profilaktycznych dotyczących szkodliwości zażywania środków psychoaktywnych, kierowanych do młodzieży szkolnej;
- b) profilaktyka przestępczości, której celem jest nabycie umiejętności rozpoznawania sygnałów ostrzegawczych dotyczących pierwszych oznak demoralizacji u młodzieży w okresie dorastania przez nauczycieli, pedagogów szkół średnich;
- c) prowadzenie oddziaływań readaptacyjnych, których odbiorcami są pacjenci Oddziału Terapeutycznego – podczas spotkań z młodzieżą szkolną oraz nauczycielami, skazani mają możliwość zaprezentowania zmiany, jaka zaszła w ich świadomości odnośnie wpływu narkotyków na wszystkie dziedziny życia oraz zmiany w systemie wartości, co podnosi ich poczucie własnej wartości, wszystko to wpływa pozytywnie na utrzymanie abstynencji, a tym samym życie w trzeźwości po wyjściu na wolność.

W 2016 roku w 10 spotkaniach na terenie jednostki uczestniczyło około 230 uczniów szkół ponadgimnazjalnych oraz 15 opiekunów (nauczyciele, pedagodzy).

¹⁰ Informacje przesłane przez Areszt Śledczy w Kielcach

II. Realizacja priorytetu II – leczenie, rehabilitacja, ograniczanie szkód zdrowotnych i reintegracja społeczna w zakresie przeciwdziałania narkomanii w województwie świętokrzyskim w 2016 r.

W rozdziale zostały zaprezentowane różnorodne działania podmiotów zajmujących się leczeniem osób szkodliwie używających lub uzależnionych od substancji psychoaktywnych w obszarze profilaktyki: uniwersalnej, selektywnej i wskazującej. Zebrane dane pochodzą z: Poradni Profilaktyki i Terapii Uzależnień MONAR w Kielcach, Ośrodka Leczenia Uzależnień od Środków Psychoaktywnych „San Damiano”, Poradni Leczenia Uzależnień „San Damiano”, Hostelu „Rivotort”, Poradni Leczenia Uzależnień od Substancji Psychoaktywnych Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie”, Ośrodka dla Osób z Uzależnieniem od Substancji Psychoaktywnych w Pałęgach, Poradni Leczenia Uzależnień w Starachowicach oraz Aresztu Śledczego w Kielcach.

2.1. Wykonanie świadczeń zdrowotnych w zakresie leczenia i rehabilitacji osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych¹¹

Realizacja świadczeń zdrowotnych w 2016 r. w zakresie leczenia i rehabilitacji osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych w woj. świętokrzyskim udzielana była w trybie opieki stacjonarnej i ambulatoryjnej. Tabela nr 1 dostarcza wiedzy na temat:

- podmiotów leczniczych, które przedmiotowe świadczenia oferowały;
- zakontraktowaną liczbę świadczeń;
- zrealizowaną liczbę świadczeń;
- zakontraktowaną wartość świadczeń;
- zrealizowaną wartość świadczeń.

Jak wynika z danych pozyskanych z Świętokrzyskiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ, największą zrealizowaną wartość świadczeń w zakresie świadczenia terapii uzależnienia od substancji psychoaktywnych innych niż alkohol odnotowano w Klasztorze Podwyższenia Krzyża Świętego Zakonu Braci Mniejszych Konwentualnych (Franciszkanów) z siedzibą w Chęcinach, ul. Franciszkańska 10 - (140 688,00 zł).

---

¹¹ Dane i informacje przesłane przez NFZ Świętokrzyski Oddział Wojewódzki w Kielcach

Tabela 1. Realizacja świadczeń zdrowotnych udzielonych w trybie stacjonarnej i ambulatoryjnej opieki w zakresie leczenia i rehabilitacji osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych

Lp.	Nazwa świadczeniodawcy	Adres siedziby	Zakres świadczeń - nazwa	Zakontraktowane liczba	Zakontraktowane wartość	Realizacja liczba*	Realizacja wartość*
1	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Nadzieja Rodzinie”	ul. Karczówkowska 36, Kielce	Świadczenia Terapii Uzależnienia od Substancji Psychoaktywnych innych niż Alkohol	7 061,00	56 488,00	7 073,00	56 584,00
2	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Nadzieja Rodzinie”	ul. Karczówkowska 36, Kielce	Świadczenia Rehabilitacyjne dla Uzależnionych od Substancji Psychoaktywnych	55 328,00	442 624,00	55 327,60	442 620,80
3	Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej „Nadzieja Rodzinie”	ul. Karczówkowska 36, Kielce	Świadczenia dla Uzależnionych od Substancji Psychoaktywnych Udzielane w Hostelach	24 134,00	193 072,00	24 133,28	193 066,24
4	Klasztor Podwyższenia Krzyża Świętego Zakonu Braci Mniejszych Konwentualnych (Franciszkanów)	ul. Franciszkańska 10, Chęciny	Świadczenia Terapii Uzależnienia od Substancji Psychoaktywnych Innych niż Alkohol	14 348,00	114 784,00	17 586,00	140 688,00
5	Klasztor Podwyższenia Krzyża Świętego Zakonu Braci Mniejszych Konwentualnych (Franciszkanów)	ul. Franciszkańska 10, Chęciny	Świadczenia dla Uzależnionych od Substancji Psychoaktywnych Udzielane w Hostelach	20 147,00	161 176,00	20 146,16	161 169,28
6	Klasztor Podwyższenia Krzyża Świętego Zakonu Braci Mniejszych Konwentualnych (Franciszkanów)	ul. Franciszkańska 10, Chęciny	Świadczenia Rehabilitacyjne dla Uzależnionych od Substancji Psychoaktywnych	62 702,00	501 616,00	62 701,90	501 615,20
7	Promedic Centrum Psychoterapii Agnieszki Nehrebeckiej	ul. Bednarska 3, Pińczów	Świadczenia Terapii Uzależnienia od Substancji Psychoaktywnych Innych niż Alkohol	7 387,00	59 096,00	7 387,00	59 096,00
8	Stowarzyszenie MONAR Hostel dla Osób Uzależnionych	Malików 150B, Kielce	Świadczenia dla Uzależnionych od Substancji Psychoaktywnych Udzielane w Hostelach	17 229,00	137 832,00	12 228,80	137 830,40
9	Stowarzyszenie MONAR Ośrodek Leczenia Terapii i Rehabilitacji Uzależnień dla Dzieci i Młodzieży w Lutej	Luta 4, Końskie	Świadczenia Rehabilitacyjne dla Uzależnionych od Substancji Psychoaktywnych	98 150,00	785 200,00	98 149,40	758 195,20
10	Stowarzyszenie MONAR Poradnia Profilaktyki, Leczenia i Terapii Uzależnień	Malików 150B, Kielce	Świadczenia Terapii Uzależnienia od Substancji Psychoaktywnych Innych niż Alkohol	15 354,00	122 832,00	15 512,00	124 096,00
11	Powiatowy Zakład Opieki Zdrowotnej	ul. Radomska 70, Starachowice	Program Leczenia Substytucyjnego	43 835,00	350 680,00	43 835,00	350 680,00

* – realizacja na podstawie danych przekazywanych przez świadczeniodawców, Źródło danych – NFZ Świętokrzyski Oddział Wojewódzki w Kielcach

Największą zrealizowaną wartość świadczeń w zakresie świadczenia rehabilitacyjne dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych odnotowano w Ośrodku Leczenia Terapii i Rehabilitacji Uzależnień dla Dzieci i Młodzieży w Lutej (785 195,20 zł).

Największą zakontraktowaną liczbę świadczeń w zakresie świadczenia dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych udzielane w hostelu odnotowano w Niepublicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej „Nadzieja Rodzinie” z siedzibą w Kielcach, ul. Karczówkowska 36 (193 066,24 zł).

Poniżej przedstawiono zestawienie ilości kadry pracującej z osobami uzależnionymi od substancji psychoaktywnych w województwie świętokrzyskim w 2016 roku.

Tabela 2. Kadra pracująca z osobami uzależnionymi

Lp.	Kwalifikacje	Stopień specjalności	Ilość osób udzielających świadczeń
1.	Instruktor terapii uzależnień	w trakcie	2
2.	Instruktor terapii uzależnień	specjalista	3
3.	Lekarz-psychiatra	specjalista	5
4.	Lekarz-psychiatra	specjalista 1st.	1
5.	Lekarz-psychiatra	w trakcie	1
6.	Lekarz-psychiatra dzieci i młodzieży	specjalista	1
7.	Pedagog		1
8.	Pielęgniarka		8
9.	Psycholog	specjalista	5
10.	Psychoterapeuta	specjalista	2
11.	Psychoterapeuta	w trakcie	1
12.	Specjalista terapii uzależnień	w trakcie	11
13.	Specjalista terapii uzależnień	specjalista	22
RAZEM			63

Źródło danych – NFZ Świętokrzyski Oddział Wojewódzki w Kielcach

Z osobami uzależnionymi/szkodliwie używającymi substancji psychoaktywnych w 2016 roku pracowała kadra w liczbie łącznie 63 osoby. Największą grupę zawodową stanowili specjaliści terapii uzależnień. W porównaniu z rokiem 2015, liczba osób pracujących z osobami uzależnionymi pozostawała na takim samym poziomie.

2.2. Działalność poradni/ośrodków leczenia uzależnień od substancji psychoaktywnych w województwie świętokrzyskim

Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie”¹²

W Poradni Leczenia Uzależnień od Substancji Psychoaktywnych, będącej w strukturach Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej „Nadzieja Rodzinie” w Kielcach, w roku 2016 przyjęto 136 pacjentów (102 mężczyzn i 34 kobiety). Porównując dane z roku 2015, zauważalny jest znaczący wzrost ilości pacjentów leczących się w Poradni (w roku 2015 przyjęto 102 pacjentów - 92 mężczyzn i 10 kobiet). Podział wiekowy pacjentów leczących się w 2016 roku jest następujący:

- 0-18 lat – 18 osób;
- 19-29 lat – 67 osób;
- ponad 30 lat – 51 osób.

Łącznie udzielono 672 świadczenia, z czego 162 porad oraz 510 sesji psychoterapii indywidualnej. Ponadto prowadzona była również terapia dla rodzin osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych.

Zatrudniony personel medyczny w Poradni Uzależnień od Substancji Psychoaktywnych to: 1 lekarz psychiatra (w trakcie specjalizacji), 1 pielęgniarka, 2 psychoterapeutów, 2 specjalistów terapii uzależnień.

Ponadto, Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie” prowadzi również 2 placówki całodobowe, gdzie odbywa się leczenie stacjonarne: Ośrodek dla Osób z Uzależnieniem od Substancji Psychoaktywnych w Pałęgach oraz Hostel dla Osób z Uzależnieniem od Substancji Psychoaktywnych w Kielcach.

W 2016 roku w Ośrodku przebywało 93 pacjentów (78 mężczyzn i 15 kobiet) w ramach 5 587 świadczeń (osobodni). Ilość pacjentów w poszczególnych przedziałach wiekowych przedstawia się następująco:

- 18 lat – 63 osoby;
- 19-29 lat – 30 osób;
- powyżej 30 lat - 0.

W Hostelu przebywało 23 pacjentów (18 mężczyzn i 5 kobiet) w ramach 3 115 świadczeń (osobodni). Ilość pacjentów w poszczególnych przedziałach wiekowych:

- 0-18 lat - 2,

---

¹² Dane przesłane przez Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie”

- 19-29 lat – 15 osób,
- powyżej 30 lat – 6 osób.

Z punktu widzenia placówki w zakresie pracy z osobami uzależnionymi lub stosującymi szkodliwie substancje psychoaktywne, pracownicy Poradni dostrzegają na trudności w utrzymaniu ciągłości terapii. Pacjenci często zrywają kontakt terapeutyczny, ulegają wpływowi środowiska narkomańskiego. Lekarze oraz psycholodzy zauważają znaczący wzrost zaburzeń psychotycznych u pacjentów zażywających dopalacze. Osoby te, częściej niż inni uzależnieni od narkotyków, obejmowani są leczeniem psychiatrycznym. Ponadto pacjenci zażywający dopalacze, z uwagi na wzrost zachowań agresywnych, stanowią większe zagrożenie dla swoich rodzin. Rodziny zgłaszające się do terapii, odczuwają małe wsparcie ze strony instytucji do tego powołanych. Niepokojącym zjawiskiem jest zmniejszająca się średnia wieku pacjentów przyjmowanych do leczenia.

Jeśli chodzi o tendencje w rodzaju zażywanych substancji, wśród pacjentów zgłaszających się do leczenia dominujące jest zażywanie dopalaczy, marihuany, leków i amfetaminy.

Z punktu widzenia placówki skala narkomanii jest niepokojąco wysoka, co powoduje konieczność podejmowania dalszych działań profilaktycznych i leczniczych, jak również kontynuowania inicjatyw już istniejących.

W 2016 roku Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie” realizowało zadanie publiczne pn. „Wspieranie działań sprzyjających reintegracji społecznej oraz zawodowej osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych” przy wsparciu finansowym Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego.

Przy wsparciu finansowym Urzędu Miasta Kielce zrealizowane zostało zadanie publiczne pn. „Realizowanie programów wspomagających proces terapeutyczny i rehabilitacyjny osób uzależnionych od narkotyków oraz członków ich rodzin”.

Wsparciem objęto 32 uczestników projektu. Beneficjenci uczestniczyli w 15 spotkaniach stacjonarnych grupy wsparcia (45 godzin) oraz w 4 spotkaniach grupy wsparcia w plenerze.

W Hostel dla Osób Uzależnionych od Substancji Psychoaktywnych w Kielcach zrealizowano projekt pn. „Prowadzenie hostelu oraz zajęć terapeutycznych dla osób uzależnionych od narkotyków po ukończonej terapii (dla min. 6 osób)” w którym pacjenci mieli możliwość poznania alternatywnych stylów życia. Działaniami zostało objętych 16 osób. Projekt finansowany był przez Urząd Miasta Kielce. Uczestnicy spotkania skorzystali ze spotkań grupy rozwojowej, warsztatów umiejętności miękkich, warsztatów umiejętności psychospołecznych. Odbyło się 31 spotkań w grupie zapobiegania nawrotom, 30 spotkań w grupie wsparcia.

Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie” zrealizowało również 2 projekty w ramach których przeprowadzono warsztaty profilaktyczne dla uczniów szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych z terenu miasta Kielce:

1. „Realizowanie programów i warsztatów profilaktycznych z zakresu przeciwdziałania uzależnieniom dla uczniów kieleckich szkół (dla min. 500 dzieci i młodzieży w cyklu min. 3 spotkań dla jednej klasy)”. W ramach projektu w okresie od 02 marca 2016 r. do 30 listopada 2016 r. przeprowadzono 105 warsztatów profilaktycznych dla ok. 1 000 uczniów ze szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych z terenu miasta Kielce.

Zrealizowane w szkołach warsztaty profilaktyczne obejmowały tematykę:

- „Jak żyć aby pozostać w zgodzie ze sobą, jak rozpoznać techniki uzależnienia”,
- „Świadomy wybór – Stop narkotykom”,
- „Ty wybierasz, Ty decydujesz”,
- „Bezpiecznie w sieci”,
- „Bulimia/anoreksja jako uzależnienie behawioralne”.

2. „Prowadzenie zajęć profilaktycznych w kieleckich szkołach z zakresu przeciwdziałania narkomanii (dla min. 500 dzieci i młodzieży w cyklu min. 3 spotkań dla jednej klasy)” w okresie 02 marca 2016 r. do 30 listopada 2016 roku.

W ramach projektu przeprowadzono 68 warsztatów profilaktycznych dla młodzieży ze szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych z terenu miasta Kielce.

Zrealizowane warsztaty profilaktyczne w szkołach obejmowały tematykę:

- „Świadomy wybór – Stop narkotykom”,
- „Ty wybierasz, Ty decydujesz”,
- „Jak żyć aby pozostać w zgodzie ze sobą, jak rozpoznać techniki uzależnień”.

Kolejne zrealizowane w 2016 roku zadanie publiczne to: „Realizowanie programów i warsztatów profilaktycznych w zakresie przeciwdziałania uzależnieniom na terenie miasta Kielce w klubach sportowych, organizacjach młodzieżowych i ośrodkach wsparcia dziennego dla dzieci i młodzieży (dla min. 20 dzieci i młodzieży)” zostało zrealizowane przy wsparciu Urzędu Miasta Kielce.

W ramach zadania wsparciem objętym zostało 140 dzieci i młodzieży z 7 Klubów Wolna Strefa i Młoda Strefa z terenu Miasta Kielce. Odbyło się 30 warsztatów profilaktycznych – każdy po 2 godziny lekcyjne z 15 minutową przerwą – łącznie 60 godzin warsztatów. Warsztaty profilaktyczne, które zostały przeprowadzone to m.in.: „Wybierz”, „Uśpiiony Umysł”, „HIV i AIDS”, „Cyberprzestrzeń oraz inne uzależnienia”.

Ośrodek Rehabilitacji dla Osób z Uzależnieniem od Substancji Psychoaktywnych¹³

W Ośrodku Rehabilitacji dla Osób z Uzależnieniem od Substancji Psychoaktywnych w Pałęgach w 2016 roku przyjęto 93 pacjentów z zdiagnozowanym uzależnieniem od substancji psychoaktywnych. Przy uwzględnieniu wieku i płci, dane przedstawiają się następująco:

Tabela 3. Dane dotyczące pacjentów w Ośrodku Rehabilitacji dla Osób z Uzależnieniem od Substancji Psychoaktywnych w Pałęgach.

Lp.	wiek	Płeć	
		Kobiety	Mężczyźni
1.	15	3	0
2.	16	8	10
3.	17	2	26
4.	18	0	14
5.	19	0	5
6.	20	0	4
7.	21	1	5
8.	22	0	6
9.	23	1	3
10.	24	0	2
11.	25	0	3
12.	26	0	0
13.	27	0	0
RAZEM		15	78

Źródło: dane przesłane przez Ośrodek dla Osób z Uzależnieniem od Substancji Psychoaktywnych w Pałęgach

W 2016 roku specjaliści terapii uzależnień, psycholog oraz psychiatra zatrudnieni w Ośrodku udzielili łącznie parady dla 93 pacjentów co daje 5 587 osobodni. Oprócz porad wynikających ze specyfiki terapii (rozmowy indywidualne planowe oraz interwencyjne) pracownicy Ośrodka udzielali również porad telefonicznych wskazując możliwość leczenia uzależnienia od narkotyków.

W Ośrodku Rehabilitacji dla Osób z Uzależnieniem od Substancji Psychoaktywnych w Pałęgach pracują specjaliści uprawnieni do prowadzenia programów Candis oraz Fred goes

¹³ Dane i informacje przesłane przez Ośrodek Rehabilitacji dla Osób z Uzależnieniem od Substancji Psychoaktywnych

net. Jednakże, ze względu na specyfikę grupy terapeutycznej (społeczności terapeutycznej), oraz uzależnienia mieszanego pacjentów programy te nie są realizowane.

Wspierając pacjentów w procesie readaptacji społecznej, Ośrodek współpracuje z Hostelem dla Osób uzależnionych od Substancji Psychoaktywnych w Kielcach prowadzonym przez Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie”. Ponadto, w Ośrodku realizowano zadanie pn.: „Wspieranie działań sprzyjających reintegracji Społecznej oraz zawodowej osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych” przy wsparciu finansowym Urzędu Marszałkowskiego. W ramach powyższego zadania zorganizowano wyjazd integracyjny dla pacjentów Ośrodka oraz ich rodzin w Góry Świętokrzyskie. Przeprowadzono także warsztaty aktywizacji zawodowej z doradcą zawodowym w liczbie 37 godzin.

W Ośrodku Rehabilitacji dla Osób z Uzależnieniem od Substancji Psychoaktywnych w Pałęgach pracuje zespół w składzie:

- lekarz psychiatra,
- psycholog/instruktor terapii uzależnień,
- trzech specjalistów terapii uzależnień,
- dwóch specjalistów terapii uzależnień w trakcie specjalizacji,
- jeden wychowawca,
- pielęgniarka.

Psychiatra oraz psycholog pracujący w Ośrodku zauważają wśród pacjentów znaczący wzrost problemów w zakresie zaburzeń psychiatrycznych oraz osobowościowych. Ponadto, nadal utrzymuje się zmniejszona średnia wieku przyjmowanych pacjentów. Na przestrzeni ostatnich lat do Ośrodka nadal przyjmowane są osoby małoletnie (15 – 17 lat). Wielu pacjentów zgłasza się do Ośrodka na mocy postanowienia sadu obligującego do nakazu leczenia aż do ukończenia cyklu terapeutycznego.

W grupie osób uzależnionych przyjmowanej do Ośrodka dominującymi zażywanymi substancjami psychoaktywnymi są: dopalacze, mefedron, marihuana, leki zawierające pseudoefedrynę. Spada natomiast odsetek pacjentów uzależnionych głównie od amfetaminy, kokainy, LSD oraz heroiny.

Klasztor Podwyższenia Krzyża Świętego Zakonu Braci Mniejszych Konwentualnych (Franciszkanów)¹⁴

1. Liczba osób leczonych z powodu uzależnienia od substancji psychoaktywnych w Poradni Terapii Uzależnienia od Substancji Psychoaktywnych „Wspólnota” w Połańcu wynosiła 93 pacjentów (w tym 53 mężczyzn i 40 kobiet) w następujących przedziałach wiekowych:

- do 18 lat: 6 osób;
- od 19 do 29 lat: 16 osób;
- od 30 do 64 lat: 67 osób;
- powyżej 65 lat: 4 osoby.

Udzielonych zostało 911 porad.

2. Ilość osób leczonych z powodu uzależnienia od substancji psychoaktywnych w Poradni Terapii Uzależnienia od Substancji Psychoaktywnych „San Damiano” w Chęcinach wyniosła 187 osób (w tym mężczyzn: 66 i 121 kobiet) w następujących przedziałach wiekowych:

- do 18 lat: 5 osób;
- od 19 do 29 lat: 36 osób;
- od 30 do 64 lat: 136 osób;
- powyżej 65 lat: 10 osób.

Porad udzielono 1114 razy.

3. Liczba osób leczonych z powodu uzależnienia od substancji psychoaktywnych w Poradni Leczenia Uzależnień „San Damiano” w Chęcinach wynosiła 195 pacjentów (w tym 78 mężczyzn i 117 kobiet) w następujących przedziałach wiekowych:

- do 18 lat: 7 osób;
- od 19 do 29 lat: 27 osób;
- od 30 do 64 lat: 99 osób;
- powyżej 65 lat: 6 osób.

W 2016 roku zostało udzielonych 1443 porady.

4. Liczba pacjentów w Ośrodku Leczenia Uzależnień Od Substancji Psychoaktywnych „San Damiano” w Chęcinach wynosiła 150 osób (143 mężczyzn i 7 kobiet) w następujących przedziałach wiekowych:

- do 18 lat: 0 osób;
- od 19 do 29 lat: 116 osób;

---

¹⁴ Dane przesłane przez Klasztor Podwyższenia Krzyża Świętego Zakonu Braci Mniejszych Konwentualnych (Franciszkanów)

- od 30 do 64 lat: 34 osoby;
- powyżej 65 lat: 0 osób.

5. Liczba osób leczonych z powodu uzależnienia od substancji psychoaktywnych w Hostelu dla Uzależnionych od Substancji Psychoaktywnych „Rivotorto” wynosiła 23 pacjentów (w tym 19 mężczyzn i 4 kobiety) w następujących przedziałach wiekowych:

- do 18 lat: 0 osób;
- od 19 do 29 lat: 10 osób;
- od 30 do 64 lat: 13 osób;
- powyżej 65 lat: 0 osób.

Poradnia Profilaktyki, Leczenia i Terapii Uzależnień, Stowarzyszenie MONAR¹⁵

W roku 2016 do Stowarzyszenia MONAR Poradni Profilaktyki, Leczenia i Terapii Uzależnień zgłosiło się i podjęło terapię 57 pacjentów z problemem z narkotykami (głównie były to uzależnienia mieszane).

50 osób to mężczyźni, w tym:

- do 18 lat: 9 osób;
- od 19 do 25 lat: 21 osób;
- od 26 do 35 lat: 11 osób;
- od 36 – 64 lat: 8 osób.

oraz 7 kobiet, w tym:

- do 18 lat: 1 osoba;
- od 19 do 25 lat: 3 osoby;
- od 26 do 35 lat: 2 osób;
- od 36 – 64 lat: 1 osób.

Pracownicy Stowarzyszenia MONAR Poradni Profilaktyki Leczenia i Terapii Uzależnień w 2016 roku udzielili 4 236 porad pacjentom z problemem narkotykowym oraz członkom ich rodzin.

W dalszym ciągu pracownicy Stowarzyszenia obserwują tendencję wzrostową ilości pacjentów mających problem z używaniem dopalaczy, grammi hazardowymi oraz uzależnieniem mieszanym.

W Poradni pracuje 7 specjalistów terapii uzależnień w tym jedna osoba w trakcie procesu certyfikacji, lekarz psychiatra, psycholog, pracownik socjalny i prawnik.

¹⁵ Dane i informacje przesłane przez Poradnię Profilaktyki, Leczenia i Terapii Uzależnień, Stowarzyszenie MONAR

Pracownicy Poradni prowadzili bezpłatne programy profilaktyczne w szkołach na terenie województwa świętokrzyskiego oraz brali udział w spotkaniach z młodzieżą. Terapeuci uczestniczyli w wywiadówkach z rodzicami, gdzie propagowali zdrowy tryb życia, a przede wszystkim mówili o zagrożeniach wynikających z brania narkotyków i dopalaczy. W 2016 roku odbyło się łącznie 72 spotkań w których uczestniczyło 1 970 osób.

Poradnia wzięła także czynny udział w Świętokrzyskich Dniach Profilaktyki oraz Koneckich Dniach Profilaktyki.

Pracownicy Poradni w niektóre weekendy w Galerii Echo zorganizowali punkt konsultacyjny dla klientów Galerii, mający na celu dostarczenie informacji na tematy związane z terapią uzależnień.

Program metadonowy¹⁶

Program metadonowy realizowany jest przez Poradnię Leczenia Uzależnień przy POZ w Starachowicach. Liczba leczonych pacjentów w 2016 roku wyniosła ogółem 36 osób, w tym 23 mężczyzn oraz 13 kobiet. Kategorie wiekowe:

- w grupie wiekowej 25-30 lat – leczono 5 osób;
- w grupie wiekowej 31-35 lat – 5 osób;
- w grupie wiekowej 36-40 lat – 7 osób;
- w grupie wiekowej 45 – 45 lat: 3 osoby;
- w grupie wiekowej 46-50 lat: 6 osób;
- w grupie wiekowej 51-55 lat: 6 osób;
- w grupie wiekowej 56- 60 lat: 4 osoby.

Biorąc pod uwagę miejsce zamieszkania pacjentów, najwięcej osób objętych działaniami programu metadonowego pochodziło ze Skarżyska – Kamiennej – 14 osób. Ponadto, 6 osób pochodziło ze Starachowic, 2 osoby z Kielc, 1 osoba z Wąchocka oraz 1 ze Staszowa. Dodatkowo, 12 osób pochodziło z poza terenu województwa świętokrzyskiego: 7 osób z województwa podkarpackiego, 4 osoby z województwa mazowieckiego oraz 1 osoba z województwa lubelskiego.

Pacjenci objęci programem otrzymują dobowe dawki metadonu, objęci są wyrzykowymi badaniami moczu na obecność substancji psychoaktywnych innych niż meta don. Korzystają ze wsparcia terapeutycznego, psychiatrycznego. Personel stanowią: lekarz psychiatra – kierownik programu; specjalista terapii uzależnień – 2 osoby oraz 2 pielęgniarki.

---

¹⁶ Dane przesłane przez Powiatowy Zakład Opieki Zdrowotnej w Starachowicach

Program starachowicki zaspokaja potrzeby pacjentów nie tylko z województwa świętokrzyskiego, ale także z województwa podkarpackiego, gdzie jest słabo rozwinięta sieć pomocy dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych.

Pacjenci uzależnieni od opiatów przeważają w starszych kategoriach wiekowych – dotyczy to osób z województwa świętokrzyskiego, natomiast młodszy pochodzą z województwa podkarpackiego.

Według placówki, w 2016 roku zaobserwowano większą liczbę zgłoszeń do Poradni Leczenia Uzależnień pacjentów używających amfetaminy oraz osób z uzależnieniami behawioralnymi (patologiczny hazard).

Pacjenci po zatruciu dopalaczami trafiają na konsultacje do Poradni Leczenia Uzależnień kierowani zazwyczaj z oddziału dziecięcego. Z racji wieku na terapię rodzinną oraz indywidualną kierowani są do Poradni – Psychologicznej w Starachowicach.

Z obserwacji placówki wynika, że zjawisko używania dopalaczy przez młodych ludzi ze Starachowic nasiliło się w okresie letnim. Po skutecznej reakcji Straży Miejskiej, Stacji Sanitarnej – Epidemiologicznej oraz instytucji zaangażowanych w profilaktykę uzależnień doprowadzono do zamknięcia źródeł zakupu dopalaczy. Z wywiadu z młodymi ludźmi wynika, że substancje te nabywane są przez Internet lub w Ostrowcu Świętokrzyskim.

Niepokojącym zjawiskiem stało się używanie substancji psychoaktywnych przez dorosłych mieszkańców Starachowic w miejscu pracy.

2.3. Lecznicza działalność Aresztu Śledczego w Kielcach¹⁷

W 2016 roku do Oddziału Terapeutycznego dla Skazanych Uzależnionych od Środków Odurzających lub Psychotropowych w Areszcie Śledczym Kielce, przyjętych zostało 76 skazanych. 38 skazanych kontynuowało leczenie (przyjęci do OT w roku 2015 r.), w związku z powyższym ogółem objętych oddziaływaniami terapeutycznymi w 2016 roku zostało 114 osadzonych uzależnionych. W roku ubiegłym największą grupę skazanych stanowiły osoby uzależnione od wielu substancji z tzw. politoksykomania (57 skazanych).

Skazani w przedziale wiekowym 19 -24 stanowili grupę 7 skazanych, 25-29 to grupa 31 skazanych, 30-34 to 39 skazanych, 35-39 to 24 skazanych, 40-44 to 7 skazanych, 45-49 to 3 skazanych, 50-54 to 1 skazany, 55-59 to 1 skazany i 60-64 to 1 skazany. Spośród wszystkich przyjętych w 2016 roku pacjentów, 49 osób nigdy wcześniej nie podejmowało

---

¹⁷ Dane przesłane przez Areszt Śledczy w Kielcach

leczenia odwykowego, 28 osób było obejmowanych leczeniem odwykowym w trakcie odbywania kary pozbawienia wolności, a 50 osób podejmowało terapię w warunkach wolnościowych.

Psychologowie z Działu Penitencjarnego prowadzili oddziaływania głównie poprzez rozmowy indywidualne z osobami pozbawionymi wolności. W trakcie rozmów ze skazanymi motywowali ich do podjęcia leczenia odwykowego, zgodnie z procedurami kierowali osoby uzależnione do odbywania kary w systemie terapeutycznym, natomiast wobec osadzonych którzy ukończyli leczenie odwykowe prowadzili oddziaływania mające na celu podtrzymanie pozytywnych efektów terapii oraz realizacji planu dalszego zdrowienia. Osoby uzależnione, których wymiar kary (bliski termin końca kary) nie pozwalał na skierowanie do oddziału terapeutycznego, obejmowani byli oddziaływaniami w ramach systemu terapeutycznego poza oddziałem terapeutycznym. Indywidualny program terapeutyczny tych skazanych, polegał na zastosowaniu krótkiej interwencji lub terapii krótkoterminowej oraz określeniu w miarę potrzeb, innych działań niezbędnych do rozwiązania problemów wynikających z uzależnienia. Krótka interwencja obejmowała co najmniej trzy spotkania, terapia krótkoterminowa natomiast obejmowała co najmniej 10 spotkań (w tym program krótkiej interwencji). W 2016 roku do systemu terapeutycznego poza oddziałem terapeutycznym, zostało skierowanych 15 skazanych uzależnionych od środków odurzających lub psychotropowych.

W Dziale Terapeutycznym dla skazanych Uzależnionych od Środków Odurzających lub Psychotropowych w sposób ciągły realizowany był podstawowy program terapii uzależnień. Program Psychoterapii Uzależnień OT w Kielcach został zatwierdzony przez Zastępcę Dyrektora Generalnego SW w 2004 roku. Głównymi celami programu terapii były: leczenie, rehabilitacja, readaptacja, natomiast szczegółowe cele to przede wszystkim: uświadomienie, że uzależnienie jest chorobą, dostarczenie wiedzy na temat narkomanii, przepracowanie psychologicznych mechanizmów uzależnienia, oraz przygotowanie pacjenta do życia w trzeźwości.

Terapia w Oddziale Terapeutycznym trwa 6 miesięcy (26 tygodni), podzielona jest na trzy etapy. Czas pobytu skazanego w oddziale może być skrócony, bądź wydłużony maksymalnie o 2 miesiące.

Oddział przeznaczony jest dla 38 skazanych. Skazani przyjmowani są do OT w systemie rotacyjnym. Oznacza to, że w ciągu miesiąca około 6-7 skazanych kończy program terapii, a na ich miejsce przyjmowani są nowi pacjenci, zgodnie z wyznaczonym terminem terapii. Przeciętny czas oczekiwania skazanego na przyjęcie do oddziału terapeutycznego

w 2016 roku wynosił 1 rok i 3 miesiące. Liczba skazanych oczekujących na przyjęcie do oddziału na dzień 31.12.2016 roku wynosiła 82 osadzonych.

W Dziale Terapeutycznym dla Skazanych z Niepsychotycznymi Zaburzeniami Psychicznymi lub Upośledzonych Umysłowo, realizowany był program profilaktyki narkotykowej. miał on na celu dostarczyć osadzonym niezbędnej wiedzy dotyczącej powstawania uzależnienia od środków odurzających oraz konsekwencji, jakie towarzyszą ich zażywaniu. Podejmowana tematyka obejmowała zagadnienia teoretyczne, między innymi takie jak mechanizmy powstawania uzależnienia oraz fazy rozwoju choroby, ponadto w trakcie zajęć uczestnicy nabyli oraz wzmocnili umiejętność asertywnego odmawiania kupna i zażywania substancji psychoaktywnych, a poprzez udział w grupowej dyskusji pogłębili świadomość własnego problemu, powodów sięgania po narkotyki oraz skutków, jakie niesie ich zażywanie. Zdobyta wiedza miała na celu wytworzenie motywacji do walki z uzależnieniem, a w konsekwencji wykształcenie dojrzałej postawy abstynenckiej.

Uczestnikami programu byli pacjenci, którzy przyjmowali środki odurzające przed popełnieniem przestępstwa, a także ci, którzy ze względu na łatwą dostępność środków odurzających w ich otoczeniu, są szczególnie narażeni na powstanie uzależnienia. Program obejmował serie, spotkań jednogodzinnych organizowanych dwa razy w tygodniu. W 2016 roku w zajęciach profilaktyki narkotykowej uczestniczyło 18 skazanych. Dodatkowo 60 pacjentów Oddziału Terapeutycznego brało udział w projekcji filmu profilaktycznego z serii „Nie zamykaj oczu. DOPALACZE”. W trakcie spotkania uzyskali również niezbędne informacje na temat dopalaczy oraz wielowymiarowych konsekwencji ich zażywania. Powyższe działania, oprócz funkcji edukacyjnej, miały na celu ukazanie skali problemu związanego z używaniem dopalaczy w otaczającym społeczeństwie (m.in. zagrożenia dla zdrowia i życia, nieodwracalne skutki zdrowotne, degradacja życia psychicznego, emocjonalnego, społecznego, rodzinnego). Na koniec spotkania wszystkim pacjentom zostały rozdane broszury zawierające informacje na temat specyfiki działania dopalaczy na organizm ludzki oraz poważnych szkód, jakimi mogą wywołać w sferze psycho – społecznej, skazanych zapoznano również z zasadami postępowania w sytuacji zagrożenia życia osoby, która jest pod wpływem dopalaczy, wskazano na instytucje udzielające pomocy w tym zakresie.

Ponadto podczas indywidualnych, regularnych i planowych konsultacji z psychologiem (godzina w tygodniu) pacjenci Oddziału Terapeutycznego mieli możliwość przyjrzenia się problemowi uzależnienia od substancji odurzających, który im towarzyszy. Spotkania z psychologiem obejmowały różne zagadnienia m.in.:

- poznanie motywacji pacjenta do podjęcia zmiany, praca nad jej wzmocnieniem;
- kształtowanie umiejętności tworzenia realistycznych, krótko- i długo terminowych celów i planów;
- przeprowadzenie wywiadu narkotykowego, dotyczącego historii zażywania substancji odurzających;
- zbadanie obszarów problemowych (diagnoza problemowa);
- dostarczenie wiedzy na temat tego czym jest uzależnienie i jakie są wielowymiarowe konsekwencje zażywania narkotyków;
- zapoznanie z mechanizmami powstawania uzależnienia;
- kształtowanie autokrytycyzmu względem własnego zachowania pod wpływem środków odurzających;
- informowanie o możliwościach podjęcia terapii uzależnienia od narkotyków po opuszczeniu aresztu, wskazanie placówek świadczących pomoc.

Z indywidualnych konsultacji z psychologiem skorzystało łącznie 4 skazanych mężczyzn z Oddziału Terapeutycznego, werbalizujących chęć podjęcia tego typu pracy nad sobą.

W 2016 roku pracownicy Działu Ochrony na terenie jednostki Aresztu Śledczego w Kielcach, poddali badaniu na zawartość narkotyków w moczu 180 osadzonych. 21 osadzonych znajdowało się w stanie po spożyciu narkotyków lub innych środków odurzających (THC 11 osób, AMP 8 osób, K2 – dopalacze 2 osoby). 10 osadzonych odmówiło poddania się badaniu, w takiej sytuacji wyniki traktowane są jako pozytywne.

Ponadto w 2016 roku przeprowadzono 2 kontrole z udziałem psa specjalnego „NABA” będącego w posiadaniu Zakładu Karnego w Pińczowie. Kontrola nie wykazała żadnych środków odurzających lub psychotropowych.

Pracownicy Działu podejmowali również działania mające na celu przeciwdziałanie przedostawaniu się substancji odurzających i ich obrotowi na terenie Aresztu Śledczego w Kielcach. Dzięki podejmowanym działaniom, w dniu 06.02.2016 r. podczas kontroli, osoby ubiegające się o wstęp na teren jednostki w celu widzenia z osadzonym ujawniono zawiniątko z suszem koloru zielonego.

Jak wynika z obserwacji pracowników Działu Terapeutycznego dla skazanych Uzależnionych, poważnym utrudnieniem jest fakt, iż w pierwszym etapie terapii pacjenci oddziału dla skazanych uzależnionych kierują się wyłącznie zewnętrzną, instrumentalną motywacją do leczenia oraz małą chęcią do pracy nad sobą. W głównej mierze jest to podyktowane korzyściami na jakie są nastawieni pacjenci, wyrażając zgodę na podjęcie

leczenia odwykowego w warunkach izolacji penitencjarnej (pozytywna opinia penitencjarna, zmiana podgrupy klasyfikacyjnej). Z doświadczeń pracowników Aresztu Śledczego wynika, iż praca ze skazanymi recydywistami wymaga dużego nakładu sił, w szczególności w kontekście indywidualnym z terapeutą prowadzącym, ale i często wymaga to zaangażowania całego zespołu terapeutycznego. Wobec powyższego, by osiągnąć efekty terapii, wzbudzić w pacjencie autentyczną gotowość do pracy nad sobą, potrzeba zdecydowanie więcej czasu, ale i elastyczności, kreatywności ze strony terapeutów w proponowanych strategiach pracy. Wynika to głównie w dużej mierze z większego nasilenia zaburzeń zachowania (są to często osoby o silnie zaburzonej osobowości, zdemoralizowane, odporne na oddziaływania terapeutyczne). Należy wyraźnie podkreślić, iż w aktualnej grupie pacjentów zaobserwowano zdecydowany wzrost osób z zaburzeniami natury psychicznej, często wielokrotnie leczone psychiatrycznie. Nie bez znaczenia pozostaje fakt, iż pacjenci oddziału, są osobami, które często posiadają niewiele zasobów zarówno osobistych, społecznych, jak i materialnych, które są istotnym elementem procesu zdrowienia. Należy podkreślić, iż fakt „przedłużającej się” pracy nad motywacją pacjenta do dokonania zmian w swoim życiu był powodem dla którego zespół terapeutyczny w 2016 roku podejmował decyzję o wydłużeniu terapii niektórym pacjentom oddziału. Celem tego była przede wszystkim próba przewartościowania motywacji na wewnętrzną.

Z doświadczeń pracowników Aresztu Śledczego wynika, że skazani recydywiści penitencjarni są osobami których sytuacja prawna jest niejednokrotnie skomplikowana. Dlatego też nadal obserwowalna jest „wypadalność” pacjentów z terapii, w związku z udziałem w czynnościach procesowych. Wobec powyższego osadzeni są wycofywani na chwilę przed uprzednio wyznaczonym terminem przyjęcia do Oddziału Terapeutycznego. W 2016 roku zgłoszonych do terapii przez jednostki kierujące, następnie wycofanych zostało 31 skazanych.

Jak wynika z obserwacji pracowników Aresztu Śledczego, kluczem do osiągnięcia zamierzonych celów jest współpracujący ze sobą zespół terapeutyczny (wraz z oddziałowymi), doświadczenie, wiedza oraz stanowczość i systematyczność w prowadzeniu oddziaływań terapeutycznych, psychologicznych oraz wychowawczych. Wobec powyższego, należy zaznaczyć, iż w 2016 roku duży wpływ na funkcjonowanie oddziału miały braki kadrowe wynikające z długotrwałej nieobecności w pracy dwóch pracowników działu: psychologa oraz terapeuty (co stanowi 40% składu osobowego). Nieobecności te będą trwały do pierwszej i drugiej połowy 2018 roku. Aktualna sytuacja powoduje ogromne obciążenie

obowiązkami pozostałych pracowników działu i w sposób znaczący utrudnia realizację podstawowego programu terapii.

Problem dotyczący pracowników Działu Penitencjarnego skupia się na zbyt dużej ilości osób skazanych pozostających pod opieką psychologów, co bez wątpienia wpływa na intensywność, częstotliwość prowadzonych oddziaływań. Ponadto, osoby skazane często nie wykazują gotowości do pracy nad sobą, do podejmowania wysiłku w kierunku dokonania zmian w ich dotychczasowym życiu. Dlatego też zainteresowanie osób pozbawionych wolności, udziałem w różnego rodzaju programach readaptacji nie jest duże. Natomiast osoby, u których zdiagnozowano uzależnienie od narkotyków, czasami nie wyrażają zgody na objęcie ich leczeniem odwykowym. W związku z powyższym psychologowie działu penitencjarnego zgodnie z przepisami, są zobligowani do wysłania wniosku do Sądu Penitencjarnego o zawarcie stanowiska w sprawie objęcia osadzonego leczeniem.

Pracownicy Działu Ochrony wskazują na to, iż jednostka boryka się z ciągłymi problemami z pozyskaniem wystarczającej ilości środków finansowych na zakup testów niezbędnych do wykrywania środków odurzających w organizmie.

2.4. Programy readaptacji społecznej i redukcji szkód

Komenda Wojewódzka Policji w Kielcach

Zwalczanie przestępczości narkotykowej jest jednym z priorytetów Policji Świętokrzyskiej. W tym celu na terenie województwa stworzono wyspecjalizowane struktury policyjne, których głównym zadaniem jest dotarcie do grup przestępczych zajmujących się produkcją i rozprowadzaniem narkotyków. W wyniku ich pracy na terenie województwa ograniczono dostępność do wszystkich rodzajów narkotyków, a w szczególności do marihuany, amfetaminy, haszyszu i dopalaczy.

W garnizonie świętokrzyskim działają dwa Wydziały do Walki z Przestępczością Narkotykową tj. w Komendzie Wojewódzkiej Policji w Kielcach oraz w Komendzie Miejskiej Policji w Kielcach, natomiast w Komendach Powiatowych Policji zespoły, w których policjanci prowadzą bieżące rozpoznanie środowiska dealerów oraz miejsc, gdzie dochodzić może do sprzedaży narkotyków.

Kwestię odpowiedzialności karnej m.in. za: posiadanie, wprowadzanie do obrotu, udzielanie, uprawę oraz produkcję środków odurzających i substancji psychotropowych ujęto w Rozdziale 7 Ustawy z dnia 29 lipca 2005 roku o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2016 r. poz. 224 z późn. zm).

Według danych przekazanych przez Komendę Wojewódzką Policji w Kielcach, w 2016 roku zostało wszczętych 554 postępowań w sprawach o przestępstwa narkotykowe. W porównaniu z rokiem ubiegłym, powyższą kwestię, należy zauważyć, iż nastąpiła niewielka tendencja spadkowa (w 2015 r. 576 postępowań).

Tabela 4. Postępowania w sprawach o przestępstwa narkotykowe

	2015	2016
Postępowania wszczęte	576	554
Przestępstwa stwierdzone	1829	1883
Wykrywalność	97,4	97,8

Źródło: Biuletyn informacyjny WWK KWP

W 2016 roku stwierdzonych zostało 1883 przestępstw (w roku ubiegłym 1829), natomiast wskaźnik wykrywalności wyniósł 97,8 % (w 2015 r. 97,4%).

Najwięcej w 2016 roku, bo aż 866 zaistniało przestępstw posiadania narkotyków oraz 63 przypadki posiadania znacznej ich ilości. Ponadto, stwierdzonych zostało: 553 przestępstw udzielania środków odurzających lub substancji psychotropowych w celu osiągnięcia korzyści majątkowej, 184 przestępstwa nieodpłatnego udzielania środków odurzających lub substancji psychotropowych innym osobom, 77 nielegalnych upraw maku lub konopi (w roku ubiegłym 42), 49 przypadków nielegalnego wprowadzania do obrotu narkotyków oraz 43 przypadki nielegalnego wprowadzania do obrotu znacznej ilości narkotyków.

W 2016 roku do walki z przestępczością narkotykową Policja Świętokrzyska wykorzystywała 4 psy służbowe, które do wykrywania zapachów narkotyków.

Skutecznym narzędziem do ujawniania narkotyków są narkotesty będące na wyposażeniu każdej jednostki Policji na terenie województwa. Aby zapewnić bezpieczeństwo na drogach w 2016 r. policjanci z ruchu drogowego na terenie woj. świętokrzyskiego poddali badaniom na działanie środka działającego podobnie do alkoholu 303 kierujących pojazdami.

Policjanci zwalczający przestępczość narkotykową najczęściej na terenie województwa zabezpieczają: marihuanę, amfetaminę, haszysz, tabletki ekstazy oraz konopie indyjskie.

Tabela 5. Ilość zabezpieczonych narkotyków

Rodzaj	Ilość zabezpieczonych narkotyków	
	2015 r.	2016 r.
Marihuana	51,8 kg	84,3 kg
Amfetamina	3,4 kg	5,4 kg
Haszysz	1560 g	315,6 g
Ekstazy	849 g	315,8 g
konopie indyjskie	30448 g	51326 g

Źródło: Wydział Kryminalny KWP w Kielcach

Analizując dane (tabela nr 5) dotyczące ilości zabezpieczonych narkotyków przez Świętokrzyską Policję na przestrzeni dwóch ostatnich lat, zaobserwować można niepokojące zjawisko znaczącego wzrostu konfiskowanych substancji, tj.: marihuany wzrost o 32,5 kg, amfetaminy wzrost o 2 kg oraz konopi indyjskich wzrost o 20878 g. Nieznacznie zmniejszyła się natomiast ilość zabezpieczonych: haszyszu i ekstazy.

W 2016 r. na terenie kraju jak i również na terenie woj. świętokrzyskiego pojawiły się nowe zagrażające życiu środki psychoaktywne. Wśród nich najczęściej zabezpieczanym środkiem był „dopalacz” o nazwie „Medaliony Rzymskie”.

Według danych przekazanych przez Komendę Wojewódzką Policji w Kielcach, na terenie województwa świętokrzyskiego w roku ubiegłym odnotowano łącznie 146 zatrucień środkami psychoaktywnymi, w tym według podziału ze względu na płeć: 88,4% stanowili mężczyźni (129 przypadków), natomiast 11,6% stanowiły kobiety (17 przypadków). Najwięcej przypadków zatrucień tj. 85 (58,2%) stwierdzono w grupie wiekowej od 14 do 17 lat.

Z uwagi na powyższe dane statystyczne, odnoszące się dla woj. świętokrzyskiego jak również aktualne trendy, wskazują, że problem przestępczości narkotykowej jest w dalszym ciągu poważnym zagrożeniem, a jego zwalczanie stanowi jeden z najważniejszych priorytetów dla organów ścigania.

Wybrane działania prowadzone przez Policję Świętokrzyską w 2016 roku:

→ w styczniu 2016 r. policjanci Wydziału dw. Z Przestępczością Narkotykową KWP w Kielcach zatrzymali mieszkańca Tarnowa, który w swoim samochodzie przewoził 1 kg amfetaminy. Podjęte przez policjantów czynności pozwoliły ustalić, że narkotyki zostały zakupione od mieszkańców Kielc;

→ w kwietniu 2016 r. policjanci Komendy Powiatowej Policji w Sandomierzu zlikwidowali plantacje konopi innych niż włókniste w ilości 138 krzewów oraz zabezpieczyli marihuanę w ilości blisko 50 kg. Na miejscu uprawy zatrzymano kobietę i mężczyznę mieszkańców powiatu sandomierskiego. Przeprowadzone przez policjantów z Wydziału dw. Z Przestępczością Narkotykową oraz Prokuraturę Okręgową w Kielcach śledztwo doprowadziło do ustalenia, że podejrzany mężczyzna uprzednio wytworzoną przez siebie marihuanę w ilości prawie 30 kg zdążył już wprowadzić do obrotu na terenie województwa świętokrzyskiego, małopolskiego i śląskiego. W wyniku przeprowadzonych czynności zatrzymano 6 mężczyzn, którzy nabywali narkotyki od plantatora. W trakcie śledztwa aresztowano 7 podejrzanych oraz zabezpieczono należące do nich mienie na łączną kwotę bliską 900 000 zł;

→ w listopadzie 2016 r. policjanci KPP w Końskich w jednym z garaży na terenie miasta Końskie zatrzymali 53 letniego mężczyznę podczas porcjowania narkotyków i przygotowywania ich do dalszej sprzedaży. W trakcie czynności, zabezpieczono marihuanę w hermetycznych opakowaniach o łącznej wadze 17,5 kg;

→ w 2016 roku świętokrzyscy policjanci wzięli udział w 2 ogólnopolskich akcjach mających na celu kontrolę miejsc dystrybucji tzw. „dopalaczy”. W dniu 1 lipca 2016 r. w wyniku wspólnych działań Policji i pracowników Państwowego Powiatowego Inspektora Sanitarnego zabezpieczono 420 opakowań „dopalaczy” w trakcie kolejnych działań będących częścią międzynarodowej operacji o kryptonimie „Ciconia Alba”, w dniach 11 – 13 października 2016 r. zabezpieczono 155 szt. „dopalaczy” oraz 533,5 g w postaci proszków oraz suszu roślinnego.

Areszt Śledczy w Kielcach¹⁸

W 2016 roku Areszt Śledczy w Kielcach realizował następujące programy resocjalizacji skazanych:

1. „Nie dla alkoholu i narkotyków”. Celem programu realizowanego we współpracy ze Świętokrzyskim Klubem Abstynenckim „Raj”, było wyposażenie uczestników w wiedzę na temat mechanizmów uzależnienia oraz konsekwencji prawnych, rodzinnych, psychofizycznych związanych z nadużywaniem alkoholu i narkotyków. Realizacja programu odbywała się w dniach 14 marca 2016 r. do 05 lipca 2016 r. Liczba absolwentów to 16 mężczyzn.
2. „Uwaga zagrożenie!”. Celem programu było pozyskanie przez jego uczestników wiedzy na temat szkodliwości i zagrożeń wynikających z zażywania narkotyków, kontaktu z nimi, minimalizacji skutków zażywania środków odurzających. Realizacja programu przebiegła w terminie: 20 kwietnia 2016 r. do 13 maja 2016 r. Liczba absolwentów programu to 7 mężczyzn.

W Dziale Terapeutycznym dla Skazanych Uzależnionych od Środków Odurzających lub Psychotropowych zespół terapeutyczny zaobserwował:

1. Wzrost liczny osób uzależnionych od kilku substancji psychoaktywnych, a tym samym zwiększenie liczby pacjentów z diagnozą tzw. politoksykomani.

---

¹⁸ Informacje przesłane przez Areszt Śledczy w Kielcach

2. Zwiększenie liczby osób uzależnionych od różnego rodzaju leków, ale i coraz częstsze ich występowanie w historii zażywania, poprzez łączenie leków z innymi substancjami psychoaktywnymi.
3. Wzrost liczby osób zażywających, mających kontakt z tzw. dopalaczami
4. Zwiększenie liczby osób zażywających narkotyki w sposób dożylny, w tym dopalaczy.
5. Szybsza degradacja fizyczna, psychiczna i społeczna osób zażywających narkotyki, głównie wynikająca z tego, iż w skład narkotyków dostępnych na „rynku” wchodzi substancje niewiadomego pochodzenia (środki chemiczne, środki ochrony roślin).

Klasztor Podwyższenia Krzyża Świętego Zakonu Braci Mniejszych Konwentualnych (Franciszkanów)¹⁹

Franciszkańskie Centrum Terapii i Profilaktyki Uzależnień skupia się na działaniach w obszarze leczenia, rehabilitacji, ograniczania szkód zdrowotnych i reintegracji społecznej. Z punktu widzenia placówki, zapotrzebowanie na pobyt w Ośrodku Leczenia Uzależnień z programem średnioterminowym czyli (czas pobytu wynosi od 6 – 12 miesięcy) jest bardzo duże. Każdego dnia zgłaszają się osoby z prośbą o przyjęcie na terapię. W Ośrodku jest tylko 17 miejsc, które są refundowane przez NFZ, natomiast w dyspozycji 22 łóżka i tylu też pacjentów jest przyjmowanych, pomimo dodatkowych obciążeń finansowych. W porównaniu z rokiem ubiegłym, NFZ zakontraktował w placówce jedno miejsce mniej (w 2016 roku było 18 miejsc refundowanych).

Taki stan rzeczy sprawia, że w przeważającej ilości miesięcy w roku występuje kilkumiesięczna kolejka pacjentów oczekujących na przyjęcie. Osoby te często rezygnują z leczenia po długotrwałym oczekiwaniu; cechą charakterystyczną uzależnienia jest bowiem labilność motywacji do zmiany.

Kolejny problem dotyczy działań postrehabilitacyjnych, czyli przygotowania pacjenta do opuszczenia placówki. Brak mieszkań readaptacyjnych i programów pomocowych (zwłaszcza jeśli chodzi o wsparcie finansowe) dla pacjentów sprawia, że część z nich zbyt wcześnie wraca do dawnego środowiska, co grozi nawrotem choroby. Sytuację nieznacznie ratuje działający przy Ośrodku Hostel Rivortorto.

Z punktu widzenia Ośrodka, od kilku lat zaobserwowano nasilającą się tendencję eskalacji używania środków psychoaktywnych, zwłaszcza w zakresie asortymentu substancji.

---

¹⁹ Dane przesłane przez Klasztor Podwyższenia Krzyża Świętego Zakonu Braci Mniejszych Konwentualnych (Franciszkanów)

Coraz częściej, zgłaszający się pacjenci uzależnieni są od dopalaczy, narkotyków wieloskładnikowych i środków nie objętych indeksem środków zakazanych w obiegu handlowym. Jak wynika z obserwacji, prawie każdy pacjent poniżej 25 roku życia próbował dopalaczy, ponadto, coraz większy procent młodych pacjentów jest nastawiona na konsumpcję wyłącznie tego rodzaju środków. Stosunkowo nowym zjawiskiem jest także znaczne spożycie leków bez recepty zawierających kodeinę, pseudoefedrynę, dextrometorfan oraz benzydaminę.

Kadra Ośrodka San Damiano, to zespół dziesięciu osób z wyższym wykształceniem pedagogicznym, psychologicznym i medycznym oraz dwie dyplomowane pielęgniarki. Pięć osób posiada certyfikat Ministra Zdrowia w zakresie psychoterapii uzależnień, dwie osoby pozostają w trakcie szkolenia specjalistycznego oraz jedna osoba posiada certyfikat instruktora terapii uzależnień. W filii w Połańcu pracuje jedna osoba z certyfikatem specjalisty psychoterapii uzależnień, dwie osoby w trakcie specjalizacji, jeden instruktor terapii oraz lekarz psychiatra.

Cel główny Krajowego Programu zdefiniowany został jako „ograniczenie używania narkotyków i związanych z tym problemów społecznych i zdrowotnych”.

Główne obszary działań to:

1. Profilaktyka,
2. Leczenie, rehabilitacja, ograniczanie szkód zdrowotnych i reintegracja społeczna,
3. Ograniczanie podaży,
4. Współpraca międzynarodowa,
5. Badania i monitoring.

Franciszkańskie Centrum Terapii i Profilaktyki Uzależnień skupia się na działaniach w obszarze leczenia, rehabilitacji, ograniczenia szkód zdrowotnych i reintegracji społecznej.

Leczenie uzależnień, to podstawowe zadanie Ośrodka „San Damiano”, filia Hostelowa skupia swe działania na ograniczaniu szkód i reintegracji społecznej.

Otwarta formuła placówki i fakt koegzystencji trzech społeczności (terapeutyczna, lokalna, klasztorna) na jednym obszarze szczególnie sprzyja reintegracji i jest ewenementem wśród ośrodków leczenia uzależnień w Polsce.

Ośrodek we współpracy z innymi instytucjami i firmami prowadzi także działania profilaktyczne w szkołach gminy Chęciny. Profilaktyka dociera do dzieci, rodziców i pedagogów. Placówka od kilku lat współpracuje z podobnymi ośrodkami w Europie Środkowej, zwłaszcza na Słowacji i Czechach.

Kwestia badań i monitoringu zawęża się do sporządzania zestawień statystycznych dla instytucji monitorujących służbę Zdrowia i kwestie epidemiologiczne.

III. Realizacja priorytetu III - Badania, monitoring w tym uprawa maku i konopi i ewaluacja podejmowanych działań w zakresie przeciwdziałania narkomanii w województwie świętokrzyskim w 2016 r.

W ramach systematycznego monitoringu problemów wynikających z problemów narkomanii corocznie opracowywany jest dokument informujący o aktualnym stanie w przedmiotowym zakresie. W minionym roku powstał raport pt. „Monitorowanie problemów narkotyków i narkomanii w 2015 r.”, który został przedłożony Zarządowi Województwa Świętokrzyskiego, następnie został przesłany do Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii. Z uwagi na swoją złożoność oraz międzyinstytucjonalny przepływ informacji sprawozdawczych raport opracowywany jest zwykle pod koniec roku. Cały dokument dostępny jest na stornie internetowej Urzędu Marszałkowskiego Województwa Świętokrzyskiego w Kielcach.

Ponadto, elementem monitoringu jest coroczne przygotowywanie ankiety sprawozdawczej z Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii. Sprawozdanie stanowi część raportu z realizacji Krajowego Programu Przeciwdziałania Narkomanii.²⁰

W grudniu 2016 roku opublikowane zostały mapy potrzeb zdrowotnych dla województwa świętokrzyskiego w zakresie 30 wyróżnionych grup chorób, w tym m.in. *Mapa potrzeb zdrowotnych w zakresie zaburzeń psychicznych dla województwa świętokrzyskiego*, która w swojej treści przedstawia także problem uzależnień na terenie województwa świętokrzyskiego. Dane zawarte w powyższym dokumencie dotyczą jednak roku 2014, co nie wpływa znacząco na treść powyższego raportu, z uwagi na sporządzony w 2015 roku raport z działań podejmowanych w ramach realizacji Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii za 2014 rok.

Mapy potrzeb zdrowotnych dla województwa świętokrzyskiego znajdują się pod adresem: <http://www.mapypotrzebzdrowotnych.mz.gov.pl/województwo-swietokrzyskie/>.

---

²⁰ Ustawa z dnia 29 lipca 2005 r. o przeciwdziałaniu narkomanii (t.j. Dz. U. z 2012 r. poz. 124).

Uprawa maku i konopi na terenie województwa świętokrzyskiego²¹

Zgodnie z art.46 ust.8 ustawy z dnia 29 lipca 2005r. o przeciwdziałaniu narkomanii, Sejmik Województwa po zasięgnięciu opinii Ministra Zdrowia oraz Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi określa w drodze uchwały, ogólną powierzchnię przeznaczoną corocznie pod uprawy maku niskomorfinowego i konopi włóknistych oraz rejonizację tych upraw, mając na względzie zagrożenie narkomanią, zapotrzebowanie na surowce pochodzące z tych upraw oraz tradycje uprawy maku i konopi włóknistych na danym terenie.

Wielkość zasiewów zależy od zapotrzebowania na surowce pochodzące z tych upraw oraz tradycje uprawy maku i konopi włóknistych na danym terenie oraz określana jest na podstawie zgłoszeń z gmin.

W województwie świętokrzyskim uprawę maku niskomorfinowego w 2016 roku zgłosiło 23 gminy na łącznym areale 118 ha z przeznaczeniem na cele spożywcze i nasiennictwa.

Rejonizacja upraw maku niskomorfinowego z podziałem na poszczególne gminy przedstawiała się następująco:

Tabela 6. Rejonizacja upraw maku niskomorfinowego z podziałem na poszczególne gminy

Lp.	Miasto/Gmina	Powierzchnia przeznaczona pod uprawę maku w ha w roku 2016
1.	Sandomierz	2
2.	Koprzywnica	2
3.	Zawichost	5
4.	Dwikozy	5
5.	Klimontów	1
6.	Loniów	2
7.	Obrazów	1
8.	Samborzec	1
9.	Wilczyce	15
10.	Baćkowice	2
11.	Lipnik	2
12.	Opatów	15
13.	Sadowie	20
14.	Wojciechowice	10
15.	Ćmielów	5
16.	Czarnocin	5
17.	Michałów	3
18.	Pińczów	2

²¹ Uchwała nr XX/291/16 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego z dnia 5 lutego 2016 r. w sprawie określenia ogólnej powierzchni przeznaczonej pod uprawę maku i konopi włóknistych oraz rejonizacji tych upraw 2016 roku w województwie świętokrzyskim

19.	Złota	4
20.	Działoszyce	5
21.	Wodzisław	5
22.	Jędrzejów	5
23.	Imielno	1
Razem:		118

Źródło: Uchwała nr XX/291/16 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego

W 2016 roku na terenie województwa świętokrzyskiego funkcjonowały trzy firmy zajmujące się kontraktacją i skupem maku tj. Centrala Nasienna Kielce, Firma Produkcyjno Usługowo-Handlowa „Centrala Nasienna” Sandomierz i Firma Nasienno-Handlowa „Centrala” Opatów.

Na podstawie uchwały Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego w 2016 roku zaplanowano uprawę konopi włóknistych na terenie 18 gmin województwa świętokrzyskiego o łącznym areale 260 ha z przeznaczeniem na reprodukcję materiału siewnego, jak również przerobu nasion i konopi włóknistych na potrzeby przemysłu włókienniczego, chemicznego, celulozowo-papierniczego, spożywczego, kosmetycznego, farmaceutycznego, materiałów budowlanych.

Rejonizacja upraw konopi włóknistych z podziałem na poszczególne gminy przedstawia się następująco:

Tabela 7. Rejonizacja upraw konopi włóknistych z podziałem na poszczególne gminy

Lp.	Miasto/Gmina	Powierzchnia przeznaczona pod uprawę maku w ha w roku 2016
1.	Strawczyn	1
2.	Maslów	10
3.	Raków	24
4.	Daleszyce	20
5.	Chęciny	10
6.	Nowa Słupia	15
7.	Górno	15
8.	Wodzisław	60
9.	Imielno	1
10.	Staszów	1
11.	Kije	35
12.	Pińczów	28
13.	Pacanów	4
14.	Skalbmierz	4
15.	Morawica	20

16.	Czarnocin	5
17.	Ćmielów	5
18.	Loniów	2
Razem:		260

Źródło: Uchwała nr XX/291/16 Sejmiku Województwa Świętokrzyskiego

Kontraktacja i skup prowadzone były przez następujące podmioty: Instytut Włókien Naturalnych i Roślin Zielarskich w Poznaniu, Olimax NT Sp. z o.o. w Bilczy, Hempoland Sp. z o.o. w Elblągu.

Podmioty skupujące, wójtowie gmin, burmistrzowie miast gmin, jak również rolnicy, oraz firmy prowadzące gospodarstwa rolne uprawiające mak niskomorfinowy, konopie włókniste obowiązani są do przestrzegania przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii.

IV. Środki zastępcze – skala zjawiska na ternie województwa świętokrzyskiego²²

Środki zastępcze oznaczają substancję pochodzenia naturalnego lub syntetycznego lub produkt, roślinę, grzyba lub ich część, zawierające taką substancję, używane zamiast środka odurzającego lub substancji psychotropowej lub w takich samych celach jak środek odurzający lub substancja psychotropowa.

Nowe substancje psychoaktywne, ich wzrastająca podaż oraz konsumpcja są coraz poważniejszym problemem na terenie województwa świętokrzyskiego.

Na terenie województwa świętokrzyskiego do października 2016 r. środki zastępcze do sprzedaży oferowały cztery sklepy zlokalizowane w miastach: Kielce (dwa sklepy), Ostrowiec Świętokrzyski (jeden sklep) oraz Starachowice (jeden sklep). Od października 2016 r. tych sklepów było trzy, gdyż sklep w Starachowicach został zlikwidowany.

Wszystkie to sklepy były na bieżąco monitorowane przez właściwych państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych.

W wyniku podejmowanych w tych sklepach czynności kontrolnych zatrzymywano i zabezpieczano podejrzane produkty, które następnie przekazywano do badań mających na celu ustalenie czy są one środkami zastępczymi lub nowymi substancjami psychoaktywnymi, a podmiotowi wprowadzającemu do obrotu te produkty zakazywano prowadzenia działalności gospodarczej na okres trzech miesięcy.

²² Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny

Wszystkie kontrole sklepów zajmujących się handlem środkami zastępczymi prowadzone były z udziałem przedstawicieli właściwych Komend Policji, a niekiedy również i przedstawicieli Izby Celnej.

Należy podkreślić, że badania składu chemicznego w każdym z zatrzymanych produktów potwierdziły, że są one środkami zastępczymi, w związku z czym wydawano decyzje o wycofaniu tych produktów z obrotu i zakazie obrotu tymi produktami, a także orzekano i przepadku na rzecz Skarbu Państwa zabezpieczonych produktów i ich zniszczeniu.

Tabela 8. Działania kontrolno – represyjne podjęte przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w 2016 roku w zakresie egzekwowania ustawowego zakazu produkcji i wprowadzania do obrotu środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych w województwie świętokrzyskim.

Liczba monitorowanych sklepów	4 (od października 3)
Liczba podmiotów wprowadzających do obrotu środki zastępcze w tych sklepach	20
Liczba kontroli podmiotów wprowadzających do obrotu środki zastępcze	42
Liczba zatrzymanych opakowań środków zastępczych w czasie kontroli sklepów	1 679
Liczba opakowań środków zastępczych przekazanych do depozytu w Komendach Policji	1 565
Nazwy substancji psychoaktywnych zidentyfikowanych w badanych produktach	3-CMC, 4-CMC, alfa-PHP, PV-8, alfa-PVT, 5-DBFPV, 4-MDMC, MDMB-CHMICA, 3-CEC, AB-CHMINACA, NM-2201, 4-CEC, MMB-CHMICA, NIPP
Liczba decyzji wydanych przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego w toku prowadzonych postępowań administracyjnych	118
Kwota nałożonych kar pieniężnych	520 000,00 zł
Zawiadomienia przekazane prokuraturze	23

Źródło: Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny

W 2016 roku właściwi Państwowi Inspektorzy Sanitarni przeprowadzili 42 kontrole podmiotów, w wyniku których wydano 118 decyzji, o nałożeniu kary pieniężnej za wprowadzenie do obrotu środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych, nakładający tym samym kary pieniężne na łączną kwotę 520 000,00 zł (pięćset dwadzieścia tysięcy złotych). W rezultacie przeprowadzonych kontroli w 2016 roku zabezpieczonych zostało 1 689 opakowań środków zastępczych, natomiast 1 565 opakowań środków zastępczych zostało przekazanych do depozytu w Komendach Policji.

W 2016 roku do państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych wpłynęło łącznie 146 zgłoszeń przypadków podejrzeń zatruc środkówami zastępczymi. W latach

ubiegłych odnotowano: 12 zatruc w 2013 roku, 23 zatrucia w 2014 roku, 141 zatruc w roku 2015. Na przestrzeni 4 ubiegłych lat, zaobserwowano tendencję wzrostową w tym zakresie. Informacje dotyczące podejrzeń zatruc przekazywane są do Głównego Inspektoratu Sanitarnego oraz Krajowego Konsultanta ds. Toksykologii.

Problem zatruc na terenie województwa dotyczył głównie mężczyzn, gdyż zgłoszono ich aż 129 przypadków, natomiast 17 podejrzeń dotyczyło zatruc kobiet.

Największą liczbę podejrzeń zatruc – aż 85 przypadków stwierdzono u nastolatków w grupie wiekowej 14 – 17 lat (14 lat – 14 przypadków, 15 lat – 12 przypadków, 16 lat – 31 przypadków, 17 lat – 28 przypadków).

Należy zatem stwierdzić, że problem zażywania tzw. „dopalaczy” dotyczy przede wszystkim ludzi młodych, a do złożoności problemu niewątpliwie przyczynia się niska cena środków zastępczych i ich łatwa dostępność zarówno w sklepach stacjonarnych, ale przede wszystkim za pośrednictwem portali internetowych, które najczęściej rejestrowane są poza granicami kraju.

Podsumowanie

Wskazane w „Wojewódzkim Programie Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011 - 2016 za 2016 r.” cele ogólne i szczegółowe zostały osiągnięte poprzez realizację poszczególnych zadań.

1. W realizację Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii na lata 2011 – 2016 w 2016 roku uczestniczyły: jednostki samorządów terytorialnych województwa świętokrzyskiego, Komenda Wojewódzka Policji w Kielcach, Samorząd Województwa Świętokrzyskiego, Narodowy Fundusz Zdrowia w Kielcach, Areszt Śledczy w Kielcach, Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny w Kielcach, organizacje pozarządowe, podmioty leczenia uzależnień.
2. Na podstawie przesyłanych przez gminy kwestionariuszy sprawozdawczych do Krajowego Biura ds. Przeciwdziałania Narkomanii została opracowana skala aktywności gmin w zakresie przeciwdziałania narkomanii. Z analizy informacji zawartych w ankietach wynika, iż samorządy najczęściej podejmowały działania z zakresu wspierania rozwoju programów profilaktyki uniwersalnej m.in. poprzez wspieranie programów profilaktycznych na wszystkich poziomach edukacji oraz poprzez wspieranie ofert pozaszkolnych zajęć dla dzieci i młodzieży. Ponadto, samorządy gminne realizowały działania dotyczące wspierania rozwoju programów profilaktyki selektywnej i wskazujące. Największą popularnością cieszyły się programy skierowane do dzieci i młodzieży z grup ryzyka, ponadto wspierano działalność profilaktyczno – wychowawczą świetlic socjoterapeutycznych i ognisk wychowawczych, pomoc psychologiczną i prawną rodzinom, w których występuje problem narkomanii oraz problem przemocy a także programy obozów profilaktycznych.
3. Komenda Wojewódzka Policji w Kielcach angażuje się w zwalczanie przestępczości narkotykowej, dzięki czemu zmniejsza dostępność do na terenie województwa do wszystkich rodzajów narkotyków od kokainy, poprzez amfetaminę, tabletki ekstazy, haszysz, marihuanę i LSD. Policjanci prowadzili różnego rodzaju przedsięwzięcia na rzecz uświadamiania dzieci, młodzieży i osób dorosłych o konsekwencjach wynikających z nieprzestrzegania przepisów ustawy o przeciwdziałaniu narkomanii oraz szkodliwości zażywania substancji psychoaktywnych.
4. W ramach ustawy z dnia 24 kwietnia 2003 r. o działalności pożytku publicznego i o wolontariacie (t. j. Dz. U. z 2016 r. poz. 239 z późn. zm.), oraz współpracy

z organizacjami pozarządowymi w Departamencie Ochrony Zdrowia przeprowadzono dwie edycje otwartych konkursów ofert w zakresie zwalczania narkomanii. Na wsparcie realizacji zadań publicznych przeznaczono kwotę 60 000,00 zł.

5. Departament Ochrony Zdrowia prowadził szereg działań edukacyjno – informacyjnych podejmowanych w zakresie profilaktyki narkomanii.

Działania te polegały m.in. na czynnym uczestnictwie w konferencjach, wygłaszaniu prelekcji na temat sytuacji w województwie świętokrzyskim w kontekście przeprowadzonych w roku 2015 badań ESPAD.

Ponadto, zorganizowano oraz przeprowadzono szkolenia z zakresu profilaktyki uzależnień behawioralnych i od substancji psychoaktywnych wśród dzieci i młodzieży oraz udzielania pierwszej pomocy przedmedycznej. Odbiorcami szkoleń były rodziny, opiekunowie i wychowawcy pieczy zastępczej z terenu województwa świętokrzyskiego. Szkolenie cieszyło się dużym zainteresowaniem ze strony uczestników, co świadczy o zapotrzebowaniu rodziców i wychowawców na wiedzę z tego zakresu.

Realizacja Wojewódzkiego Programu Przeciwdziałania Narkomanii w 2016 roku przez Urząd Marszałkowski w Kielcach odbywała się również poprzez wypożyczanie walizki „Drug - Box” zawierają atrapy narkotyków do celów szkoleniowych, upowszechnianie informacji na temat kampanii społecznych wśród jednostek samorządu terytorialnego z województwa, a także wśród ogółu społeczeństwa.

6. Państwowej Inspekcji Sanitarnej województwa świętokrzyskiego w 2016 roku podejmowali szereg inicjatyw o charakterze informacyjno – edukacyjnym, mających na celu przekazywanie wiedzy o zagrożeniach dla zdrowia lub życia ludzi spowodowanych zażywaniem tzw. „dopalaczy” oraz aspektach prawnych związanych z produkcją i wprowadzaniem do obrotu środków zastępczych. Adresatami tych działań byli uczniowie szkół gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych, rodzice, nauczyciele, a także wychowankowie domów dziecka czy też domów poprawczych i ich opiekunowie.
7. Na terenie województwa świętokrzyskiego 7 jednostek realizuje Program Profilaktyki Selektywnej „FreD Goes Net” są to: Świętokrzyskie Towarzystwo Zapobiegania Patologiom Społecznym KUŹNIA z Ostrowca Świętokrzyskiego, „Zdrowa Szkoła” Stowarzyszenie Nauczycieli w Starachowicach, Punkt Informacyjno-Konsultacyjny z siedzibą w Stąporkowie, Stowarzyszenie Terapeutów i Osób Wspierających

w Morawicy, NZOZ Nadzieja Rodzinie z Mniowa, Stowarzyszenie Pomocy ARKA NOEGO ze Skarżyska – Kamiennej oraz Stowarzyszenie „Nadzieja Rodzinie” z Kielc. Realizatorami Programu Candis w 2016 roku były: Poradnia Profilaktyki i Terapii Uzależnień MONAR oraz Stowarzyszenie Nauczycieli „Zdrowa Szkoła” z siedzibą w Starachowicach.

8. Członkowie Stowarzyszenia Spójrz Inaczej z siedzibą w Starachowicach są autorami programu wychowawczo - profilaktycznego „Spójrz Inaczej”.

Program został pozytywnie zaopiniowany przez Ministerstwo Edukacji Narodowej, Państwową Agencję Rozwiązywania Problemów Alkoholowych oraz Polskie Towarzystwo Psychologiczne, a od ponad 15 lat jest wprowadzany w wielu szkołach podstawowych, gimnazjach i świetlicach socjoterapeutycznych w Polsce. Badania nad skutecznością programu „Spójrz Inaczej” pokazują znaczne zwiększenie świadomości uczestników dotyczące zasad zdrowego życia, zwiększenie spójności klasy, polepszenie relacji między wychowawcą a uczniami. W szkołach, które swój program wychowawczo-profilaktyczny oparły na programie „Spójrz Inaczej” i systematycznie prowadzą zajęcia z uczniami.

9. Jak wynika z danych pozyskanych z danych pozyskanych z Świętokrzyskiego Oddziału Wojewódzkiego NFZ, największą zrealizowaną wartość świadczeń w zakresie świadczenia terapii uzależnienia od substancji psychoaktywnych innych niż alkohol odnotowano w Klasztorze Podwyższenia Krzyża Świętego Zakonu Braci Mniejszych Konwentualnych (Franciszkanów) z siedzibą w Chęcinach.

Największą zrealizowaną wartość świadczeń w zakresie świadczenia rehabilitacyjne dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych odnotowano w Ośrodku Leczenia Terapii i Rehabilitacji Uzależnień dla Dzieci i Młodzieży w Lutej.

Największą zakontraktowaną liczbę świadczeń w zakresie świadczenia dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych udzielane w hostelu odnotowano w Niepublicznym Zakładzie Opieki Zdrowotnej „Nadzieja Rodzinie” z siedzibą w Kielcach.

Z osobami uzależnionymi/szkodliwie używającymi substancji psychoaktywnych w 2016 roku pracowała kadra w liczbie łącznie 63 osoby. W porównaniu z rokiem 2015, liczba osób pracujących z osobami uzależnionymi pozostawała na takim samym poziomie.

10. W Poradni Leczenia Uzależnień od Substancji Psychoaktywnych będącej w strukturach Niepublicznego Zakładu Opieki Zdrowotnej „Nadzieja Rodzinie” w Kielcach, w roku 2016 przyjęto 136 pacjentów.

Porównując pozyskane dane zawarte w niniejszym raporcie z danymi z roku 2015, zaobserwowano tendencję wzrostową liczby pacjentów przebywających w Ośrodku dla Osób z Uzależnieniem od Substancji Psychoaktywnych w Pałęgach, gdzie w roku 2015 było ich 84, natomiast w 2016 roku przebywało 93 pacjentów. Jeżeli chodzi o liczbę pacjentów przebywających w Hostel, zaobserwowano nieznaczne zmniejszenie się liczby pacjentów w 2015 roku – 29 pacjentów, natomiast w 2016 roku przebywało 23 pacjentów (18 mężczyzn i 5 kobiet).

11. Ośrodek „San Damiano”, filia Hostelowa skupia swe działania na ograniczaniu szkód i reintegracji społecznej. Ośrodek we współpracy z innymi instytucjami i firmami prowadzi także działania profilaktyczne w szkołach gminy Chęciny. Profilaktyka dociera do dzieci, rodziców i pedagogów. Liczba osób leczonych z powodu uzależnienia od substancji psychoaktywnych w Poradni Terapii Uzależnienia od Substancji Psychoaktywnych „Wspólnota” w Połańcu w roku 2015 wynosiła 112 pacjentów, natomiast w 2016 roku liczba osób leczonych w Poradni zmalała do 93 pacjentów.

Ilość osób leczonych z powodu uzależnienia od substancji psychoaktywnych w Poradni Terapii Uzależnienia od Substancji Psychoaktywnych „San Damiano” w Chęcinach na przestrzeni 2015 i 2016 roku znacząco zmalała z 259 osób do 187 w roku 2016.

Liczba osób leczonych z powodu uzależnienia od substancji psychoaktywnych w Poradni Leczenia Uzależnień „San Damiano” w Chęcinach w 2015 roku wynosiła 202 pacjentów, natomiast w 2016 – 195 pacjentów.

Liczba pacjentów w Ośrodku Leczenia Uzależnień Od Substancji Psychoaktywnych „San Damiano” w Chęcinach na przestrzeni dwóch lat wzrosła z 142 pacjentów do 150.

Liczba osób leczonych z powodu uzależnienia od substancji psychoaktywnych w Hostel dla Uzależnionych od Substancji Psychoaktywnych „Rivotorto” na przestrzeni dwóch lat pozostawała na takim samym poziomie – 23 osób.

12. W roku 2016 do Stowarzyszenia MONAR Poradni Profilaktyki, Leczenia i Terapii Uzależnień zgłosiło się i podjęło terapię 57 pacjentów z problemem z narkotykami (głównie były to uzależnienia mieszane), w roku 2015 liczba pacjentów była znacząco wyższa - 250 osób.

13. Program metadonowy realizowany jest przez Poradnię Leczenia Uzależnień przy POZ w Starachowicach. W porównaniu z rokiem 2015, liczba leczonych pacjentów wzrosła z 34 w do 36 osób w 2016 roku. Program starachowicki zaspokaja potrzeby pacjentów nie tylko z województwa świętokrzyskiego, ale także z województwa podkarpackiego, gdzie jest słabo rozwinięta sieć pomocy dla uzależnionych od substancji psychoaktywnych.
14. W 2016 roku do Oddziału Terapeutycznego dla Skazanych Uzależnionych od Środków Odurzających lub Psychotropowych w Areszcie Śledczym Kielce przyjętych zostało 76 skazanych, co w odniesieniu do roku 2015, stanowi wzrost ilości przyjętych do Oddziału pacjentów o 1 osobę. W 2016 roku pracownicy Działu Ochrony na terenie jednostki Aresztu Śledczego w Kielcach, poddali badaniu na zawartość narkotyków w moczu 180 osadzonych. 21 osadzonych znajdowało się w stanie po spożyciu narkotyków lub innych środków odurzających. Areszt Śledczy zmaga się z brakiem wystarczających środków finansowych na zakup narkotestów.
15. Z danych przedłożonych przez Świętokrzyski Państwowy Wojewódzki Inspektor Sanitarny wynika, iż terenie województwa świętokrzyskiego „dopalacze” oferowane były przez 4 sklepy, które na bieżąco objęte były dozorem przez właściwe stacje sanitarno - epidemiologiczne. W 2016 roku do państwowych powiatowych inspektorów sanitarnych wpłynęło łącznie 146 zgłoszeń przypadków podejrzeń zatruc środków zastępczymi. W latach ubiegłych odnotowano: 12 zatruc w 2013 roku, 23 zatrucia w 2014 roku, 141 zatruc w roku 2015. Na przestrzeni 4 ubiegłych lat, zaobserwowano tendencję wzrostową w tym zakresie.
- Z obserwacji Świętokrzyskiej Policji wynika, że najczęściej zabezpieczanym środkiem był „dopalacz” o nazwie „Medaliony Rzymkie”.
- Jak wynika z danych pozyskanych od Świętokrzyskiego Państwowego Wojewódzkiego Inspektora Sanitarnego, problem zażywania dopalaczy dotyczy głównie ludzi młodych – największą liczbę podejrzeń zatruc stwierdzono u nastolatków w grupie wiekowej 14 – 17 lat. Do pogłębienia problematyki zażywania dopalaczy niewątpliwie przyczynia się niska cena środków zastępczych i ich łatwa dostępność zarówno w sklepach stacjonarnych, ale przede wszystkim za pośrednictwem portali internetowych, które najczęściej rejestrowane są poza granicami kraju.

Analiza zebranych danych pozwala na poszukiwanie rozwiązań, które mogłyby wpłynąć na zwiększenie zasięgu profesjonalnych programów profilaktycznych i na podniesienie jakości realizowanych działań. W związku z powyższym, rekomenduje się, aby: wdrażać oraz wspierać realizację rekomendowanych programów profilaktycznych, ze względu na obniżający się wiek inicjacji narkotykowych, należy poszerzyć i zwiększyć zakres działań profilaktycznych wśród dzieci i młodzieży, a także wzmóc działania z zakresu podnoszenia wiedzy społeczeństwa na temat problemów związanych z używaniem substancji psychoaktywnych i możliwości zapobiegania temu zjawisku. Ponadto, należy podjąć poczynania zmierzające do poszerzenia zakresu działań informacyjnych dotyczących zagrożeń zdrowotnych i społecznych powodowanych przez narkomanię i politoksykomanie.

Spis tabel:

Tabela 1. Realizacja świadczeń zdrowotnych udzielonych w trybie stacjonarnej i ambulatoryjnej opieki w zakresie leczenia i rehabilitacji osób uzależnionych od substancji psychoaktywnych	str. 65
Tabela 2. Kadra pracująca z osobami uzależnionymi.....	str. 66
Tabela 3. Dane dotyczące pacjentów w Ośrodku Rehabilitacji dla Osób z Uzależnieniem od Substancji Psychoaktywnych w Pałęgach.	str. 70
Tabela 4. Postępowania w sprawach o przestępstwa narkotykowe	str. 81
Tabela 5. Ilość zabezpieczonych narkotyków.....	str. 81
Tabela 6. Rejonizacja upraw maku niskomorfinoowego z podziałem na poszczególne gminy	87
Tabela 7. Rejonizacja upraw konopi włóknistych z podziałem na poszczególne gminy ...	str. 88
Tabela 8. Działania kontrolno – represyjne podjęte przez organy Państwowej Inspekcji Sanitarnej w 2016 roku w zakresie egzekwowania ustawowego zakazu produkcji i wprowadzania do obrotu środków zastępczych lub nowych substancji psychoaktywnych w województwie świętokrzyskim	str. 90

